

Euroopan yhteisöjen virallinen lehti

ISSN 1024-302X

C 117

43. vuosikerta

26. huhtikuuta 2000

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

Ilmoitusnumero

Sisältö

Sivu

I Tiedonantoja

.....

II Valmistavat säädökset

Talous- ja sosiaalikomitea

Maliskuun 2000

2000/C 117/01	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Vihreä kirja Tuotevastuu"	1
2000/C 117/02	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa"	6
2000/C 117/03	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Suunnitelmallisen yhteiskunnallisen vuoropuhelun organisointi yleiseurooppalaisissa liikennekäytävissä"	12
2000/C 117/04	Talous- ja sosiaalikomitean lisälausunto aiheesta "Komission alustava luonnos asetukseksi perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta linjaliikennettä harjoittavien varustamoiden sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin (konsortiot) neuvoston asetuksen (ETY) N:o 479/92 nojalla"	19

Hinta: 19,50 EUR

FI

(Jatkuu kääntöpuolella)

<u>Ilmoitusnumero</u>	<u>Sisältö (jatkuu)</u>	<u>Sivu</u>
2000/C 117/05	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Arvio yhtenäisvaluutan käyttöönoton jälkeisistä kuukausista"	23
2000/C 117/06	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Hallitustenvälinen konferenssi 2000 – Euroopan talous- ja sosiaalikomitean rooli"	28
2000/C 117/07	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto "Yhteinen strategia sosiaalisen suojelun uudistamiseksi"	33
2000/C 117/08	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Unkarin liittymisvalmistelut"	38
2000/C 117/09	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden merkitsemisestä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 820/97 kumoamisesta"	47
2000/C 117/10	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetus tiettyihin maataloustuotteiden valmistuksessa tuotettuihin tavaroihin sovellettavasta kauppajärjestelmästä annetun asetuksen N:o 3448/93 muuttamisesta"	51
2000/C 117/11	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Osuus- ja yhteisötalous ja yhtenäismarkkinat"	52
2000/C 117/12	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tiettyjen vaarallisten aineiden ja valmisteiden markkinoille saattamisen ja käytön rajoituksia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annetun direktiivin 76/769/ETY muuttamisesta 22. kerran (ftalaatit) ja lelujen turvallisuutta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 88/378/ETY muuttamisesta"	59
2000/C 117/13	Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Työllisyys, talousuudistus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Kohti innovaation ja tiedon Eurooppaa"	62

II

(Valmistavat säädökset)

TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreä kirja Tuotevastuu”

(2000/C 117/01)

Komissio päätti 30. heinäkuuta 1999 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan mukaisesti pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta ”Vihreä kirja – Tuotevastuu”.

Asian valmistelusta vastannut ”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus” -jaosto antoi lausuntonsa 15. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Bruno Vever.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 97 puolesta, 1 vastaan, ja 2 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Euroopan komission heinäkuussa 1999 julkaisema vihreä kirja tuotevastuusta on ensimmäinen todellinen mahdollisuus arvioida direktiivin N:o 85/374/ETY⁽¹⁾ toteutumista Euroopan unionissa. Arviointi ei ollut mahdollista komission edellisessä, toukokuussa 1995 julkaistussa raportissa, koska direktiivin määräysten saattaminen osaksi jäsenvaltioiden kansallista lainsäädäntöä oli viivästynyt.

1.2. Talous- ja sosiaalikomitea järjesti 22. marraskuuta 1999 Brysselissä kuulemistilaisuuden, jossa yhteiskunnalliset-ammattilliset järjestöt, yritysmaailman etujärjestöt ja kuluttajajärjestöt toivat esiin näkemyksensä ja kantansa. Tässä komitean lausunnossa esitettävät huomiot perustuvat suurelta osin kuulemistilaisuudessa käytyihin keskusteluihin.

1.3. Kolme tämän hetken suurta kysymystä ovat:

- vuoden 1985 direktiivin toteutumisen arviointi
- direktiivin mahdollisen tarkistuksen vaihtoehdot
- keinot seurannan ja ennaltaehkäisemisen tehostamiseksi.

2. Huomioita vuoden 1985 direktiivin soveltamisesta

2.1. Direktiivissä pyrittiin luomaan kaikissa jäsenvaltioissa sovellettavissa oleva eurooppalainen malli, joka perustuu kansalaisten ja valmistajien väliseen tasapainoon ja joka tuntuu tarpeelliselta säilyttää, kuten komissio asiakirjassa itse painotti. Tämän eurooppalaisen mekanismin pohjana on kuusi periaatetta:

- objektiivinen tuottamuksesta riippumaton vastuu
- tuottamuksellinen vastuu; puutteellinen turvallisuus ja vahinko osoitettava

(¹) EYVL L 210, 7.7.1985, s. 29.

- oikeudellinen vastuu, jota ei voida kumota asianosaisten tahdosta
- suhteellinen vastuu, jolloin valmistaja voi vapautua vastuusta eräissä tarkkaan luetelluissa tapauksissa
- vastuu, joka koskee ensi sijassa valmistajaa, tai valmistajan puuttuessa, joko jälleenmyyjää tai maahantuojaa
- ajallisesti rajoitettu vastuu, jolloin määräaika on 10 vuotta alkaen tuotteen liikkeellelaskusta.

2.2. Vuoden 1985 direktiivi on otettu käyttöön asteittain EU:n 15 jäsenvaltion lisäksi myös muissa Euroopan maissa (jäsenehdokasmaissa, Sveitsissä ja Norjassa). Direktiivissä taa-taan asianosaisille tasapuolinen kohtelu, ja siksi direktiivin määräykset ovat antaneet virikkeitä myös yhteisön ulkopuoli-sissa maissa toteutetuille korvausvastuujärjestelmille (näin esi-merkiksi Japanissa jossa eurooppalaista lähestymistapaa pidet-tiin Yhdysvaltojen järjestelmää parempana).

2.3. EU:n sisällä vuoden 1985 direktiivin täytäntöönpano käynnistyi kuitenkin hitaasti, koska säännösten siirtäminen jäsenvaltioiden lainsäädäntöön viivästyi. Siksi havaintoja on tähän asti voitu tehdä vain hyvin lyhyeltä ajanjaksolta. Vaikut-taa siltä, että monet tuomarit, asianajajat ja asianosaiset eivät edelleenkään tunne direktiiviä kovin hyvin: tilannetta on vielä parannettava.

2.4. Direktiivillä on voitu harmonisoida jäsenvaltioiden korvausvastuujärjestelmiä, mutta tuomioistuinten riita-asiat ja tuomiot ovat ensisijaisesti perustuneet jäsenvaltioiden määräyksiin, jotka voivat ylittää direktiivin määräykset joskus huomattavastikin. Direktiivissä ei suljeta pois tiukempia kan-sallisia määräyksiä, ja vahinkoa kärsinyt voi vedota jäsenvaltion sopimusperusteista tai sopimukseen perustumatonta vastuuta koskevaan lainsäädäntöön tai erityiseen vastuujärjestelmään. Vahinkoa kärsinyt voi useimmissa jäsenvaltioissa saada kor-vausta henkilövahingoista sosiaaliturvajärjestelmän kautta.

2.5. Direktiivissä on pyritty löytämään kustannusten ja hyödyn välille tasapaino, jonka avulla voidaan sovittaa yhteen kuluttajansuoja, vaikutukset yritysten kilpailukykyyn ja kan-nustaminen innovaatioihin ja vastuunottoon. Tuotteiden laa-dun paranemisen ja vahinkojen ennaltaehkäisyn huomioon ottamisen ansiosta vahinkojen ja vastuun ongelma on voitu rajata tarpeeksi tarkasti. Direktiivissä korostetaan erityisesti nykyistä tilannetta, jossa epäily tuotteen laadusta johtaa yhä useammin siihen, että yritys vetää vialliseksi epäillyn tuotteensa tai sarjansa pois markkinoilta tai hankkii tuotteet takaisin tarkistusta ja korjausta varten, kun monimutkaisen tuotteen

tietty osa on viallinen, esimerkiksi autojen kohdalla. Euroopan unionin järjestämistä valistus- ja ennaltaehkäisykampanjoista on saatu myönteisiä tuloksia, kuten kotona tapahtuvia onnet-tomuuksia tutkivasta EHLASS-järjestelmästä (European Home and Leisure Accidents Surveillance System). Näyttää myös siltä, että useimmissa riitatapauksissa on löydetty sovintoratkaisu etenkin vahingonkorvauksia koskevin myönnetyksin.

2.6. Vaikka direktiivin vaikutuksista Euroopan sisämarkki-noihin on vaikea antaa täsmällistä arviota, kehitys on *a priori* ollut myönteistä, koska sen avulla on voitu lisätä turvallisuutta yhdenmukaistamalla vastuun arvioimista koskevia yhteisiä periaatteita ja menetelmiä. Lisäksi jäsenvaltioiden muihin vastuujärjestelmiin (olipa pohjana sopimukseen perustuva tai rikollinen toiminta) perustuvista erityismääräyksistä johtuvat erilaiset tilanteet eivät tätä nykyä näytä vaikuttaneen kielteisesti kaupankäyntiin.

3. Huomioita direktiivin mahdollisesta tarkistamisesta

3.1. Kysymys vuoden 1985 direktiivin mahdollisesta tarkis-tamisesta aiheuttaa etukäteen useita ongelmia, joita on syytä korostaa:

3.1.1. Kuten edellä on todettu, vielä ei ole tarpeeksi tietoa selkeän kokonaiskuvan muodostamiseksi direktiivin toteutta-misesta, todella merkittävien tapausten tuottamista ongelmista eikä yhteisen järjestelmän mahdollisista aukoista, koska direk-tiivin siirtäminen kansalliseen lainsäädäntöön on viivästynyt kaikissa jäsenvaltioissa ja koska yhteisten säännösten lisäksi on vielä voimassa erilaisia jäsenvaltiokohtaisia määräyksiä.

3.1.2. Näkyvyyden puute vaikeuttaa hyvin perusteltua ana-lyysia, jonka avulla voitaisiin arvioida ja sovitella eri osapuolten näkemyksiä alueilla, joilla tarkistaminen saattaa olla ajankoh-taista.

3.1.3. Vallitsevan tilanteen vuoksi mahdollista tarkistamista on käsiteltävä erittäin varovaisesti, sillä direktiivin tavoitteena olleen tasapainotilanteen horjuttamista on vältettävä ja on otettava riittävästi etäisyyttä pitäen silmällä myös kentällä tapahtuvaa kehitystä.

3.2. Komitea korostaa, että asiaa harkittaessa on otettava huomioon seuraavat ennakkoehdot:

- Nykytilannetta ja meneillään olevia muutoksia on seuratta-va tarkasti.
- Asianosaisten intressien välillä on säilytettävä kokonaisval-tainen tasapaino, joka ratkaisevasti vastaa yleistä etua.

- On valvottava, että yhtenäismarkkinat toimivat hyvin ja että laajentumisen vaatimuksiin voidaan vastata.
- Lainsäätäjän ja talouselämän toimijoiden roolit ennaltaehkäisemisessä on rajattava (vapaaehtoisuuteen ja sopimukseen perustuvat lähestymistavat).

Seuraavassa esitettäviä erityishuomioita on siis tarkasteltava edellä mainittujen ennakkoehtojen valossa.

3.3. Direktiivin yksinoikeudesta komitea katsoo, että nykyisessä seurantavaiheessa on parempi pitää rinnakkain voimassa sekä direktiivin takaama yhteinen eurooppalainen järjestelmä että jäsenvaltioiden mahdollisesti tiukemmat määräykset. Erojen kasvamista halutaan välttää, jolloin esiin saattaa nousta kysymys eurooppalaisesta kehyksestä jäsenvaltiokohtaisille määräyksille, mutta se vaatii näiden erojen vaikutusten entistä yksityiskohtaisempaa seurantaa. Missään tapauksessa ei kuitenkaan pitäisi kyseenalaistaa direktiivissä saavutettua tasapainoa.

3.4. Todistustaakan osalta direktiivissä säädetään, että vahingon kärsineen ei tarvitse esittää todisteita valmistajan virheestä, mutta hänen on kuitenkin todistettava vahinko sekä syy-yhteys tuotteen puutteelliseen turvallisuuteen. Komitean mielestä määräys on ilmeisen tasapainoinen seuraavista syistä.

3.4.1. Syy-yhteys tuntuu välttämättömältä tuottamuksesta riippumattomalle vastuujärjestelmälle ja on sen merkittävä osatekijä. Se vaikuttaa suoraan yhteisön direktiivin tasapainoon kaikkien asianosaisten eduksi ja on siis säilytettävä.

3.4.2. Kyseinen tasapaino ja sen perustana oleva oikeuskäsitely eivät oikein sovi yhteen vastakkaista näkemystä edustavan "market share liability" -järjestelmän (vastuun sitominen markkinaosuuteen) kanssa, siten kun yhdysvaltalainen tuomari on sitä eräissä tapauksissa soveltanut. Järjestelmän soveltaminen eurooppalaisessa yhteydessä olisi vaikeasti puolusteltavissa, koska vuoden 1985 direktiivissä kantajalle annetaan juridinen tae siitä, että hänellä on aina vastassaan tunnistettavissa oleva vastuuvollinen taho. Sen sijaan tällainen järjestelmä heikentäisi itse vastuuvollisuuden käsitettä vääristäen lisäksi yritysten välistä kilpailua suhteessa markkinaosuuksiin. Järjestelmän soveltaminen vaikeuttaisi vakuutusmekanismien toteuttamista rajoitetuin ehdoin. Lisäksi järjestelmä vaikuttaisi erittäin kielteisesti yrityksen autonomiseen vastuuseen ja ennaltaehkäisyyn, joita on ehdottomasti edistettävä.

3.4.3. Yritystä tulisi kannustaa omasta tahdostaan kunnioittamaan avoimuuskriteerejä, olemaan käytettävissä sekä ottamaan huomioon kantajapuolen näkökannat. Lisäksi vahinkoa

kärsineen asemaa tulisi parantaa syy-suhteen osoittamisen yhteydessä.

3.5. Kymmenen EU:n 15:stä jäsenvaltiosta on kannattanut tuotekehityksestä aiheutuvien riskien vapautusperustetta. Tämän tyyppistä ei ole vielä tullut esiin niissä viidessä jäsenvaltiossa, joissa tällaista vapautusperustetta ei ole. Komitea toteaa kyseisen perusteen säilyttämisen olevan oikeutettua erityisesti yrityksen innovaatiokyvyn säilyttämiseksi, kun taas vahinkoa kärsinyt voi aina toimia muun vastuuperusteen nojalla. Muuten tuotekehityksen riskit osoittautuvat mahdottomiksi vakuuttaa tai niitä koskevat vakuutusehdot muodostuvat kohtuuttomiksi, mikä on yrityksille epäedullista ja käytännössä mahdotonta toteuttaa erityisesti pk-sektorilla.

3.6. Komitean mielestä ei tulisi muuttaa ylärajaa, jonka jäsenvaltiot voivat valinnaisesti määrätä ja jonka kolme niistä on jo määrännyt. Ylärajan nostaminen voisi nimittäin vaikeuttaa vakuutukseen turvautumista. Ylärajan poistaminen tekisi sen *a priori* vieläkin vaikeammaksi.

3.7. Vanhentumisajan osalta komitea toteaa, että kymmenen vuoden määräaika on osa direktiivin määräysten kokonaisjärjestelmän tasapainoa ja että se tulisi säilyttää, koska se ei sulje pois muilla perusteilla annettua pidempää määräaika. Jos määräaikoja pidennetään, astutaan riskin sosialisoinnin tielle kaikkine yhteisine velvoitteineen ja taloudellisine taakkoineen, ja se saattaisi vastaavasti johtaa vakuutuksenantajat irtisanomaan sopimuksia.

3.8. Komitea kannattaa vahinkojen selvittelyä helpottavien vakuutusmekanismien kehittämistä, mutta painottaa samalla, että pakollisia vakuutuksia koskevien määräysten käyttöönotosta aiheutuisi kustannusongelmia. Alan laajamittaiset määräykset eivät saisi jarruttaa yritysten innovaatiokykyä aiheuttamalla kohtuuttomia kustannuspaineita erityisesti pk-yrityksille.

3.9. Vuoden 1985 direktiivin soveltamisala koskee vain tuotteita, joskin se laajennettiin vuonna 1999 koskemaan myös jalostamattomia maataloustuotteita. Esiin tulevien ongelmien erityisyyden vuoksi vuoden 1985 direktiivi ei kata puutteellista palvelua koskevaa vastuuta. Komissio aikookin esittää uuden aloitteen, jossa tämä erityispiirre otetaan huomioon. Myös kiinteistöt ovat luonteeltaan hyvin erityisiä (erittäin standardoitu ala, paljon integroituja tuotteita, kiinteät työt jne.), eivätkä nekaan kuulu direktiivin soveltamisalaan, vaan yleensä niitä säännellään jäsenvaltioiden omin määräyksin. Samalla kun tehdään välttämätöntä ja perusteellista tutkimusta korvausvastuujärjestelmästä Euroopan unionissa, olisi hyödyllistä ajantasaistaa arviot siitä, millainen oikeudellinen tilanne alalla vallitsee eri jäsenmaissa, mitkä ovat erityisongelmat ja miten ala on kehittynyt.

3.10. Komitea suhtautuu vuoden 1985 direktiivin mahdolliseen tarkistamiseen varovaisesti, ja tähän on monta syytä:

- Kuten edellä on todettu, direktiivin avulla saavutettu tasapaino näyttää ylipäättään tyydyttävältä, eivätkä tiettyihin kohtiin osoitetut muutokset saa vaarantaa sitä.
- Direktiivin soveltamista on voitu seurata vasta vähän aikaa, ja seurantaa tulee jatkaa.
- Toistaiseksi ei ole esiintynyt riittävän merkityksellisiä tapauksia, jotka puoltaisivat selvästi direktiivin tarkistamista.
- Uusien eurooppalaisten määräysten käyttöönoton edellyttäisi uuden pitkän ja epävarman prosessin käynnistämistä jäsenvaltioiden kansanedustuslaitoksissa.
- Yhteisön säännösten (*acquis communautaire*) siirtäminen kansalliseen lainsäädäntöön asettaa jäsenehdokasmaille jo nyt suuria vaatimuksia, ja senkin takia olisi suotavaa puoltaa eurooppalaisen järjestelmän vakautta tällä hetkellä.
- direktiivin lainopillinen soveltaminen Euroopan unionissa
- direktiivin soveltamisalaan kuulumattomien alojen ja sektorien erityisongelmat
- jäsenvaltio- tai yhteisötasolla toteutettujen turvallisuutta edistävien ohjelmien (esimerkiksi kotona tapahtuvia onnettomuuksia tutkiva EHLASS-ohjelma) tarjoamat tiedot
- eri jäsenvaltioiden kehityksen vertailu, erityisesti direktiivissä mainitsemattomilla uusilla aloilla tai aloilla, joilla noudatetaan direktiivin määräyksiä tiukempia säännöksiä
- erityisesti oikeuskäytännön kehitys eri jäsenvaltioissa
- tilanne jäsenehdokasmaissa ja Euroopan talousalueen maissa
- tämän oikeudellisen tilanteen ja sen kehittymisen vaikutus Euroopan sisämarkkinoiden toimintaan.

3.11. Komiteasta on sen sijaan välttämätöntä edistää aktiivisesti ja vankoin perustein direktiivin soveltamisalan perinpohjaista seurantaa sekä korvausvastuujärjestelmän kehittymistä eri jäsenvaltioissa. Tämä voidaan tehdä luomalla tehokas mekanismi tiedonkeruun parantamiseksi ja ryhtymällä samanaikaisesti uusiin toimiin, joilla vahvistetaan kuluttajansuojaa ja ennaltaehkäisyä koskevia eurooppalaisia suuntaviivoja.

4. Suosituksia seurannan ja ennaltaehkäisemisen tehostamiseksi

4.1. Edellä on esitetty huomioita vaikeuksista tuntea perusteellisesti jäsenvaltioiden nykytilanne, ja siltä pohjalta komitea korostaa, että vuoden 1985 direktiivin soveltaminen, kansallisten korvausvastuujärjestelmien kehitys sekä vahinkojen ennaltaehkäisemistä ja korvausta koskevat aloitteet edellyttävät yhteisten seurantavälineiden käyttöönottoa. Euroopan komission tulisi edistää tätä seurantaa, joka näyttää jo nyt olevan välttämätön ennakkoehto kaikille direktiiviin myöhemmin tehtäville uudistuksille.

4.2. Siksi komitea suosittelee, että komissio asettaa käytännöllisistä ja toiminnallisista syistä seurantaryhmän tilannetta varten. Seurantaryhmään kuuluisivat kaikki asianosaiset tahot (erityisesti virkamiehet, lakimiehet, yhteiskunnalliset ammatilliset organisaatiot ja kuluttajajärjestöt), ja se saisi tietoa säännöllisesti päivitettävästä tietopankista, jota voisi tutkia Internetissä. Seurantaryhmän tulisi tutkia seuraavia seikkoja:

4.3. Näin komissiolla olisi analysointiväline, jonka avulla se voisi laatia tulevana vuosina ja viimeistään viiden vuoden kuluttua yksityiskohtaisen raportin direktiivin soveltamisesta sekä tehdä perusteltuja ehdotuksia direktiivin ajantasaistamiseksi ja täydentämiseksi.

4.4. Komitea korostaa myös tehokkaan ja koordinoitun ennaltaehkäisy politiikan avainroolia Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden tasolla. Siinä tulee ottaa huomioon monia eri tekijöitä:

4.4.1. Ennaltaehkäisyn tehostamiseksi on tarpeen jatkaa siihen tähtääviä kannustimia, ja riittävän selkeästi yksilöitävän vastuun säilyttäminen vaikuttaa suuresti asiaan.

4.4.2. Valmisteilla olevassa uudessa Euroopan tuoteturvallisuusdirektiivissä tulee sallia entistä parempien luotettavuus- ja turvallisuustakuiden antaminen, mukaan luettuina tuotteiden vetäminen pois markkinoilta vahinkojen estämiseksi.

4.4.3. Standardisoinnin tulee tapahtua yhä enemmän Euroopan tasolla direktiivien tärkeimpien vaatimusten mukaisesti. Tämä tarkoittaa, että Euroopan standardisointielimille eli Euroopan standardointikomitealle (CEN), Euroopan sähkötekniikan standardointikomitealle (Cenelec) ja Euroopan telealan standardointilaitokselle (ETSI) myönnetään entistä enemmän varoja.

4.4.4. Sertifioinneilla ja niiden keskinäisellä tunnustamisella on myös merkittävä rooli, kun tuotteiden turvallisuutta ja kuluttajille suunnattua tiedotusta parannetaan. Myös tässä kohdin on sitouduttava lisätoimiin.

4.4.5. Myös toimintasäännöt, laatutavoite- ja laadunvarmistuskampanjat sekä yritys- tai sektoritasolla tehtyjen sopimusten määräykset ovat tärkeitä seikkoja eurooppalaisessa ennaltaehkäisemispolitiikassa.

4.5. Lisäksi koulutusta on tehostettava eri tasoilla:

- yleiskoulutus, kouluista muihin oppilaitoksiin
- yrityksen kaikkien toimijoiden (yrittäjät, toimihenkilöt, palkansaajat, ammattiliitot jne.) kouluttaminen ja tutustuttaminen tuotteiden laatu- ja turvallisuusvaatimuksiin
- kansalaisten ja kuluttajien kouluttaminen erityisesti tiedotuskampanjoin
- tuomarien ja lakimiesten kouluttaminen, myös vuoden 1985 direktiivin määräysten suhteen.

4.6. Vahinkojen korvaustakuuta voidaan parantaa kehittämällä vakuutusjärjestelmiä. Tämä tarkoittaa, että vakuutusjärjestelmiä voidaan soveltaa tunnistettaviin ja homogeenisiin riskeihin etenkin erityisaloilla. Näyttää myös olevan tarpeen yhdistää korvaustakuu vastuunottamiseen ja ennaltaehkäisyyn kohdistettavien kannustimien säilyttämiseen ja kehittämiseen, mikä taas asettaa vakuutukset etusijalle takuura-hastoihin nähden.

5. Päätelmät

5.1. Vuoden 1985 direktiivissä saavutettu kustannusten ja hyödyn välinen tasapaino näyttää ylipäänsä tyydyttävältä siitä huolimatta, että on vaikea ymmärtää hyvin kaikkia sen vaikutuksia. Vaikeuteen on syynä direktiivin toimeenpanossa tapahtuneet viivästykset sekä jäsenvaltioiden järjestelmien erilaiset kehityskulut, jolloin yhteiset määräykset toisinaan ylitettiin direktiivin ansiosta tapahtuneesta lähentymisestä huolimatta. Vaikka mahdollisia kehityskulkuja ei tulevaisuudessa voida pitää erillään Euroopan direktiivistä, etusijalle tulee nykyään asettaa jo saavutetun yleistasapainon säilyttäminen, direktiivin

soveltamisen ja jäsenvaltioiden järjestelmien kehityksen seuraaminen entistä tarkemmin sekä entistä tehokkaampien yhteisten toimintalinjojen luominen ennakoehkäisyyn.

5.2. Siksi komitea suosittelee komissiolle, että tämä perustaa yhteistyössä kaikkien asiasta kiinnostuneiden tahojen kanssa (virkamiehet, lakimiehet, yhteiskunnallis-ammattilliset organisaatiot ja kuluttajajärjestöt) seurantaryhmän seuraamaan tilannetta. Seurantaryhmä esittää viimeistään viiden vuoden kuluttua yksityiskohtaisen raportin seuraavista seikoista:

- direktiivin lainopillinen soveltaminen Euroopan unionissa
- eri jäsenvaltioiden kehityksen ja maiden oikeuskäytäntöjen vertailu, erityisesti direktiivissä mainitsemattomilla uusilla aloilla tai aloilla, joilla noudatetaan direktiivin määräyksiä tiukempia säännöksiä
- tilanne jäsen ehdokasmaissa ja Euroopan talousalueen maissa
- tämän oikeudellisen tilanteen ja sen kehittymisen vaikutus Euroopan sisämarkkinoiden toimintaan.

5.3. Komitea kehottaa komissiota kyseisen ajan kuluessa myös kehittämään Euroopan tasolla kunnianhimoiset ja yhte-näiset ennaltaehkäisyä koskevat toimintalinjat, jotka sisältävät seuraavaa:

- direktiivien tärkeiden turvallisuusvaatimusten ajantasaista-minen
- eurooppalaisten standardien laajentaminen ja vahvista-minen
- sertifiointin ja sen keskinäisen tunnustamisen kehittä-minen
- toimintasääntöjen, sopimukseen perustuvien määräysten sekä tuotteiden laatua ja turvallisuutta edistävien kampan-joiden tunnetuksi tekeminen
- entistä paremman tuen osoittaminen kaikkien asianosais-ten koulutustoimintaan.

Bryssel 1. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus neuvoston asetukseksi (EY) tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa"

(2000/C 117/02)

Neuvosto päätti 28. syyskuuta 1999 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus" -jaosto antoi lausuntonsa 15. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Henri Malosse.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän kokouksessa) yksimielisesti seuraavan lausunnon.

1. Johdanto

1.1. Yksi Amsterdamin sopimuksen tärkeimmistä uudistuksista on se, että merkittävä osa unionin ns. kolmannesta pilarista eli oikeus- ja sisäasioista kuuluu nyt yhteisön toimivaltaan.

1.1.1. Tarkistetun perustamissopimuksen 2 artiklan mukaan Euroopan unionin tavoitteena on pitää yllä ja kehittää unionia vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvana alueena, jossa taataan henkilöiden vapaa liikkuminen ja jossa oikeussubjektit voivat saattaa voimaan oikeutensa ja saada samanlaista suojaa kuin he saavat omien valtioidensa tuomioistuimissa.

1.2. Neuvoston ja komission toimintasuunnitelma koskee Amsterdamin sopimukseen kirjattuja uusia määräyksiä vapauksen, turvallisuuden ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamiseksi. Suunnitelmassa esitetään, että yhteisö hyväksyisi sisämarkkinoiden toimivuuden kannalta välttämättömiä toimenpiteitä siviili- ja kauppaoikeuden yhteistyön alalla.

1.3. Talous- ja sosiaalikomitean lausunnon kohteena oleva asetusehdotus noudattaa tätä näkemystä. Sisämarkkinoiden toimivuus edellyttää selkeiden toimivaltasääntöjen määrittämistä eri jäsenvaltioiden yhtiöiden ja kansalaisten välisissä riita-asioissa erityisesti sen takia, että pystyttäisiin määrittämään toimivaltainen tuomioistuin. Samoin on välttämätöntä antaa säännöksiä, joilla taataan annettujen tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano.

1.4. Komission aloite tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa ei rakennu tyhjän päälle. Jäsenvaltiot ovat tietoisia siitä, että riita-asioissa on taattava sisämarkkinoilla tietty oikeusvarmuus, joten ne ovat laatineet näitä tavoitteita koskevia yleissopimuksia hallitustenvälisen ja kahdenvälisen yhteistyön puitteissa. Tärkein näistä on Euroopan talousyhteisön silloisen kuuden jäsenvaltion 27. syyskuuta 1968 allekirjoittama Brysselin yleissopimus tuomioistuimien

toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityis- ja kauppaoikeuden alalla.

1.4.1. Vuonna 1971 allekirjoitettiin pöytäkirja yleissopimuksen tulkittamisesta Euroopan yhteisöjen tuomioistuinten välillä. Yleissopimus ja pöytäkirja kuuluvat yhteisön säännöstöön, sillä ne on tehty EY:n perustamissopimuksen 293 artiklan nojalla. Ne on ulotettu koskemaan kaikkia uusia jäsenvaltioita. On kuitenkin huomattava, että Brysselin yleissopimus, sellaisena kuin se on muutettu Itävallan, Suomen ja Ruotsin liittymisneuvottelujen tuloksena, ei ole vielä voimassa kaikissa jäsenvaltioissa, sillä jäsenvaltioiden enemmistö ei ole ratifioinut sitä.

1.5. Unionin jäsenvaltiot ja Euroopan vapaakauppaliiton EFTAn valtiot allekirjoittivat 16. syyskuuta 1988 vastaavan yleissopimuksen eli Luganon sopimuksen, joka noudattaa Brysselin yleissopimuksen periaatteita.

2. Euroopan komission esittämä ehdotus asetukseksi

2.1. Ehdotuksen tärkeimmät säännökset

2.1.1. Asetuksella on tarkoitus korvata Brysselin yleissopimus ja lukuisat kahdenväliset sopimukset, joiden mukaisesti sen tavoitteena on

- ottaa käyttöön nykyaikaiset ja yhtenäiset tuomioistuinten toimivaltaa koskevat säännöt siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa

- yksinkertaistaa muodollisuuksia, jotta tuomiot tunnustettaisiin ja pantaisiin täytäntöön nopeasti yksinkertaistettua ja yhtenäistä menettelyä käyttäen.

2.1.2. Ehdotukseen sisältyy tuomioistuinten toimivaltaa koskeva periaate, jonka mukaan yleisenä toimivaltaperusteena on vastaajan kotipaikka eli maa, joka on asianosaisena olevan kansalaisen tai yhtiön virallinen kotipaikka. Asetuksessa annetaan kuitenkin erityissäännökset tietyille asiaryhmille:

2.1.2.1. Sopimusasiat

Periaatteessa riita-asia tulee viedä oikeuteen sillä paikkakunnalla, jossa kanteen perustana oleva velvoite on tai on tarkoitus täyttää.

- Irtaimen kaupassa oikeuspaikka määräytyy sen paikkakunnan mukaan, jolle tavarat on toimitettu tai olisi pitänyt toimittaa.
- Palvelujen osalta oikeuspaikka määräytyy sen paikkakunnan mukaan, jolla palvelut on suoritettu tai olisi pitänyt suorittaa.
- Elatusvelvollisuutta koskeissa asioissa oikeuspaikkana on elatusapuun oikeutetun kotipaikka.
- Vakuutuksenantajan ja vakuutetun välisissä riita-asioissa vakuutuksenantajaa vastaan voidaan nostaa kanne sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa on kantajan (vakuutuksenottaja, vakuutettu tai edunsaaja) kotipaikka.
- Kaikissa kuluttajasopimusasioissa pyritään suojelemaan heikompaa sopimusosapuolta. Niiden kohdalla tunnustetaan kuluttajan kotivaltion toimivalta myös silloin, kun kyseessä on tavaroiden ja palvelujen hankkiminen sähköisesti.
- Työsopimuksia koskeissa asioissa asetuksessa oikeuspaikaksi katsotaan työntekijän kotipaikka.

2.1.2.2. Sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevat asiat

- Vastaaja voidaan haastaa sen paikkakunnan tuomioistui-
meen, jolla vahingon aiheuttanut teko on tehty tai voidaan
tehdä.

2.1.2.3. Asetuksessa säädetään myös yksinomaisesta toimivallasta tietyissä asioissa. Muun muassa teollis- ja tekijänoikeusasioissa yksimainen toimivalta on sen jäsenvaltion tuomioistuimella, jossa oikeuden tallettaminen tai rekisteröinti on tapahtunut.

2.1.3. Asetusehdotuksen periaatteena on, että tuomiot tunnustetaan Euroopan yhteisön jäsenvaltioissa ilman erityistoi-
menpiteitä. Tämä tarkoittaa sitä, ettei samasta asiasta voi
nostaa uudelleen kannetta toisessa jäsenvaltiossa. Jos tunnusta-
minen halutaan kiistää, noudatetaan täytäntöönpanoa koske-
vassa jaksossa säädettyä menettelyä. Samassa jaksossa käsi-
tellään tunnustamisen ja täytäntöönpanon epäämisperusteita
(41 ja 42 artikla), jotka ovat selvästi tiukemmat kuin Brysselin
yleissopimuksessa.

2.1.4. Täytäntöönpanon kohdalla asetus perustuu viran-
omaisten keskinäiseen luottamukseen, jonka tulee mahdollis-
taa tuomioistuimen ratkaisun (tuomio, päätös, täytäntöönpa-
nomääräys jne.) täytäntöönpano myös muussa jäsenvaltiossa
kuin siinä, jossa tuomio on alunperin annettu.

2.1.4.1. Brysselin yleissopimuksessa täytäntöönpanomää-
räysmenettely on kestoltaan ja kustannuksiltaan todellinen este
tuomioiden soveltamiselle unionin alueella. Menettelyä onkin
yksinkertaistettu yhteisön asetusehdotuksessa: sen tuomioistui-
men tehtävänä, joka vastaa tuomion täytäntöönpanokelpoi-
suuden toteamisesta täytäntöönpanovaltiossa, on siten tarkis-
taa täytäntöönpanohakemuksen tueksi esitettyjen asiakirjojen
muutoseikat. Tuomioistuin ei voi enää menettelyn tässä vai-
heessa tutkia viran puolesta täytäntöönpanon epäämisperusteita.
Niitä voidaan tutkia myöhemmin, jos osapuoli, jota vastaan
täytäntöönpanoa haetaan, hakee muutosta.

2.1.4.2. Asetuksen väliaikaisissa toimenpiteissä ja turva-
mistotoimissa säädetään, että täytäntöönpanoa pyytävässä val-
tiossa vielä täytäntöönpanokelpoiseksi julistamattoman ulko-
maisen tuomion olemassaolo katsotaan riittäväksi todisteeksi
velkomisasiasta, jonka perusteella väliaikaisia toimenpiteitä ja
turvaamistotoimia voidaan toteuttaa (täytäntöönpanoa pyytävän
valtion lainsäädännön mukaan). Säännöksellä suojataan
täytäntöönpanopäätöstä odottavan velkojan edut.

2.1.5. Asetusehdotusta sovelletaan ainoastaan jäsenvaltioi-
hin, jotka ovat allekirjoittaneet oikeus- ja sisäasiayhteistyötä
koskevat perustamissopimuksen määräykset. Näin ollen Yhdis-
tynyt kuningaskunta, Irlanti ja Tanska jäävät soveltamisalan
ulkopuolelle. Asetusehdotus onkin tässä mielessä ensimmäi-
nen laatuaan yhteisön oikeusjärjestyksessä, vaikka kyseisillä
mailla on mahdollisuus osallistua muiden kahdentoista jäsen-
valtion kanssa asetuksen soveltamiseen. Jo nyt näyttää siltä, että
Yhdistynyt kuningaskunta ja Irlanti aikovat käyttää hyväkseen
mahdollisuutta soveltaa asetusta, mutta Tanska ei ole vielä
ratkaissut asiaa. Riita-asioissa, joissa toinen osapuoli on EU:n
ulkopuolisen valtion kansalainen tai yhtiö, jonka toimipaikka
on EU:n ulkopuolisessa valtiossa, sovelletaan kansallisia
sääntöjä lukuun ottamatta tapauksia, joissa jäsenvaltion tuo-
mioistuimella on yksinomainen toimivalta.

2.2. Uudistukset Brysselin yleissopimukseen verrattuna

2.2.1. Brysselin ja Luganon yleissopimukset ovat olleet
mallina asetusehdotusta valmisteltaessa. Yleissopimuksia on
tarkistettu joulukuusta 1997 lähtien, ja komissio ehdotti ennen
Amsterdamin sopimuksen ratifiointia uutta yleissopimusta,
jolla oli tarkoitus parantaa nykyistä sopimusta. Nämä paran-
nusehdotukset löytyvät luonnollisesti tästä uudesta ehdotuk-
sesta.

2.2.2. Pääasiallisena uutuutena on se, että kyseessä on yhtenäinen asetusehdotus (eikä direktiivi, jonka tuloksena saataisi syntyä eriäviä kansallisia säädöksiä).

2.2.3. Asetusehdotuksessa tarkennetaan erikseen sisämarkkinoilla tapahtuvaan kauppavaihtoon liittyviin kaupallisiin toimiin eli tavaroiden ja palvelujen myyntiin sovellettavaa oikeutta. Säännöksissä vältetään viittauksia kansainvälisen oikeuden sääntöihin, ja niillä pyritään parantamaan kauppavaihdon oikeusvarmuutta.

2.2.4. Asetusehdotuksella laajennetaan mahdollisuutta valita kaikissa suoraan kuluttajien kanssa tehdyissä sopimuksissa – myös sähköisessä kaupankäynnissä – kuluttajan kotipaikan tuomioistuin.

2.2.5. Ehdotuksella yksinkertaistetaan huomattavasti täytäntöönpanomääräysmenettelyä rajoittamalla tuomioistuimen valtaa ja edistämällä näin tuomioiden vapaata liikkuvuutta yhteisössä.

2.2.6. Ehdotuksessa rajataan jonkin verran poikkeussäännöksiä, jotka voivat mahdollistaa muutoksenhaun muissa jäsenvaltioissa annettujen tuomioiden tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon. Ehdotuksessa puhutaan muun muassa tapauksesta, jossa ”ilmoitus täytäntöönpanokelpoisuudesta on selkeästi vastoin oikeusjärjestyksen perusteita”. Brysselin yleissopimukseen verrattuna kyseiseen kohtaan on lisätty maininta ”selkeästi”, joka rajaa sen sovellusalaan.

3. Yleistä

3.1. Talous- ja sosiaalikomitean lausunnon merkitys

3.1.1. Amsterdamin sopimuksen voimaantulo antoi komitealle mahdollisuuden neuvoa-antavan tehtävänsä harjoittamiseen perustamissopimuksessa määrätyn vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvan alueen toteuttamisen yhteydessä. Tämä on Euroopan kansalaisyhteiskunnan kannalta merkittävä aihe. Komitea on ainoa toimielin, jossa kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat edustettuina, joten sillä on erinomainen mahdollisuus palvella unionin kansalaisia.

3.1.2. Komitea hyväksyi 20. ja 21. lokakuuta 1999 pitämässään täysistunnossa lausunnon aiheesta ”Ehdotus neuvoston direktiiviksi oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppa-oikeudellisissa asioissa” (esittelijä Bernardo Hernández Bataller) ⁽¹⁾. Komitea kannatti komission ehdotusta, mutta pahoitteli, ettei sitä

esitetty asetuksen muodossa (kuten käsiteltävänä oleva ehdotus). Komitea esitti erityisesti, että tulisi toteuttaa kansalaisille suunnattuja tiedotustoimia. Komitea on tyytyväinen, että komissio on päättänyt muuttaa kyseisen direktiiviehdotuksen asetusehdotukseksi.

3.1.3. Komitea painottaa, että näiden kahden ehdotuksen välillä tulee taata yhtenäisyys, sillä tuomioiden tiedoksianto on niiden tunnustamisen ja täytäntöönpanon ennakkoehto. Komitean mielestä alan ammattilaisille ja kansalaisille tarkoitettu tiedotus- ja koulutustoimet on suunniteltava kummankin tekstin kohdalla yhtenäisesti ja kokonaisvaltaisesti.

3.2. Yhteisön säädöksen tarjoamat mahdollisuudet

3.2.1. Brysselin yleissopimuksen korvaaminen perustamissopimuksen mukaiseen oikeus- ja sisäasioiden yhteistyöhön osallistuvissa kahdessatoista jäsenvaltiossa suoraan sovellettavalla asetuksella on huomattava edistysaskel erityisesti siksi, että se lisää oikeusvarmuutta (yksi teksti useiden ja erimuotoisten yleissopimusten sijaan). Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin pystyy varmistamaan asetuksen säännösten yhdenmukaisen soveltamisen kaikissa jäsenvaltioissa.

3.2.2. Komitea on tyytyväinen Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin aikomukseen soveltaa asetusta. Komitea toivoo, että Tanska pyrkisi samaan asianmukaisin menettelyin, jolloin asetusta sovellettaisiin yhdenmukaisesti koko yhteisön alueella.

4. Erityistä

4.1. Tuomioiden täytäntöönpanomenettelyiden parantaminen

4.1.1. Tampereella 15. ja 16. lokakuuta 1999 pidetyn Eurooppa-neuvoston päätelmät osoittavat, että asetusehdotusta tulee pitää välietappina sellaisen todellisen oikeuteen perustuvan yhteisen alueen luomisessa, jossa kansalaiset ja yritykset voivat hoitaa velvollisuuksiaan ja käyttää oikeuksiaan oikeudellisesti varmassa tilanteessa. Tampereen Eurooppa-neuvosto kehotti komissiota vahvistamaan ”vähimmäisvaatimukset, joilla varmistetaan asianmukainen oikeusapu valtioiden rajat ylittävissä tapauksissa koko unionin alueella sekä erityiset yhteiset menettelysäännöt yksinkertaistettuja ja nopeutettuja rajat ylittäviä oikeudenkäyntejä varten, jotka koskevat vähäisiä kuluttaja- ja kaupallisia vaateita sekä elatusvaateita ja riitauttamattomia vaateita”.

⁽¹⁾ EYVL C 368, 20.12.1999, s. 47.

4.1.2. Eurooppalainen turvaamisperuste

4.1.2.1. Asetusehdotus on kannatettava, sillä se mahdollistaa täytäntöönpanomenettelyn yksinkertaistamisen. Se ei kuitenkaan riitä luomaan tehokasta oikeusaluetta. Kun täytäntöönpanomääräys on saatu, täytäntöönpano on käynnistettävä. Se tapahtuu kuitenkin eri tavoin eri jäsenvaltioissa. Toistaiseksi näyttää hyvin vaikealta yhdenmukaistaa täytäntöönpanomenettelyitä, mutta komitea suosittelee kuitenkin tiettyjen, erityisesti turvaamistoimia koskevien mukautusten tekemistä.

4.1.2.2. Asetusehdotuksen 44 artiklassa säädetään, että hakija voi pyytää täytäntöön panevan jäsenvaltion lain mukaisia turvaamistoimia ilman, että edellytetään 37 artiklan mukaisen täytäntöönpanokelpoisuutta koskevan ilmoituksen antamista. Säännös antaa näin ollen velkojalle eräänlaisen "eurooppalaisen turvaamisperusteen". Se ei kuitenkaan vielä riitä, sillä tietyissä maissa tarvitaan tuomioistuimen valtuutus myös kyseisessä tapauksessa. Lisäksi olisi säädettävä, että "toisessa jäsenvaltiossa ilman täytäntöönpanomääräystä saatu tuomio riittäisi tiettyjen täytäntöönpanomenettelyiden, esimerkiksi useimmissa unionin jäsenvaltiossa käytössä olevan varojen jäädyttämisen toteuttamiseen".

4.1.3. Yksinkertaisten ja nopeiden muutoksenhakumenettelyiden tarve

4.1.3.1. Komitea oli korostanut yksinkertaisten ja nopeasti toteutettavien muutoksenhakumenettelyiden merkitystä jo lausunnossaan aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kaupallisten toimien maksuviivästysten torjumisesta"⁽¹⁾. Neuvosto ikävä kyllä poisti aiheesta tehdyn suosituksen direktiiviehdotuksesta.

4.1.3.2. Komitea ehdottaa, että pyritään kokonaisvaltaisiin ehdotuksiin, jotka käsittävät menettelyiden yksinkertaistamisen ja nopeuttamisen sekä vähimmäisnormit kansalaisille annettavasta oikeusavusta.

4.1.3.3. Täytäntöönpanossa tavoitteena tulee olla sellaisen eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen luominen, jonka vaikutukset tuntuvat välittömästi tuomion antamisen jälkeen koko yhteisön alueella. Komitea kannattaa täysin Tampereen Eurooppa-neuvoston lokakuussa 1999 esittämää ajatusta.

4.1.4. Eurooppalainen täytäntöönpanoperuste

4.1.4.1. Komitea kehottaa käynnistämään viipymättä eurooppalaista täytäntöönpanoperustetta koskevan hankkeen erityisesti seuraavilla kiireellisiä toimia edellyttävillä aloilla:

elatusvaateet, maksuviivästykset, palkanmaksuviivästykset, konkurssista johtuvat palkan maksamatta jättämiset jne. Komitea ehdottaa, että komissio tunnustaisi aluksi tämän eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen pätevyyden (välittömästi tapahtuva täytäntöönpano ilman täytäntöönpanomääräysmenettelyä) kiistämättömien vaateiden osalta. Eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen läpiajamiseksi komissio voisi ehdottaa "eurooppalaisten" velkojen "eurooppalaisen" menettelyn laatimista kaikille jäsenvaltioille yhteisin menettelytavoin. Sen ehdot ja vaiheet voisivat noudattaa Saksassa tai Ranskassa käytössä olevaa maksusuoritusmääräysmenettelyä. Menettelyn leviäminen tekisi ajan myötä täytäntöönpanomääräysmenettelyn tarpeettomaksi, sillä annetun tuomion toteuttamisehdot olisivat samat kaikissa jäsenvaltioissa.

4.1.5. Lähentyminen oikeusasioissa

4.1.5.1. Olisi tärkeää taata samanaikaisesti siviili- ja kauppaoikeuden lähentyminen Euroopan unionissa. Se on viime kädessä todellisen vapauteen, oikeuteen ja turvallisuuteen perustuvan alueen luomisen edellytys.

4.2. Ehdotuksen sopeuttaminen sähköiseen kaupankäyntiin

4.2.1. Asetusehdotuksen 15 artikla herätti suurta huolta yritysten edustajissa ja synnytti kärkevän keskustelun. Kyseinen artikla vastaa tällä hetkellä voimassa olevan Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan periaatetta, jonka mukaan ensisijainen toimivalta on kuluttajan kotipaikan tuomioistuimella. Toimivaltaa sovelletaan Brysselin yleissopimuksen 13 artiklan mukaan sillä ehdolla, että sopimusta on edeltänyt erityinen tarjous tai ilmoittelu siinä valtiossa, jossa kuluttajalla on kotipaikka. Komissio on tehnyt asetusehdotuksen 15 artiklaan uudistuksen sähköisen kaupankäynnin kehityksen huomioon ottamiseksi. Ehdotuksessa asetetaan Internetin kautta tapahtuva tavaroitten tai palveluiden tarjoaminen samaan asemaan tarjouksen tai ilmoittelun kanssa, sillä siinä mainitaan yritys, "joka suuntaa tällaista toimintaa kyseiseen jäsenvaltioon tai useisiin jäsenvaltioihin kyseinen jäsenvaltio mukaan lukien millä keinoin tahansa".

4.2.2. On selvitettävä, pyrkiikö yritys tarjoamalla palveluitaan sähköisesti laajentamaan tarkoituksellisesti markkinoitaan yli tavallisen markkinointialueensa. Internetin ominaispiirteensä on, että se on rajattomasti koko maailman käytettävissä. On kuitenkin selvää, että vaara joutua ulkomaisen tuomioistuimen eteen hillitsee pienyrityksiä käyttämästä Internetiä. Euroopan unionilla on kaksijakoinen haaste: sen tulee taata kansalaisilleen mahdollisimman hyvä oikeussuoja sähköisen kaupankäynnin ja sen riskien lisääntyessä (etenkin sen vuoksi, että kuluttaja suorittaa yleensä maksun etukäteen), mutta se ei

⁽¹⁾ EYVL C 407, 28.12.1998.

kuitenkaan saa jarruttaa kyseisen markkinointikeinon käyttöä eurooppalaisissa yrityksissä, etenkin pk-yrityksissä. Haaste koskee ensi sijassa eurooppalaista oikeusalueita, mutta siihen sisältyy myös erityisesti kuluttajansuojan kansainvälinen ulottuvuus, sillä nykyään suurin osa verkkotarjouksista on EU:n ulkopuolisissa maissa toimivien yritysten tekemiä.

4.2.3. Komitea pyrkii parantamaan kaupan ja kuluttajien välisiä suhteita tässä uudessa kaupankäynnin muodossa. Komitean mielestä on siksi ensisijaisesti kehitettävä yhteisön viranomaisten tuella mekanismeja, joilla voidaan edistää osapuolten välisen luottamuksen syntymistä. Näitä ovat muun muassa hyvien käytänteiden säännöt, ”verkkotuomiot” ja sovittelu. Tällaiset toimet ovat paras tae sähköisen kaupankäynnin kehittymiselle ja sen käytön lisääntymiselle kuluttajien ja yritysten keskuudessa. Asiaa tulee tarkastella myös kansainvälisellä tasolla. Komitea kehottaa komissiota kartoittamaan alan nykyiset hyvät käytännöt kansainvälisellä tasolla ja tukemaan niiden noudattamista Euroopassa.

4.2.4. Komitea suosittelee, että odotettaessa luottamuksen syntymiseen tähtäävien toimien vaikutuksia säilytetään tällä hetkellä sovellettavan Brysselin yleissopimuksen 13 artikla, jossa etusijalle asetetaan kuluttajan kotipaikan tuomioistuin. Suojan vahvistamiseksi on komitean mielestä lisäksi ulotettava kyseinen periaate koskemaan myös tapauksia, joissa kuluttaja on houkuteltu toisen sopimusosapuolen aloitteesta lähtemään kotimaastaan sopimuksen tekemiseksi. Sen sijaan sähköisen kaupankäynnin kohdalla uuteen asetukseen ehdotettu muotoilu (”suuntaa tällaista toimintaa kyseiseen jäsenvaltioon – millä keinoin tahansa”) ei vaikuta riittävän selkeältä, jotta se voisi luoda osapuolten välille luottamuksen ilmapiirin. Pitäytymällä yleissopimuksen nykyisessä 13 artiklassa (”tarjous tai ilmoittelu – jäsenvaltiossa”) jätetään tuomioistuimen harkittavaksi, onko kuluttaja saanut tarjouksen tietoonsa aktiivisesti vai passiivisesti. On ennemminkin pyrittävä sähköiseen kaupankäyntiin soveltuvien, tehokkaiden, mutta kuluttajansuojaa noudattavien ristiriitojen ratkaisumenettelyiden löytämiseen.

4.2.5. Komitea ehdottaa sähköiseen kaupankäyntiin itse-sääntelyä, jossa kannustettaisiin – vaarantamatta kuitenkaan oikeussuojaa – turvautumaan automaattiseen sovitteluun erityisesti silloin, kun kyseessä ovat tietyt summat, esimerkiksi 2 500 euroa, alittavat pienehköt liiketoimet. Yrityksillä tulisi myös olla mahdollisuus rajata asiakaspiirinsä tiettyihin maihin kuluttajille suunnatun aktiivisen tiedotuksen avulla. Tarpeen

vaatiessa voitaisiin harkita alalle tarkoitettua erityisasetusta, jossa kannustettaisiin turvautumaan sovitteluun ja jättämään oikeustoimet viimeiseksi mahdollisuudeksi.

4.3. Muita parannuksia annettuun ehdotukseen

4.3.1. Komitea ehdottaa uuden asetuksen tulkinнан helpottamiseksi, että tietyt käsitteet määriteltäisiin Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti. Yhteisöjen tuomioistuimella on määritelmä esimerkiksi 5 artiklan 3 kohdan sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevalle asialle. Tulkinнан selkiyttämiseksi voitaisiin samoin täydentää ehdotuksen tietyt artikloja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti. Esimerkkinä voidaan mainita sopimusta koskevan asian käsite tai periaate paikkakunnasta, jolla kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä, kun kyseessä on EU:n ulkopuolinen maa.

4.4. Kannustaminen ristiriitojen sovitteluun tuomioistuinten ulkopuolella

4.4.1. Komitea kiinnittää erityistä huomiota siviili- ja kaupaoikeudellisten riita-asioiden sovitteluun tuomioistuinten ulkopuolella. Tässä voi tulla kyseeseen välimiesmenettely, jossa osapuolet kääntyvät yhteisestä sopimuksesta yksityisen tuomarin puoleen ja tämä antaa osapuolia velvoittavan tuomion. Kyseeseen voi myös tulla välitys- tai sovittelumenettely. Siinä molemmat osapuolet turvautuvat kolmanteen henkilöön, joka auttaa heitä löytämään ratkaisun riita-asiaan. Asianosaisia ei velvoita mikään päätös, vaan he päättävät itse asiansa ratkaisemisesta. Oikeudenkäyntitoimien hitaus ja kustannukset vaikuttavat siten, että kansalaiset ja taloudelliset toimijat, etenkin pienet ja keskisuuret yritykset, luopuvat helposti oikeustoimien käynnistämisestä. On myös toivottavaa kehittää yksinkertaisia, nopeita ja edullisia menettelyitä, joiden tavoitteena on päästä osapuolten väliseen sopimukseen, erityisesti yksityishenkilöitä koskevien riita-asioiden sovittelussa.

4.4.2. Sovittelussa on ensisijaisen tärkeää taata palvelujen laatu sekä sovittelijan pätevyys ja riippumattomuus tuomioistuinten ulkopuolisiin kuluttajariitoja ratkaiseviin elimiin sovellettavia periaatteita koskevan komission suosituksen 98/257/EY mukaisesti. Olisikin aiheellista lujittaa erityisesti eurooppalaista yhteistyötä säännösten yhdenmukaisuuden lisäämiseksi sekä sovittelijoiden kouluttamiseksi rajat ylittäviä riita-asioita varten.

4.4.3. Komitea on tyytyväinen Tampereen Eurooppa-neuvoston esittämään aikomukseen tutkia kyseisten menettelyiden edistämistoimia yhteisön tasolla. Komitea voisi antaa oma-aloitteisella lausunnolla merkittävän panoksen aiheen käsittelyyn, sillä se olisi tulosta Euroopan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden laajasta kuulemisesta. Nimenomaan näille organisaatioille lankeaa itsesääntelymenettelyiden täytäntöönpano.

4.5. Oikeussubjekteille suunnattu tiedotus (Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmien 29 kohta)

4.5.1. Kuten lausunnossa aiheesta "Ehdotus neuvoston direktiiviksi oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa" (esittelijä Bernardo Hernández Bataller) esitettiin, komitea korostaa oikeussubjekteille – ensisijaisesti kansalaisille, heidän

oikeuksiaan puolustaville järjestöille, palkansaajajärjestöille, pienyrityksille, käsityöläisille ja vapaille ammatinharjoittajille sekä heidän järjestöilleen – suunnatun tiedottamisen mekanismeja. Tiedottamiseen tulee sisältyä myös rajatyöntekijöille tarkoitetun oppaan laatiminen sekä paikallisten tiedonvälittäjien kouluttaminen (Eures-verkko työntekijöille, Euroneuvontakeskukset pk-yrityksille), jotta tietoja uusista oikeuksista ja velvollisuuksista voitaisiin levittää mahdollisimman laajalle vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuvalla uudella yhteisellä alueella.

4.5.2. Komitea ehdottaa itse asetuksen osalta, että siitä laadittaisiin käyttäjille (lakimiehille, järjestöille, kuluttajille jne.) esite, johon sisältyisi ehdotuksen perusteluosassa esitetyn taulukon kaltainen asetuksen ja Brysselin yleissopimuksen välinen artiklakohtainen vertailu. Esitteessä tulisi käsitellä myös oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiantoa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa.

Bryssel 1. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Suunnitelmallisen yhteiskunnallisen vuoropuhelun organisointi yleiseurooppalaisissa liikennekäytävissä”

(2000/C 117/03)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 28. Tammikuuta 1999 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan nojalla laatia lausunnon aiheesta ”Suunnitelmallisen yhteiskunnallisen vuoropuhelun organisointi yleiseurooppalaisissa liikennekäytävissä”.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -jaosto antoi lausuntonsa 3. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Alexander-Michael von Schwerin.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän istunnossa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 113 ääntä puolesta 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. Lausunnon tavoite

1.1. Prahassa vuonna 1991 pidetystä ensimmäisestä yleiseurooppalaisesta liikennekonferenssista lähtien talous- ja sosiaalikomitea (TSK) on ajanut etenkin Keski- ja Itä-Euroopan yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien ottamista mukaan poliittiseen yhteistyöhön. Pyrkimys on tuotu esiin useissa lausunnoissa⁽¹⁾ ja sillä on sekä asianomaisten organisaatioiden että poliittisten instituutioiden laaja tuki. Periaatteen 10 kirjaaminen Helsingin julkilausumaan (1997) oli osoitus TSK:n aloitteen onnistuneisuudesta. Kyseisen periaatteen mukaan ”sosiaalisten ja taloudellisten eturyhmien kuuleminen liikennepoliittikkaa kehitettäessä” on olennainen osa yhteistä politiikkaa, jolla julkilausuman tavoitteet saavutetaan.

Asianomaisten hallitusten sitoumuksesta huolimatta käytäntö osoittaa, että useimmat Keski- ja Itä-Euroopan valtiot laiminlyövät selkeästi kyseistä periaatetta. Valtioiden puutteellisen mukauttamisen ja avoimuuden ongelma toistuu myös kansainvälisellä tasolla ja estää näin talous- ja yhteiskuntaelämän eturyhmiä ottamasta aktiivista roolia Euroopan integraatiossa. Poliittiset tahot eivät tee paljoakaan tämän epäkohdan poistamiseksi. Helsingin konferenssin jälkeen kuulemisperiaatetta on tuskin lainkaan sovellettu TSK:n toimista huolimatta. Näin ollen TSK tulee voimistamaan toimiaan tässä yhteydessä.

1.2. Tässä lausunnossa esitettävien ajatusten tarkoituksena on nyt muokata talous- ja sosiaalikomitean edellisen aiheesta antaman lausunnon ”Helsingin julkilausuman toimeenpano: talous- ja yhteiskuntaelämän etupiirien kuulemisen konkreettiset mekanismit yleiseurooppalaisen liikennepoliittikan määrittelyssä”⁽²⁾ päätelmät erityisesti käytännön toimeenpanoa var-

ten. TSK on useaan otteeseen todennut, että kuulemisperiaatetta tuskin ollenkaan huomioidaan yhteiseurooppalaisessa liikennepoliitikassa. Kuulemismekanismi tarjoaisi kuitenkin ainutlaatuisen mahdollisuuden edistää kansalaisten ja heidän järjestäytyneiden yhteiskunnallisten eturyhmiensä tukemaa vakaata ja demokraattista kehitystä eurooppalaisessa integraatioprosessissa. TSK on ottanut tehtäväkseen antaa sisältö Helsingin julkilausuman periaatteelle 10 ja osoittaa siihen sisältyvät mahdollisuudet. Se tarkoittaa myös tuen edellyttämistä kaikilta, jotka ovat Helsingin julkilausuman hyväksyneet ja siihen sitoutuneet.

1.3. Amsterdamin sopimuksen voimaantulon jälkeisessä muuttuneessa institutionaalisessa tilanteessa ja tilanteessa, jossa talous- ja rahaliitto on muuttanut oloja ja laajentumisprosessi on edennyt uuteen vaiheeseen, TSK vahvistaa institutionaalista rooliaan eurooppalaisten yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien foorumina ja yhdyssiteenä ja neuvonantajana Euroopan parlamenttiin nähden. Tämä on erityisen tärkeää suhteessa tiettyihin yhteisön ulkopuolisiin maihin, esim. Keski- ja Itä-Euroopan valtioihin. Komitean kannalta on kyse aiempaa laajemmasta edustavuudesta ja vaikutuksen kasvusta sekä aktiivisesta roolista EU:n laajenemis- ja demokratisointiprosessissa.

2. Kuulemiskäsitettä koskevia perusajatuksia

2.1. Osana liikennepoliittista yhteistyötä TSK on päättänyt edistää yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien kuulemista kymmenessä tärkeimmässä liikennekäytävässä ja neljällä liikennealueella (PETRAS), joista sovittiin Helsingissä vuonna 1997. Tätä ajatellen kehitettiin suunnitelmallista yhteiskunnallista vuoropuhelua koskeva käsite. Tässä yhteydessä viittaamme vielä kerran sen olennaisimpiin kohtiin. Väärinkäsitysten ehkäisemiseksi tuonnempana käytetään aina ilmausta ’suunnitelmallinen vuoropuhelu’. Suppeasti tulkittuna ’sosiaalidialogi’ merkitsee työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua, joka on eri asia kuin tässä lausunnossa tarkoitettu kuuleminen.

⁽¹⁾ ”Yleiseurooppalainen liikennekonferenssi ja yhteiskunnallinen vuoropuhelu – Matkalla Kreetalta Helsinkiin”, EYVL C 204, 15.7.1996, s. 96.

”Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille – Unionin ja sen naapurimaiden liikenteen infrastruktuuriverkkojen yhdistäminen toisiinsa – Kohti yhteistä yleiseurooppalaista liikenneverkkoa koskevaa politiikkaa”, EYVL C 129, 27.4.1998.

⁽²⁾ EYVL C 407, 28.12.1998, s. 100.

2.2. Liikennekäytävien varrella ja liikennealueilla vaikuttavien työnantajajärjestöjen, työntekijäjärjestöjen ja muiden eturyhmien edustajien tulee kokoontua keskustelemaan ongelmista, ratkaisuvaihtoehdoista ja poliittisista vaatimuksistaan. Samalla niiden tulee myös muodostaa foorumi, jossa voidaan keskustella politiikan heille asettamista vaatimuksista. Tällaiset tapaamiset tulisi liittää tiiviisti asianomaisten hallitusten tasolla toimivien ohjauskomiteoiden työhön. Ne voidaan myös yhdistää asianomaisten rautatieyhtiöiden jo toimivien yhteistyökomiteoiden tapaamisiin. Kyseisellä vuoropuhelulla infrastruktuurien rakentaminen pyritään kytkemään aiempaa tehokkaampien liikennepalveluiden kehittämiseen. Vain siten vähin varoin tehdyistä perusrakennelainvestoinneista saadaan mahdollisimman suuri hyöty. Samalla voidaan parantaa yhteishankkeiden onnistumismahdollisuuksia yhdistämällä varhaisessa vaiheessa taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöpoliittisia tavoitteita toisiinsa, mikä tukee hankkeiden yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä. Tämän lisäksi suunnitelmallinen yhteiskunnallinen vuoropuhelu vahvistanee Keski- ja Itä-Euroopan maiden (KIE-maiden) työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen sekä muiden eturyhmien tärkeää asemaa yhteiskunnassa.

2.3. Liikennekäytävissä ja -alueilla tehtävän yhteistyön tulisi olla luonteeltaan jatkuvaa ja sitovaa ilman, että sille luodaan ulkopuolelta jäykkiä rakenteita. TSK:n vuonna 1998 Keski- ja Itä-Euroopassa toimiville mahdollisille osanottajille tekemä kysely osoitti, että koordinoijien etsiminen omista riveistä vaikuttaa järkevältä. Tämä yhteistyö ei kilpaile järjestöjen oman, kansainvälisten organisaatioiden kanssa tekemän yhteistyön kanssa, saati poliittisesti. Pikemminkin tavoitteena on saada aikaan tasapuolinen, rakentava ja käytännönläheinen viestintäyhteys osanottajamaiden eri eturyhmien ja liikenne-
muotojen välille.

2.4. Yhteistyötä tehdään kaikissa kysymyksissä, joiden ratkaiseminen on sujuvan liikenteen edellytys. Siinä otetaan huomioon yhteisen eurooppalaisen liikennepoliittikan tämänhetkiset vaatimukset ja niiden edellyttämät käytännön toimet kussakin käytävässä ja liikennealueella. Perustana ovat Helsingin julkilausumassa sovitut liikennepoliittiset tavoitteet ja toimet.

2.5. Perustavoitteena on edistää sosiaalisen markkinatalouden muodostamista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta laajentuvassa unionissa tukemalla avoimiin markkinoihin tähtääviä ja sekä ympäristöä säästävää että sosiaalisesti tasapuolista talouskehitystä ajavia yhteiskunnallisia voimia. On nimenomaisesti kyse unionin jäsenmaiden, jäsenehdokasmaiden ja muiden Euroopan valtioiden välisten siteiden lujittamisesta.

2.6. TSK:n mielestä liikennekäytävät ovat erityisen merkittäviä rajatylittävän yhteistyön siteenä ja perustana. Ne ovat EU:n laajentumisnäkömiäkin laajemmalle ulottuva Euroopan maiden välinen side. Käytäväajatusta on näin ollen välttämättömä laajentaa Itä-Eurooppaan, eikä siihen liittyviä toimia tule supistaa laajentumisalueeseen. Yleiseurooppalainen näkömiä on syytä säilyttää, mikä on myös Helsingin julkilausuman

hengen ja sisällön mukaista. Julkilausumassahan viitataan aina Lähi- ja Kaukoitään ulottuviin rajatylittäviin käytäviin ja kauas laajentumisrajojen ulkopuolelle ulottuviin liikennealueisiin.

2.7. TSK pitää tehtävänäään toimia aloitteentekijänä, yhteydenpitokumppanina ja tarvittaessa tahona, joka voi koordinoida itse paikalla tehtävät toimet. Samalla TSK katsoo, että Helsingin julkilausuman täytäntöönpanoa valvottaessa sillä on vastuu yhteiskunnallis-taloudellisten ryhmien etujen ajamisesta tehokkaasti muihin asianomaisiin EU:n instituutioihin ja eurooppalaisiin organisaatioihin nähden. Toimet on aina muokattava tarpeita vastaaviksi ja ne tulee tarkistaa säännöllisesti poliittista kehitystä vastaaviksi.

3. Nykytoimien suuntaviivat

3.1. G24-maiden liikennetyöryhmä kokoontui Brysselissä 20. ja 21. tammikuuta 1999. Ryhmä on perustettu Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) ja EU:n komission yhteisaloitteesta Keski- ja Itä-Euroopassa tehtävää liikennetyhteistyötä varten.

3.1.1. Komission kutsusta noin 100 hallitusten, hallinnon, rahoituslaitosten ja yksityistalouden edustajaa neuvotteli edistymisestä yleiseurooppalaisen liikenneverkon rakentamisessa. Myös TSK oli edustettuna. Pääaiheina olivat Helsingin julkilausumassa mainitut liikennekäytävät ja -alueet.

3.1.2. Kokouksessa päästiin yhteisymmärrykseen mm. siitä, että infrastruktuurin välttämättömän rakentamisen lisäksi tulevaisuudessa on tarpeen parantaa logistisia ja operationaalisia edellytyksiä aiempaa voimakkaammin. Tavoitteena on tehostaa rajatylittäviä ja intermodaalisia palveluja. On myös tarpeen ryhtyä toimiin liikennetietojen kartoittamiseksi ja ympäristönsuojelun korostamiseksi. Aasiaan suuntautuvan perusrakenneverkkosuunnitelman kehittämiseksi esitettiin TRACECA-hanke, joka perustuu komission aloitteeseen vuodelta 1993. Se koskee yleiseurooppalaisen liikenneverkon jatkamista Mustanmeren kautta Keski-Aasiaan.

3.1.3. G24-maiden liikennetyöryhmän on tarkoitus kokoontua entiseen tapaan vuosittain. Muistettakoon, että komission mukaan tämän työryhmän tehtävänä on koordinoida Helsingin julkilausumassa mainittujen toimien toteuttamista ja luoda tarvittavaa avoimuutta asianomaisten laitosten ja organisaatioiden välille. Oletettavasti keväällä 2000 järjestettävässä seuraavassa kokouksessa TSK:n on määrä tehdä selkoa toimistaan. TSK pitää tarpeellisenä selvittää samalla G24-maiden liikennetyöryhmän roolin muotoutumista: sekä asianosaisten työtapaa ja käsitystä poliittisesta roolistaan että toimijoiden keskinäistä viestintää. TSK aikoo ottaa asiat esiin G24-maiden liikennetyöryhmän edellä mainitussa kokouksessa.

3.2. Euroopan parlamentti järjesti 10. joulukuuta 1998 konferenssin aiheesta ”Yleiseurooppalainen liikennepolitiikka: idän ja lännen yhteistyön näkymät ja prioriteetit”. Se liittyi Helsingin konferenssin seurantaan ja sen oli määrä toimia foorumina, jossa vaihdetaan mielipiteitä varsinkin idän ja lännen yhteistyön tavoitteista ja välineistä, yhtenäisten liikennejärjestelmien rakentamisesta ja euroopanlaajuisten verkkojen rahoitusmahdollisuuksista. TSK oli kutsuttu mukaan tekemään selkoa työstään.

3.2.1. Tällä välin on myös valmistunut Euroopan parlamentin liikenne- ja matkailuvaliokunnan mietintö aiheesta ”Helsingin yleiseurooppalaisen liikennekonferenssin seuranta”, jonka esittelijä oli Günter Lüttge. Mietinnössä keskitytään Helsingin julkilausumassa mainittujen liikennepoliittisten toimien täytäntöönpanoon ja edellytetään muun muassa toiminnan parempaa koordinoitua. Siinä vahvistetaan ajatus laajasta yhteiskunnallisesta vuoropuhelusta, joka on hallinnut jo kolmea yleiseurooppalaista liikennekonferenssia, ja etenkin ajatus työmarkkinaosapuolten ja hallituksista riippumattomien organisaatioiden osallistumisesta kyseiseen vuoropuheluun. Mietinnössä kannatetaan nimenomaisesti TSK:n ehdotuksia yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien osallistumisen ja suunnitelmallisen vuoropuhelun sisällyttämisestä yleiseurooppalaiseen liikennepolitiikkaan.

3.3. 18. ja 19. maaliskuuta 1999 järjestettiin liikenteen infrastruktuuritarpeiden arviointiohjelman TINAn (Transport Infrastructure Needs Assessment) kertomusta koskeva kuulemistilaisuus, jossa oli komission pyynnöstä määrä tehdä selkoa hakijamaiden tärkeimmistä liikenteen infrastruktuuritarpeista.

3.3.1. TSK ja komission pääosasto VII järjestivät kuulemistilaisuuden yhdessä Wieniin varta vasten perustetun TINA-sihteeristön avustuksella. Tilaisuuden tavoitteena oli mahdollistaa kyseisten maiden yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien mielipiteiden ja kokemusten kuuleminen ja tarjota mahdollisuus yhteiseen keskusteluun kertomuksen sisältämistä ehdotuksista ja päätelmistä ennen kuin kertomuksesta päätetään lopullisesti. Kuulemistilaisuudessa oli nelisenkymmentä osanottajaa.

3.3.2. Erilliseen kertomukseen kootuista, puheenvuoroista ja keskusteluista tehdyistä perusteellisemmista päätelmistä riippumatta kuulemisen merkitys on jo siinä, että sitä voidaan pitää Helsingin julkilausuman täytäntöönpanon ensimmäisenä konkreettisena askeleena, jossa komitean sitoutuminen ja komission työ saattoivat täydentää toisiaan järkevästi. Kuuleminen toi esiin kaksi seikkaa. Ensinnäkin, tiedon ja mielipiteiden vaihdon tarve on edelleenkin äärimmäisen suuri. Mielipiteitä halutaan vaihtaa sekä järjestöjen kesken sekä Euroopan unionin poliittisten päätöntekijöiden kanssa. Toiseksi, itse paikalla toimivien järjestöjen tiedot ja käytännöllis-havainnolliset kokemukset ovat tärkeä ja välttämätön osa yhteistä yleiseurooppalaista liikennepolitiikkaa, mikä on toistaiseksi jäänyt liian vähälle huomiolle.

Vuoropuhelu on erityisen tärkeä juuri siksi, että monet kuulemistilaisuuden osanottajat ovat tulkinneet TINA-kertomukseen

kootut infrastruktuuritarpeet pikemminkin toivomusluetteloksi kuin suunnittelun realistiseksi perustaksi. Myös rahoitusmahdollisuuksia epäiltiin melkoisesti.

3.3.3. Kuulemista aiotaan jatkaa sen jälkeen, kun TINA-kertomuksen käsittely on saatu päätökseen. Lopullinen kertomus on ollut saatavilla syksystä 1999 alkaen. TINA-sihteeristön on myös tarkoitus jatkaa toimintaansa tukeakseen infrastruktuurisuunnitelmien toteuttamista ehdokasmaissa ja ollakseen vastaavasti apuna liikennekäytävätyöskentelyssä.

4. Kokeiluhanke käytävä IV

4.1. Liikennekäytävä IV on monen eri liikennemuodon väylä, joka yhdistää Luoteis-Euroopan Kaakkois-Eurooppaan. Se kulkee Dresdenistä ja Nürnbergistä Prahán, Wienin ja Bratislavan sekä Budapestin kautta Romaniaan. Siellä se jakautuu Constantaan vievään pohjoiseen haaraan ja Aradista Sofiaan vievään eteläiseen haaraan, joka haarautuu puolestaan Thessalonikiin ja Istanbuliin vieviin reitteihin (yksityiskohtaista tietoa käytävästä saa G24-maiden edistymiskertomuksesta⁽¹⁾).

4.1.1. Käytävä IV kattaa 4 440 km rautateitä, 3 740 km maanteitä, 14 lentokenttää sekä 10 meri- ja sisävesisatamaa. Pelkästään ehdokasmaiden alueella on kaavailtu investoitavan 16 620 miljoonaa ecua vuoteen 2015 mennessä. Tämä summa ei sisällä Saksassa, Itävallassa, Kreikassa ja Turkissa tehtäviä investointeja.

4.1.2. Ohjauskomitea perustettiin vuoden 1998 alussa, minkä jälkeen on allekirjoitettu aiesopimus (Memorandum of Understanding). Alueella toimivat rautatieyhtiöt ovat kehittäneet yhteistyötään jatkuvasti. Vuoden 1997 alussa tekemänsä aiesopimuksen lisäksi ne ovat myös päättäneet yhteisestä ohjelmasta.

4.2. Käytävän IV ohjauskomitea piti kolmannen kokouksensa Prahassa 30. kesäkuuta – 1. heinäkuuta 1999. Tämän lausunnon esittelijä otti osaa kokoukseen ja esitti TSK:n kannan.

4.2.1. Kävi ilmeiseksi, että yritysten, ammattijärjestöjen ja muiden eturyhmien edustajien kanssa käytävä suunnitelmallinen vuoropuhelu voi tukea järkevästi ohjauskomitean työtä. Ensijaista on tasokkaiden liikennepalvelujen kehittäminen sekä uusia investointeja ja työpaikkoja suosivan ilmaston luominen. Suunnitelmallisen vuoropuhelun olennainen tehtävä on myös lisätä avoimuutta ja välittää käytännön kokemuksia mahdollisimman laajalti, jotta kitkaa aiheuttavat esteet saadaan poistettua kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla. TSK:n tämänsuuntaiset kannanotot on kirjattu kokouksen pöytäkirjaan (ks. liite I).

⁽¹⁾ Status of the pan-European Transport Corridors and Transport Areas, TINA-Office, Wien, joulukuu 1998.

4.2.2. Liikenneverkkojen yhdistämistä koskevien monita-hoisten kysymysten lisäksi on tällä hetkellä erityisiä ongelma-kohtia. Keskustelua hallitsee kaksi suurhanketta: yhtäältä suun-niteltu Bosporin tunneli, jolla on tarkoitus täydentää sekä tie-että raideyhteyttä Aasiaan, toisaalta toinen silta Tonavan yli Vidinin (Bulgaria) ja Calafatin (Romania) välille. Jälkimmäistä on edeltänyt pitkä ja erimielinen väittely. Käytävän IV kannalta ratkaisevaa on, että sillä kyetään selviytymään Balkanin sodan jälkeisistä uusista liikennevirroista. Tässä onnistuminen on ennen muuta rautateiden tulevaisuuden kysymys. Äärimmäi-sen vähäiset Tonavan liikennöintimahdollisuudet, jotka ovat poliittisen tilanteen vuoksi tuskin parannettavissa lyhyellä aikavälillä, edellyttävät muita edullisia joukkoliikennevaihtoeh-toja. Viivästymät rajanylityspaikoilla ovat lisäksi ongelma tälläkin käytävällä.

4.2.3. Ohjauskomitean jäsenet ottivat TSK:n yhteistyötar-jouksen myötämielisesti vastaan. Ohjauskomitean kanssa so-vittiin käytävää koskevien TSK:n toimien tukemisesta ja tulosten selvittämisestä ohjauskomitean seuraavassa vuosittaisessa kokouksessa, jossa on myös määrä varmistaa läheinen yhteis-työ käytävää IV varten vastikään Dresdeniin perustetun sihtee-ristön kanssa.

4.3. Ensimmäinen käytävän IV suunnitelmalliseen vuoro-puheluun liittyvä tapaaminen järjestettiin TSK:n aloitteesta Budapestissa 26. ja 27. lokakuuta 1999. Unkarin liikennemi-nisteriö ja Unkarin rautatieyhtiö MÁV osallistuivat myös merkittävästi tapaamisen järjestämiseen ja toteuttamiseen.

4.3.1. TSK:n kutsuun vastasi noin 40 yhteiskunnallis-talou-dellisten eturyhmien edustajaa käytävän IV maista sekä edusta-jia käytävän IV ohjauskomiteasta ja TINA-sihteeristöstä ja kiinnostuneita tarkkailijoita yksittäisistä EU-maista. Keskuste-lujen aihekirjo oli laaja. Ensimmäiseksi oli puhe käytävää koskevista perustiedoista. Sen jälkeen keskusteltiin seuraavista aiheista:

- perusrakenteiden kehittämisen ja yksityisrahoituksen yh-teys talouskehitykseen ja yleisiin taloudellisiin etuihin
- käytävässä tarjottavien palvelujen optimaalista toimitta-mista koskevat teknis-organisatoriset kysymykset, joihin liittyy sosiaalisia näkökohtia ja mahdollisia yhteistyöodo-tuksia
- käytävän yhteydet aluekehitykseen ja ympäristöpoliittisiin kysymyksiin.

4.3.2. Kokouksessa tuotiin esille runsaasti erilaisia mielipi-teitä, joissa ilmaistiin vastaavasti monia rakentavia ehdotuksia käytäväyhteistyön tukemiseksi. Niiden perusteella muotoiltiin yhteinen kanta, jossa korostetaan kiinnostusta suunnitelmalli-seen vuoropuheluun ja tähdennetään sen toteuttamista koske-via käytännön toimia sekä joitakin konkreettisia aiheita. Kysei-nen päätöslauselma on tämän lausunnon liitteenä 2.

4.3.3. Budapestissa käyty keskustelu johti lopuksi aloitteen-seen Bulgarian ja Romanian talouselämän ja ammattijärjestöjen edustajien kahdenvälisen tapaamisen järjestämisestä. Tapaami-sen keskeisenä aiheena on määrä olla näiden maiden välisen Tonavan sillanrakennussuunnitelman käsittely. Mainitut edus-tajat ovat nimenomaisesti kutsuneet TSK:n tähän tapaamiseen, joka järjestetään Vidinissä (Bulgariassa) ja Calafatissa (Roma-niassa) helmikuussa 2000.

5. Käytännön vaikutukset tulevassa työssä

5.1. Suunnitelmallista yhteiskunnallista vuoropuhelua kos-kenut ensimmäinen käytävätapaaminen onnistui hyvin ja siinä vahvistettiin TSK:n periaatteet. Tulevaisuuden kannalta ratkaiseva kysymys ainakin jonkin aikaa on, kuinka suunnitel-mallinen vuoropuhelu käytännössä järjestetään, miten sen kulkua ohjataan ja miten sitä koordinoidaan käytävissä ja liikennealueilla. Tämä merkitsee kolmea eri tehtäväkenttää:

- a) koordinoititehtävien sisällyttäminen TSK:n toimintaan (ks. myös yhteiset neuvoa-antavat komiteat)
- b) käytävätapaamisten käytännön toteuttaminen ja niiden talouden turvaaminen
- c) yhteyksien solmiminen ja työryhmien muodostaminen kyseisissä maissa.

5.2. Ensimmäinen askel tehtävien sisällyttämisessä TSK:n toimintaan on pysyvän valmisteluryhmän perustaminen. Sitä koskeva päätös pannaan alulle, kunhan valmisteluryhmä on saanut työnsä päätökseen. Kohdassa 6 on pohdittu konkreetti-sesti, mihin suuntaan pysyvän valmisteluryhmän olisi kohdis-tettava toimensa tulevana vuonna.

5.3. Käytävätapaamisten käytännön toteuttaminen ja nii-den talouden turvaaminen edellyttää ammattimaista organisaatiota. Matkakulut olisi tarvittaessa voitava korvata, jotta tasa-puolinen osanotto olisi mahdollista. Tapaamisten asialista on valmisteltava ja tulokset kirjattava talteen. Osapuolten yhteydenpito yksittäisten tapaamisten välillä on varmistettava keskitetyn yhdysselimen välityksellä. TSK ei voi ajan mittaan taata käytännön järjestelyjä muun toimintansa ohessa.

Jotta tarvittavat käytännön tukirakenteet voidaan muodostaa, olisi järkevää luonnostella itsenäinen hanke käyttäen apuna EU-ohjelmien tarjoamia tukimahdollisuuksia. Sitä vaikeuttaa kuitenkin maiden tähänastinen luokitus Phare- ja Tacis-ohjel-miin, jotka ovat kahdenvälisiä.

Ei yksin taloudelliselta kannalta, vaan jo aloitteen poliittisenkin painoarvon vuoksi tässä yhteydessä on tärkeää muodostaa tukiverkko. Yksittäisten henkilöiden kanssa käydyissä alusta-vissa keskusteluissa asiaan on suhtauduttu hyvinkin myönteis-sesti.

5.4. Käytävissä ja liikennealueilla vaikuttavien yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien yhteistyörakenteiden muodostaminen on sidoksissa varsin paljon kyseisten eturyhmien ajamiin etuihin. Rakenteet ovat myös työn järkevän organisoimisen edellytys ja monet ovat niitä nimenomaisesti vaatineet. Muistettakoon TSK:n vuonna 1998 tekemästä kyselystä ilmennyt selvä kanta, jonka mukaan koordinaattorit tuli nimetä omista riveistä. Kuljetusalan ammattiliitot ovat jo osittain ryhtyneet kokoamaan käytäväkohtaisia työryhmiä. Käytännön aloitteet ja ajatukset olisi aiheellista välittää edelleen.

6. Näkymät

6.1. Yleiseurooppalaisissa käytävissä ja liikennealueilla suoritettavien kuulemisen pyritään edistämään taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä ja lujittamaan Euroopan yhteenkuuluvuutta. Tähänastiset kokemukset ovat osoittaneet, että TSK:n aloite täyttää huomattavan aukon ja että se voi ratkaisevasti edistää yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien osallisuutta. Budapestissa kuultuja ja käytävästä IV saatuja kokemuksia tulisi kehittää tämänsuuntaisesti edelleen. Sitä varten TSK:lla pitäisi olla mahdollisuus järjestää muita käytävätapauksia ensi vuonna ja laajentaa yhteiskunnallis-taloudellisten toimijoiden verkkoa. Tähän liittyen on myös entiseen tapaan mahdollisuus järjestää yhteistyössä komission kanssa yhteinen kuulemistilaisuus TINA-ohjelman loppuraportista. Siinä tulisi ottaa huomioon seuraavia asiaa koskevia ajatuksia.

6.2. EU:n laajentumisrajojen ulkopuolisen kehityksen vaikeuksiin on viitattu useaan otteeseen. TINA-sihteeristön tehtäväkuvauksen tavoin TSK pitää myös tarpeellisenä tukea käytävien muodostamista teknisesti ja poliittisesti etenkin IVY-maiden (Itsenäisten valtioiden yhteisön) alueella. Kun jatkossa järjestetään muissa käytävissä tai muilla liikennealueilla vaikuttavien yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien kuulemistilaisuuksia, tulisi IVY ottaa niihin mukaan.

6.3. Käytäväyhteistyön tukemiseksi on järkevää perustaa sihteeristöjä, kuten käytävän IV suhteen on henkilökohtaisesta aloitteesta tehty. TSK kehottaa laatimaan sitä varten yleissäännöt.

6.4. Käytäviä ja liikennealueita koskevat suunnitelmat pohjautuvat periaatteessa multimodaalisuuteen. Käytännössä niissä on kuitenkin joitakin systemaattisia aukkoja. Jatkossa myös lentokentät, sisävesiliikenne ja satamat sekä julkinen paikallisliikenne asianomaisissa taajamissa olisi otettava paremmin mukaan suunnitelmiin.

6.5. Kutakin liikennekäytävää koskeva liikenne- ja aluepoliittisen yhteistyön periaate törmää myös EU:ssa vaikuttavien yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien etuihin. Tällainen aloite on esimerkiksi käytävässä V olevan TEN-verkon jatkaminen Espanjaan. Nämä toimet olisi mahdollisuuksien mukaan syytä nivoa toisiinsa.

6.6. Aiemmassa lausunnossaan (alaviite 1) TSK korosti erityisesti yhteistyön tukemista kahdessa käytävässä: käytävässä VII (Tonava) ja käytävässä X (entisen Jugoslavian alueella). Kyseisten käytävien alueella vaikuttavat yhteiskunnallis-taloudelliset eturyhmät ovat erittäin selvästi ilmaisseet olevansa kiinnostuneita yhteistyöstä. Painotettakoon vielä kerran, että yhteistyö olisi käytännössä aloitettava heti, kun poliittinen tilanne sen sallii.

6.7. Päätteeksi vielä huomautettakoon, että liikennealueilla tehtävästä työstä tiedetään hyvin vähän. Käytävissä havaittavaan kehitykseen verrattuna siitä tiedottamisessa näyttää olevan parantamisen varaa.

6.8. TSK:n olisi tiedotettava jatkuvasti näkemyksistään ja toimistaan komissiolle ja Euroopan parlamentille ja hyödynnettävä etenkin Euroopan parlamentin poliittisia yhteyksiä asianomaisten maiden ja alueiden parlamentteihin. Näin eurooppalaisten yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien foorumina toimiva TSK osallistuisi Helsingin julkilausuman täytäntöönpanon ns. seurantaprosessiin ja hoitaisi samalla yleiseurooppalaisen liikennejärjestelmän rakentamiseen liittyvää tehtäväänsä.

Bryssel 1. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

LIITE I

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon**Liite käytävän IV ohjauskomitean kokouksen pöytäkirjaan**

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (TSK) on neuvoa-antava elin, joka edustaa työnantaja- ja ammattijärjestöjä ja muita eturyhmiä EU:n tasolla. TSK on panostanut erittäin voimakkaasti ehdokasvaltioiden talous- ja yhteiskuntaelämän eturyhmien ottamiseen mukaan laajentumisprosessiin. Se pyrkii nopeaan ja vakaaseen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Euroopan tasolla tehtyjen sopimusten pohjalta se on perustanut neuvoa-antavia sekakomiteoita esimerkiksi Bulgarian ja Turkin kanssa.

TSK on osallistunut yleiseurooppalaisen liikennepolitiikan tapahtumiin Prahassa vuonna 1991 järjestetystä ensimmäisestä yleiseurooppalaisesta liikennekonferenssista lähtien. Sen kannalta on pääasiassa kyse talous- ja yhteiskuntaelämän eturyhmien kuulemisen toteuttamisesta, joka on yksi Helsingin julkilausumaan kirjatusta 10 perusperiaatteesta tulevan yleiseurooppalaisen liikennejärjestelmän aikaansaamiseksi.

Liikennekäytävissä tehtävä työ on elintärkeää, koska se auttaa rakentamaan suorituskykyisen liikenneinfrastruktuurin, joka on talouskasvun ja yhteiskunnallisen kehityksen perusta. Tuemme käytävän IV ohjauskomiteaa tarjoamalla kokemuksemme ja yhteytemme heidän käyttöönsä. Ohjauskomitean jäsenet saavat siten mahdollisuuden luoda yhteyksiä teollisuuden ja liikennealan yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien edustajiin ratkaistakseen liikenteeseen liittyviä käytännön ongelmia tai käsitelläkseen ajankohtaisia kysymyksiä. Olemme vahvasti vakuuttuneita siitä, että liikenneinfrastruktuuriin tehtävien valtavien investointien lisäksi on ponnisteltava liikennepalvelujen laadun parantamiseksi. Tässä voidaan onnistua vain siten, että asianomaiset toimijat tekevät yhteistyötä jo aikaisessa vaiheessa.

Tukisimme mielellämme – läheisessä yhteistyössä Dresdeniin perustetun sihteeristön kanssa – käytävän IV ohjauskomiteaa sen ohjelman olennaisia tulevia aiheita, kuten rajanylityspaikkoja ja Tonavan ylittämistä (silta tai pato) koskevassa työssä. Lisäksi ehdotamme, että vaihdamme tietoja ja kokemuksia, joita valmisteluryhmä kokoa tehdessään yhteistyötä käytävässä toimivien yhteiskunnallis-taloudellisten eturyhmien kanssa.

Kehotamme käynnistämään nämä toimet lähikuukausina ja antamaan selvityksen niiden tuloksista ohjauskomitean seuraavassa kokouksessa. Esityslistasta riippuen kokoukseen olisi tarkoituksenmukaista kutsua työssä mukana olleita asiantuntijoita keskustelemaan ohjauskomitean jäsenten kanssa.

LIITE II

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Päätöslauselma

Käytävässä IV vaikuttavien ammattiliittojen ja järjestöjen edustajat, jotka kokoontuivat Euroopan talous- ja sosiaalikomitea kutsusta ja Unkarin liikenneministeriön ja Unkarin rautateiden (MÁV) tuella 26. ja 27. lokakuuta 1999 Budapestissä,

- A. ottavat huomioon Helsingin julkilausuman periaatteet ja tavoitteet, joiden tarkoituksena on taata henkilöiden ja tavaroiden kestävä liikkuvuus sosiaaliset olot ja turvallisuuteen liittyvät tarpeet mahdollisimman hyvin tyydyttäen sekä taata reilu kilpailu ja ympäristönsuojelu,
 - B. korostavat Helsingin julkilausuman periaatetta 10, jossa veloitetaan kuulemaan ammatti- ja muita järjestöjä yleiseurooppalaista liikennepoliittikkaa kehitettäessä,
 - C. ottavat huomioon asianosaisten eli Euroopan komission, liikenneministereiden, Euroopan parlamentin, Euroopan talous- ja sosiaalikomitean, Euroopan liikenneneuvoston, YK:n Euroopan talouskomission ja rautatiekäytävien ohjauskomitean saavutukset,
1. kannattavat yhteistyön syventämistä käytävässä IV, jotta yleiseurooppalaiset liikennekäytävät hyödyttävät koko Euroopan taloudellista ja yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta,
 2. vaativat, että ammatti- ja muiden järjestöjen kuuleminen katsotaan kiinteäksi osaksi käytäväyhteistyötä ja että tämän tavoitteen saavuttamiseksi käyttöön varataan riittävästi varoja,
 3. korostavat, että on välttämätöntä lisätä avoimuutta ja parantaa tiedonsaantia myös institutionaalisten rakenteiden suhteen,
 4. ehdottavat, että läheisessä yhteistyössä käytävien ohjauskomiteoiden kanssa järjestetään säännöllisiä tapaamisia, joissa on pääasiassa käsiteltävä käytännön ratkaisuja edellyttäviä olennaisia kysymyksiä,
 5. pyytävät tukea muilta käytäväosapuolilta ja apua toiminnan rahoittamiseen sekä toivovat, että Euroopan talous- ja sosiaalikomitea toimii koordinoijana,
 6. korostavat erityisesti seuraavia käytävää IV koskevia toimia:
 - TINAn (Transport Infrastructure Needs Assessment) kertomusta koskeva kuuleminen
 - Tonavan uutta siltaa koskevan kysymyksen ratkaiseminen hyödyntämällä liittymistä valmistelevaa rakennepolitiikan välinettä tämän hankkeen yhteiskunnallis-taloudellisten seurausten arvioimiseksi ja ottamalla huomioon käytävän IV pohjoista akselia koskeva Romanian etu mahdollisesti kaikki kiinnostuneet osapuolet mukaan kutsuen; talous- ja sosiaalikomitea on valmis toimimaan neuvottelujen välittäjänä
 - käytävästä laadittavaa ympäristö- ja liikenneaiheista kertomusta, mahdollisesti myös kertomusta sosiaalisista kustannuksista ja tehokkuudesta
 - yhteisiä ponnistuksia yhteentoimivuuden ja rajanylityspaikkojen tehostamiseksi.

Budapestissa lokakuussa 1999.

Talous- ja sosiaalikomitean lisälausunto aiheesta ”Komission alustava luonnos asetukseksi perustamissopimuksen 81 artiklan 3 kohdan soveltamisesta linjaliikennettä harjoittavien varustamoiden sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin (konsortiot) neuvoston asetuksen (ETY) N:o 479/92 nojalla”⁽¹⁾

(2000/C 117/04)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 20. joulukuuta 1999 työjärjestyksensä 23 artiklan 2 kohdan ja 25 artiklan mukaisesti antaa lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta” -jaosto antoi lausuntonsa 3. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Anna Bredima-Savopoulou.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 121 ääntä puolesta ja 1 vastaan 1:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Kun EY:n yleisen merenkulkupolitiikan ensimmäisen vaiheen muodostavat neljä meriliikennettä koskevaa asetusta hyväksyttiin vuonna 1986, neuvosto pyysi komissiota harkitsemaan, onko tarpeen tehdä uusia ehdotuksia, jotka koskevat muun muassa linjaliikenteen konsortioiden kilpailua. Komissio otti tehtäväkseen raportoida neuvostolle vuoden kuluessa, onko tarpeen myöntää linjaliikenteen konsortioille ryhmäpoikkeuksia. Neuvosto totesi tuolloin, että perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu kieltoa ei sovelleta, kun yhteisyritysten ja konsortioiden tavoitteena tai toiminnan tuloksena on joko tekniikan tai yhteistyön parantaminen asetuksen 2 artiklan mukaisesti tai kun läheisessä yhteistyössä toimivien konsortioiden markkinaosuus on pieni.

1.2. Yhteisön merenkulkualan tulevaisuutta ja yhteisön merenkulun parantamistoimenpiteitä (A future for the Community shipping industry – Measures to improve the conditions of Community Shipping)⁽²⁾ tarkastelleessa raportissaan komissio totesi, että konsortioiden aseman selvittäminen kilpailulainsäädäntöön nähden auttaa parantamaan eurooppalaisen laivaston kilpailukykyä. Parannustoimia käsittelevässä lausunnossaan⁽³⁾ TSK totesi olevan tärkeää, että (konsortio)ongelmaan löydetään hyväksyttävissä oleva ratkaisu aikaisessa vaiheessa samaan tapaan kuin löydettiin ratkaisu linjaliikennekonferensseihin merenkulkupolitiikan ensimmäisessä vaiheessa.

1.3. Tutkittuaan tarkasti konsortioista saamaansa lisätietoa komissio julkaisi kesäkuussa 1990 raportin ryhmäpoikkeus-

mahdollisuudesta linjaliikenteen konsortiosopimuksissa⁽⁴⁾. Raporttiin liittyi ehdotus neuvoston asetukseksi perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta varustamoiden sopimuksiin, päätöksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin.

1.4. Neuvosto hyväksyi 25. helmikuuta 1992 valtuusasetuksen N:o 479/92⁽⁵⁾, jonka nojalla komissio sai toimivallan soveltaa perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohtaa asetuksella, jolla linjaliikennekonsortioiden yhteistoiminnan osalta voidaan tehdä poikkeus 85 artiklan 1 kohdan sisältämään kilpailun rajoittamiskieltoon.

1.5. TSK antoi valtuusasetusta käsittelevän lausunnon⁽⁶⁾, jossa kannatettiin komission myönteistä arviota konsortioista ja painotettiin tarvetta välttää byrokratiaa. TSK:n mielestä linjaliikennekonsortiot voidaan laajasti ottaen määrittää sellaisiksi linjaliikennealan yhteistyöyrityksiksi, joissa linjat hoitavat useita toimintoja yhdessä saavuttaakseen tietyllä liikenneosuudella suuresta koosta ja palvelun rationalisoimisesta saatavia mittakaavaetuja, jolloin alusten kustannussäästöjen ja lastin yhteiskuljetuksen (*pooling*) käsitteet yhdistetään. Komitea totesi, että konsortioiden arvo ja hyödyllisyys konttiliikenteen rationalisointivälineinä myönnetään laajalti. Samalla se hyväksyi komission ajatukset siitä, että yhteisön merenkulkualan on löydettävä tarvittavat mittakaavaedut voidakseen kilpailla maailman linjaliikennemarkkinoilla ja että konsortiot voivat tarjota linjaliikennepalvelujen tuottavuuden parantamiseen tarvittavia välineitä sekä edistää teknistä ja taloudellista kehitystä.

⁽¹⁾ EYVL C 379, 31.12.1999, s. 13.

⁽²⁾ COM(89) 266 final, 3.8.1989.

⁽³⁾ TSK:n lausunto – EYVL C 56, 7.3.1990, s. 70.

⁽⁴⁾ COM(90) 260 final.

⁽⁵⁾ EYVL L 55, 29.2.1992, s. 3.

⁽⁶⁾ EYVL C 69, 18.3.1991, s. 16.

1.6. Koska kilpailusääntöihin oli linjakonferenssien osalta jo myönnetty ryhmäpoikkeus neuvoston asetuksella (ETY) N:o 4056/86⁽¹⁾, TSK päätyi siihen, että linjaliikennekonsortioita koskeva sääntöjärjestelmä oli välttämätön ja että tarvittiin uutta itsenäistä asetusta takaamaan ryhmäpoikkeus, koska konsortiot poikkeavat konferensseista olennaisesti niin rakenteen kuin toiminnan osalta. Komitean mielestä komission tuli kuitenkin selvittää toimintalinjojaan, joiden mukaan se aikoi edetä poikkeuksen ehtojen suhteen. Ehtojen tulisi varmistaa avoimuus ja vapaa kilpailu kolmella tasolla: konsortioissa, konferensseissa ja liikenteessä. TSK kannatti konsortioiden lainsäädännöllistä käsittelyä tarkastuksineen sekä tasapainoa siten, ettei avoimia valtuuksia anneta niin komissiolle kuin konsortioillekaan. TSK:n tärkein vastaväite koski monimuotokuljetusten sisällyttämistä konsortioasetukseen. Komitean mielestä näinkin monimutkaista alaa tulisi käsitellä erillisessä asetuksessa. Valtuusasetuksessa (ETY) N:o 479/92 yhdyttiin TSK:n kyseisen lausunnon päätelmiin.

1.7. Komissio hyväksyi 20. huhtikuuta 1995 asetuksen (EY) N:o 870/95⁽²⁾ perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan soveltamisesta linjaliikennekonsortioihin. Asetuksessa tehdään poikkeus kaikkiin niihin asetuksen ehdot täyttäviin sopimuksiin, joilla pyritään yhdistämään linjaliikennepalveluja. Lisäksi siinä määrättiin konsortioille liikenteestä tietty enimmäisosuus, jotta ne pystyisivät nauttimaan ryhmäpoikkeusedusta. Asetuksessa mainittiin kolme erilaista osuutta liikenteelle:

- konsortion osuus liikenteestä 30 % tai 35 %, mikä tarkoittaa konsortiolle automaattista poikkeusta
- osuus liikenteestä 30–35:n ja 50 %:n välillä, jolloin konsortio voi hakea poikkeusta yksinkertaisella vastustamismenettelyllä
- osuus liikenteestä ylittää 50 %, jolloin konsortion on haettava tapauskohtaista poikkeusta.

1.8. Asetukseen sisältyy lisäksi muita ehtoja ja velvoitteita. Esimerkiksi EU:n alueella sijaitsevia eri satamia ei saa syrjiä ja liikenteen käyttäjien kanssa tulee neuvotella. Lisäksi asetukseen sisällytettiin nk. isoisäklauseuleja, jotka liittyivät asetuksen voimaantuloajankohtana voimassa oleviin konsortiosopimuksiin.

1.9. TSK antoi asetusta (EY) N:o 870/95 käsittelevän lausunnon⁽³⁾, jossa todettiin, että rahdinantajien ja konsortioiden intressien välille on löydettävä tasapaino ja että konsortioon kuulumattomien yhtiöiden kilpailuasema on turvattava. Lisäksi on säilytettävä konsortioiden joustavuus, jotta ne voivat vastata käyttäjiensä tarpeisiin. Lopuksi TSK oli sitä mieltä, että eräitä asetusluonnoksen termejä on selvennettävä ja eräitä kohtia tutkittava uudelleen.

2. Ehdotus komission asetukseksi

2.1. Raportissaan asetuksen (EY) N:o 870/95⁽⁴⁾ soveltamisesta komissio totesi asetuksen toimineen hyvin ja tarkasteli oikeusjärjestelmän kannalta mahdollisia toimintaperiaatteita, kun asetuksen voimassaolo lakkaa 20. huhtikuuta 2000. Komissio päätyi siihen, että siihenastisen kokemuksen perusteella ja oikeusturvallisuuden vuoksi paras tapa toimia olisi jatkaa eräin muutoksin asetuksen (EY) N:o 870/95 voimassaoloa 21. huhtikuuta 2005 saakka.

2.2. Asetuksessa ehdotetut perusmuutokset ovat seuraavat:

- Siirrytään käyttämään markkinaosuutta (kaikilla markkinoilla, joilla konsortio toimii) sen sijaan, että puhutaan osuudesta liikenteessä.
- Laivatilan vuokrausta koskevien yksinoikeuslausekkeiden kohdalla tehdään poikkeus.
- Poikkeus myönnetään edelleen niille 10 konsortiolle, joille poikkeus on vastustamismenettelyn mukaisesti myönnetty.
- Käsiteltävänä olevat asetusta (EY) N:o 870/95 vastaan tehdyt ilmoitukset käsitellään automaattisesti uuden asetuksen mukaisesti.
- Aiemmat ns. isoisäklauseulit tietenkin poistetaan.
- Sanamuotoa yksinkertaistetaan tarvittaessa.

3. Yleistä

3.1. Kahdeksan vuotta ensimmäisen konsortioita koskevan asetuksen⁽⁵⁾ hyväksymisen jälkeen TSK toteaa, että kansainvälisillä linjaliikennemarkkinoilla on tapahtumassa suuria ja nopeita muutoksia. Konsortioasetukset koskevat konsortioita, jotka tarjoavat ”säännöllisiä kansainvälisiä linjaliikennepalveluita tavarakuljetusten osalta pääasiallisesti kontteja käyttäen”.

⁽³⁾ EYVL C 195, 18.7.1994, s. 20.

⁽⁴⁾ 20. tammikuuta 1999.

⁽⁵⁾ H. Kreis: ”European Community Competition Policy and International Shipping”, Fordham International Law Journal (1989–90), 411. J. Temple Lang: ”European Transport Law Review” (1993), 405. P. Ruttle: ”European Competition Law Review” (1991), 9. EMLO Report 1993.

⁽¹⁾ EYVL L 378, 31.12.1986, s. 4.

⁽²⁾ EYVL L 89, 21.4.1995, s. 7.

Kontteja käytetään linjaliikenteessä yhä enemmän. Konttikuljetusalusten määrä kaksinkertaistui 249 miljoonasta tonnista 509 miljoonaan tonniin vuosina 1989–1998, mikä vastaa 11 %:n vuosikasvua. Tuoreimpien karkeiden arvioiden mukaan konttikuljetusten kasvu on tulevaisuudessa vieläkin nopeampaa. Tämä johtuu pääasiassa teollisuustuotteiden ja puolivalmisteiden kuljetusten lisääntymisestä. Lähivuosina on myös odotettavissa, että joitakin perinteisiä bulkkitavaralajeja (kuten viljaa, lannoitteita, sokeria) aletaan kuljettaa entistä enemmän konteissa. Trendin kääntyminen toiseen suuntaan on epäodennäköistä. Ensimmäisen konsortioasetuksen hyväksymisen jälkeen meritse tapahtuvien konttikuljetusten osuus on vuosina 1993–1997 kohonnut tuntuvasti ja on nyt 44 %⁽¹⁾ (tonneissa ilmaistuna). Muutokset ovat saaneet aikaan sen, että tämä työvoimavaltainen teollisuudenhaara on nyt muuttunut erittäin pääomavaltaiseksi⁽²⁾. Muutokset ovat toisaalta nostaneet varustamoille tarjottujen palvelujen tasoa, toisaalta ne ovat aiheuttaneet työn uudelleenorganisoinnin niin maalla kuin merelläkin. Konttikuljetuksista on tullut avaintekijä maailmanlaajuistumisprosessissa, joka saa aikaan suuria taloudellisia ja yhteiskunnallisia muutoksia sekä kehittyneissä että kehitysmaissa⁽³⁾.

3.2. Edellä kuvattu markkinasuuntaus oli havaittavissa samaan aikaan muiden kilpailulainsäädäntöön vaikuttavien linjaliikenteen muutosten kanssa. Se esimerkiksi vähensi konferenssien merkitystä sekä lisäsi konsortioiden arvoa ja keskittämistä tai yhdistämistä suurempiin yksiköihin. Linjaliikennealalle on viime aikoina ollut ominaista jatkuvien fuusioiden ja yrityskauppojen synnyttämät varustamojätit, joilla on kullakin satoja aluksia ja maailmanlaajuisia jakeluverkkoja. Nk. jättivarustamoiden kehitys on vastakkainen verrattuna bulkkitavaran kuljetusmarkkinoilla vallitsevaan nykytilanteeseen, jossa pienyritykset ovat pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Vaikka konsortiot ovat tervetullut ilmiö, joka parantaa pienten ja keski suurten yritysten elinkelpoisuutta, on selvää, että konsortion pienten ja keski suurten jäsenten edut tulee turvata suhteessa jättivarustamojäseniin. Muutoin konsortioista saattaa tulla väline, joka kiihdyttää keskittymissuuntausta.

3.3. Tulevista suuntaviivoista ja säännöistä päättämisen kannalta edellä mainittua kehityskulkua on seurattava ja arvioitava siitä laivanomistajille, käyttäjille (rahdinantajille/vastaanottajille) ja satamille aiheutuvien seurausten mukaan. TSK kehottaa komissiota konsortioilmiötä koskevaa tulevaa politiikkaansa laatiessaan ottamaan huomioon konsortioiden muuttuvan ja dynaamisen luonteen⁽²⁾.

3.4. TSK myöntää konsortioiden arvon taloudelliselle ja tekniselle kehitykselle⁽²⁾, mutta edellä mainituista syistä se toistaa yhtenevästi aiemmin antamiensa lausuntojen kanssa⁽⁴⁾, että avoimuus ja kilpailu on turvattava suhteessa muihin konsortion jäseniin sekä konsortioon kuulumattomiin yhtiöihin tai kyseessä olevan linjaliikenteen ulkopuolisiin toimijoihin, mikä tehdäänkin asetusehdotuksen 5 ja 8 artiklassa. Lisäksi käyttäjien ja satamien etujen turvaaminen olisi sisällytettävä myös tulevaan lainsäädännöllisten mittapuiden arsenaaliin. Yllä mainitut huomautukset tulisi muuntaa lainsäädännöllisiksi parametreiksi EU:n tulevissa konsortioita koskevista kilpailusäännöissä.

3.5. Edellä mainitun huomioon ottaen TSK on toistaiseksi sitä mieltä, että asetuksen N:o 870/95 voimassaolon jatkaminen ehdotetuin muutoksin vuoteen 2005 saakka on paras tapa toimia. Siksi komitea hyväksyy täysin komission ehdotuksen.

4. Erityistä

4.1. Määritelmät (1 artikla)

4.1.1. TSK on suurelta osin samaa mieltä siitä, että konsortioon on lisättävä määritelmä "monialakonsortioista" (*multi-trade consortia*), jotta voidaan ottaa huomioon viimeaikaiset markkinasuuntaukset, joiden mukaan konsortiot toimivat usealla alalla. Tämä on tervetullut selvennys tekstiin.

4.2. Sopimukset, joille myönnetään poikkeus (3 artikla)

4.2.1. Konsortio-operaatioiden toteutumista edistävät toiminnot mainitaan asetuksessa (3 artiklan 2 kohdan g alakohdassa) toimina, joiden kohdalla sopimukselle myönnetään poikkeus. Ryhmäpoikkeusten soveltamista yksinoikeuslausekkeeseen selvennetään (konsortion jäsenten velvoittaminen käyttämään konsortiolle osoitettuja aluksia ja pidättymään laivatilan vuokrauksesta kolmansien osapuolten omistamilta aluksilta), samoin kolmatta osapuolta koskevia lausekkeitä (konsortion jäsenten velvoittaminen siihen, että ne eivät osoita tai vuokraa laivatilaa muille varustamoille ilman konsortion muilta jäseniltä ennalta saatua lupaa). Selvennys helpottaa tilannetta verrattuna asetuksesta N:o 870/95 saatuihin kokemuksiin, ja sen odotetaan lisäävän oikeusturvallisuutta.

4.3. Markkinaosuus (6 artikla)

4.3.1. TSK toteaa, että yhtenä ehtona poikkeuksen myöntämiselle säädetään tietyistä markkinaosuusrajoista konsortion erityisluonteen mukaisesti: 30–35 % tai 50 % laskettuna kuljetettujen tavaroiden määrästä. Tämä on erittäin tervetullut ja

(1) "Containerization and Dry Bulk Trades", Howe Robinson Research Paper Nr 9, January 1999.

(2) EYVL C 195, 18.7.1994.

(3) "Container Market Outlook", Drewry, lokakuu 1999.

(4) EYVL C 69, 18.3.1991.

todella suuri muutos verrattuna asetukseen N:o 870/95, jossa viitattiin konsortion suoran liikenteen osuuteen käyntisatamien välillä. Käytännössä liikenteen osuutta oli hyvin vaikea laskea. Karkeasti ottaen markkinaosuus on kriteerinä osuvampi, vaikka sen käyttö voikin osoittautua vaikeaksi. Kyseiset markkinat tulisi määritellä selvemmin.

4.3.2. Asetuksen toteuttamisesta vuoden 1995 jälkeen saadut kokemukset ovat osoittaneet, että liikenteen osuuden laskeminen satamaparien perusteella ei toimi. Satamapareihin perustuvaa tilastotietoa ei useinkaan ollut saatavissa tai jos oli, tieto oli väärää tai vanhentunutta. Lisäksi useimmista tilastoista löytyy tieto tietyn sataman tai tietyn maan viennistä tai tuonnista, mutta viennin kohteena tai tuonnin alkuperäpaikkana mainitaan jokin toinen maa eikä satama. Yllä mainituista syistä ja koska satamat valitaan usein pelkästään operationaalisista syistä, tiedot satamapareihin perustuvasta liikenteen osuudesta ovat usein antaneet tilanteesta harhaanjohtavan tai väärän kuvan. Useimpien laivalinjojen kilpailu perustuu satamien erilaisiin uudelleenjärjestelyihin. Markkinaosuuteen pohjautuva lähestymistapa on kilpailupolitiikan soveltamisessa melkein päleinen sääntö, kun taas liikenteen osuuteen perustuva lähestymistapa oli poikkeus. Niinpä ehdotettu muutos saattaisi konsortiosäännökset yhteneviksi muiden ryhmäpoikkeussäännösten kanssa.

4.3.3. TSK oli jo esittänyt kritiikkiä sellaisten käsitteiden kuin "käyntisatamat" (*ranges of ports*) ja "suora liikenne" (*direct trade*) epätäsmällisestä käytöstä. Markkinaosuus-termin käyttöönotto poistaa asianmukaisista laskelmista tällaisen epäselvyyden lähteen. TSK on kuitenkin edelleen sitä mieltä, että komission tulee selvittää, aikooko se katsoa välilastauksen kuuluvan samaan yhtälöön markkinaosuuden kanssa⁽¹⁾.

4.4. Vastustamismenettely (7 artikla)

4.4.1. Vastustamismenettelyä koskevat samat huomiot kuin kohdassa 4.3.1 esitetyt kommentit "liikenteen osuus"-kriteerin korvaamisesta "markkinaosuus"-kriteerillä. Huomion arvioista on, että asetuksen N:o 870/95 vastustamismenettelyä koske-

vassa artiklassa mainituille poikkeuksen saaneille kymmenelle konsortiolle myönnetään edelleenkin poikkeus. Lisäksi asetuksen N:o 870/95 mukaisesti käsiteltävänä olevia ilmoituksia käsitellään automaattisesti ehdotetun asetuksen mukaisesti. Aika ajoin olisi kuitenkin tarkistettava, että konsortiot vastavat edelleenkin niille asetettua kynnystasoa.

4.5. Muut ehdot – irtisanomisaika (8 artikla)

4.5.1. Asetuksen 8 artiklassa säädetään, että jäsenlinja voi irtisanoutua konsortioista aikaisintaan 18 kuukauden kuluttua minkä tahansa sopimuksen allekirjoittamisesta tai voimakkaasti integroituneen konsortion ollessa kyseessä 30 kuukauden kuluttua sopimuksen allekirjoittamisesta (tänä aikana linjat eivät voi irtautua sopimuksesta).

4.5.2. TSK kehottaa komissiota harkitsemaan määräajan pituutta uudelleen ja toivoo sitä pidennettävän. Tässä yhteydessä on otettava huomioon, että toisaalta investoinnit pitää saada takaisin ja että toisaalta konsortioista tulee voida irtautua joustavasti.

4.6. Loppusäännökset (13 artikla)

4.6.1. Asetuksesta N:o 870/95 on poistettu ns. isoisäklau-suuli, jolla viitataan vuonna 1995 jo "olemassa olleisiin" konsortioihin.

5. Päätelmät

5.1. TSK uskoo, että asetus N:o 870/95 on käytännössä toiminut hyvin ja että se on löytänyt oikean tasapainon varustamoiden ja niiden asiakkaiden etujen välillä. Siksi komitea suhtautuu myönteisesti asetuksen N:o 870/95 ehdotettuun voimassaolon jatkamiseen siihen tehtyine muutoksineen 20. huhtikuuta 2005 saakka.

5.2. Linjaliikennealan nopeiden muutosten valossa konsortioita tulee kuitenkin tutkia ja valvoa laajemmin. Uudet kehityslinjat ja kokemus tulee ottaa huomioon, kun konsortioita koskevien kilpailusääntöjen oikeusjärjestelmää arvioidaan.

(1) EYVL C 195, 18.7.1994.

Bryssel 1. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Arvio yhtenäisvaluutan käyttöönoton jälkeisistä kuukausista"

(2000/C 117/05)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 29. huhtikuuta 1999 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti antaa lausunnon aiheesta "Arvio yhtenäisvaluutan käyttöönoton jälkeisistä kuukausista".

Asian valmistelusta vastannut "talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus" -jaosto antoi esittelijä Mario Sepin valmistelutyöhön perustuvan lausuntonsa 1. helmikuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 2. päivän kokouksessa seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 69 ääntä puolesta ja 2 vastaan, eikä kukaan pidättynyt äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Lausunto, joka annetaan muutama kuukausi euron käyttöönoton jälkeen, voi vaikuttaa ennenaikaiselta. Käyttöönotosta kuluneen lyhyen ajan vuoksi on eurojärjestelmän rahapolitiikan rakenteellisia vaikutuksia epäilemättä mahdoton analysoida tyhjentävästi. Lausunnon antaminen on kuitenkin perusteltua, koska euroon liittyvät asiat kiinnostavat kansalaisia ja koska tavoitteena on myös kehittää menetelmä, jota voidaan mahdollisesti hyödyntää tulevaisuudessa.

1.2. Euroopan keskuspankin johtajan tapaaminen kahdesti⁽¹⁾ tarjosi erinomaisen tilaisuuden selvittää ja syventää rahapolitiikan suuntauksia. Komitea pitää tällaisia tapaamisia erittäin hyödyllisinä ongelmien analysoimiseksi sekä keskuspankin ja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan välisen jatkuvan vuoropuhelun luomiseksi. Komitea toivookin, että vuoropuhelu jatkuu siinä muodossa, joka kokemuksen myötä osoittautuu kaikkein hyödyllisimmäksi.

1.3. Menetelmän osalta on tarpeen analysoida mm. luotonannon, korkotason ja muiden niiden kaltaisten rahapoliittisten suureiden kehitystä. Komitea on kuitenkin ennen kaikkea kiinnostunut rahapolitiikan roolista esim. työllisyyden, BKT:n, teollisuustuotannon ja viennin kaltaisten reaalitalouden osatekijöiden kehityksessä.

1.4. Huomiota on erityisesti kiinnitettävä euroon ja sen vaihtokurssiin etenkin dollariin verrattuna sekä vaikutuksiin, joita euron vakiintumisella varantovaluutaksi voi olla.

1.5. Analyysin kolmas näkökohta koskee institutionaalisia seikkoja, eli komission, neuvoston, Euroopan parlamentin, talous- ja sosiaalikomitean ja EKP:n suhteita. Lisäksi tarkastellaan keskuspankin sekä jäsenvaltioiden pankki- ja rahoitusvalvonnasta vastaavien viranomaisten suhteita.

2. Euroalueen talouden tila ja EKP:n rahapolitiikka

2.1. EKP:n kuukausikatsaukset sisältävät erittäin hyödyllistä tietoa, joka auttaa ymmärtämään talouden tilaa ja erityisesti rahapolitiikan suuntauksia.

2.2. Perusrahoitusoperaatioiden korko on pysynyt vakaana sen jälkeen, kun se huhtikuisen päätöksen mukaan laskettiin 2,5 prosenttiin. Talletuskorko säilytettiin 1,5 prosentissa ja maksuvalmiusluoton korko 3,5 prosentissa.

2.3. EKP päätti kuitenkin 4. marraskuuta 1999 nostaa perusrahoitusoperaatioiden korkoa 50:llä peruspisteellä 3 %:iin.

2.4. Vaikka elpymisestä kertovien merkkien on vielä vahvistuttava, vaikuttaa siltä, että vuoden 1999 ensimmäisten kuukausien suhdannetaantumasta ollaan nyt toipumassa. EU on ainakin nostanut BKT:a koskevaa kasvuennustettaan. EKP katsoo, ettei koronnosto hidasta elpymistä, vaan luo pohjan inflaatiota aiheuttamattomalle kasvulle.

2.5. Koronnostolle EKP mainitsee kaksi perustetta: rahan määrän (M3-aggregaatti) kasvu eurojärjestelmässä 6,1 prosenttiin pankin 4,5 prosentin viitearvoon verrattuna, ja tiettyjen sisäisiä hintoja kuvaavien indikaattorien nousu.

2.6. Nostamalla korkoa 50:llä peruspisteellä EKP halusi antaa selkeän viestin rahamarkkinoille siitä, että se tahtoo säilyttää hintavakauden. Lisäksi sen tavoitteena oli välttää tarve turvautua tulevaisuudessa tätä voimakkaampiin keinoihin.

⁽¹⁾ 11. marraskuuta 1997 ja 30. kesäkuuta 1999.

2.7. Talouskasvun kiihtymisen (joka on pääasiassa etenkin kriisialueilla tapahtuneen kansainvälisen tilanteen parantumisen ansiota) sekä eurojärjestelmän sisäisen kysynnän kasvun tulisi nopeuttaa kauppaa- ja palveluelinkeinojen muutosprosesseja euroalueella.

2.8. Hintakehityksestä EKP on viime kuukausina antanut julkaisuissaan kahdenlaisia viestejä. Yhtäältä voidaan järkevästi olettaa, että jäsenvaltioiden palkkapolitiikka yhdessä sääntelyn purkamiseen tähtäävän yhteisön politiikan kanssa voi lisätä hintojen korotuspaineita. Toisaalta sekä öljytuotteiden että monien raaka-aineiden hinnannousu ja dollarin vahvistuminen on huolestuttavaa, etenkin kun otetaan huomioon maksuvalmiuden ja erityisesti sen kaikkein likvideimpien muotojen (setelit ja lyhyet luotot) nopea kasvu.

2.9. EKP:n mielestä se on rahapolitiikallaan, joka on osaltaan alentanut pitkiä korkoja, tehnyt kaiken, mitä rahapolitiikan keinoin on tehtävissä eurojärjestelmään kohdistuvien taloudellisten ja yhteiskunnallisten ongelmien torjumiseksi. Sen mielestä nyt on talous- ja sosiaalipolitiikan keinoin pantava alulle tarvittavat rakenneuudistukset, jotta investointien määrä saadaan käännettyä uudelleen kasvuun ja työttömyys alenemaan.

3. Euro ja talous

3.1. Komitea on EKP:n kanssa yhtä mieltä siitä, että tärkein edellytys investointien lisäämiselle on hintavakaus. Keskuspankki ansaitseekin tunnustuksen rohkeasta korkopolitiikastaan.

3.2. On kuitenkin pantava merkille, että investoinnit ovat joissain jäsenvaltioissa lisääntyneet hitaasti siitä huolimatta, että saavutettu vakaus vaikuttaa kestävältä ja korkotaso on edelleen poikkeuksellisen alhainen. Pitkien korkojen on havaittu viime kuukausina (toukokuusta lähtien) hieman nousseen. Alhaisen inflaation vuoksi reaalkorkotaso on noussut. Pitkät korot reagoivat kansainväliseen kehitykseen ja etenkin Yhdysvaltojen korkotason nousuun (vaikka Euroopan taloudellinen ilmasto poikkeaa huomattavasti USA:ssa vallitsevasta).

3.3. EKP:n näkemyksen mukaan hitaus johtuu Euroopan talouden joustamattomuudesta. Koska yritysten toiminta komitean näkemyksen mukaan riippuu osittain Euroopan keskuspankin monimutkaisista arvioista (työvoiman kysynnän ja tarjonnan rakenne, rahoitus- ja tuotemarkkinoiden integroinnin keskeneräisyys, markkinoiden maailmanlaajuistumisesta johtuva kova kansainvälinen kilpailu jne.), komitea katsoo, että osasyynä nykyiseen tilanteeseen on yhtäältä sisäisen kysynnän ja toisaalta julkisten investointien riittämättömyys, vaikka se onkin tietoinen siitä, ettei vielä ole lopullisten arvioiden aika.

3.4. Vakaus- ja kasvusopimuksessa on veloitettu kaikki maat noudattamaan erittäin tiukkaa palkkapolitiikkaa ja rajoittamaan julkista kulutusta. Tästä syntyy ainakin lyhyellä aikavälillä ristiriita hintavakauteen tähtäävien politiikkojen välillä. Hintavakaus on yhtäältä kehityksen edellytys, mutta jarruttaa toisaalta useimmissa maissa huomattavasti euroalueen sisäisen kysynnän kasvua. (Ulkoinen kysyntä on unionin tasolla suhteellisen merkityksetön tekijä. Niinpä onkin välttämätöntä, että euromaat tiedostavat ulkoisen kysynnän toissijaisen merkityksen nykyistä paremmin.)

3.5. Näin ollen voidaankin kysyä, riittääkö vakaus- ja kasvusopimuksen ansiosta saavutettu vakauden ja kasvun tasapaino Euroopassa sysäämään liikkeelle pitkälti sisäistä käyttövoimaa edellyttävän talouskasvun.

3.6. EKP perustelee koronnostoa eurojärjestelmän sisäisillä indikaattoreilla. Ei kuitenkaan varmasti ole sattuma, että EKP teki Yhdysvaltain keskuspankin kahden tuoreimman koronnostopäätöksen jälkeen vastaavat päätökset.

3.7. Komitea ei aio puuttua tätä EKP:n päätöstä arvioidessaan teknisiin seikkoihin. Vielä ei myöskään ole mahdollista arvioida päätöksen vaikutusta elpymiseen. Joka tapauksessa lienee paikallaan korostaa, että hintataso alitti selvästi Ecofin-neuvoston asettaman 2 prosentin rajan ja että EKP:n ennakointi voi myönteisten inflaatiovaikutusten lisäksi hidastaa noususuhdannekehitystä, joka eräissä jäsenvaltioissa on vasta alkamassa.

3.8. EKP:n arvio perustui ennenkaikkea maksuvalmiuteen sekä lisäksi erilaisiin piilevän inflaation osoittimiin. Tällaisten osoittimien ja niiden suhteellisen painoarvon nykyistä selkeämpi määrittely olisi hyödyllistä niiden talouden toimijoiden ja instituutioiden toimintavarmuuden lisäämiseksi, jotka pyrkivät edistämään eurojärjestelmän talouden elpymistä.

3.9. Talous- ja sosiaalikomitea on yhtä mieltä EKP:n päätöksestä omaksua Euroopan työllisyysopimuksessa neuvonantajien rooli. Aiheen tärkeyden vuoksi komiteasta olisi toivottavaa, että luotaisiin yhteisneuvottelumenettely, johon kaikki unionin toimielimet osallistuvat. Tässä yhteydessä ratkaisevan tärkeäksi muodostuu makrotaloutta koskeva vuoropuhelu, johon EKP aikoo osallistua.

3.10. Komitea kannattaa talouden rakenteiden muuntamista nousua tukeviksi. Se haluaa kuitenkin myös korostaa perustamissopimuksen 2 artiklassa määrätyn ja eurojärjestelmän omiin tavoitteisiinkin lukeutuvan eurooppalaisen yhteiskuntamallin arvoa.

3.11. EKP korostaa rakennepoliitikan tarpeellisuutta kasvun luomisessa, muttei keskustelussa painota riittävästi julkisten investointien roolia Euroopan talouden rakenteen vahvistamisessa. Komitean mielestä joidenkin julkisten alojen liberalisointiin ja yksityistämiseen tähtäävä politiikka ja valtion puuttuminen tuotantorakenteiden vahvistamiseen silloin kuin yksityiset investoinnit eivät riitä, eivät ole ristiriidassa.

3.12. Euro lasketaan liikkeeseen vuonna 2002. Uuden rahan liikkeellelaskua mahdollisesti hankaloittaviin tekniisiin, psykologisiin ja logistiikkaan liittyviin ongelmiin tulee kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Jäsenvaltioiden keskuspankkien tulee pikaisesti ryhtyä toimiin pankkijärjestelmien tukemiseksi uudessa tilanteessa. Erityisesti on luotava ennakolta rahapoliittiset välineet, joilla voidaan torjua kuluttajiin, jakeluyrityksiin ja yleisesti pk-yrityksiin kohdistuvat vahingolliset vaikutukset. Komitea pidättää itselleen oikeuden käsitellä tätä kysymystä erillisessä lausunnossa.

3.13. Euron ulkopuolelle jääneiden jäsenvaltioiden suhtautuminen vaihtelee. Isossa-Britanniassa toivotaan, että punta suuntautuisi kohti dollarin kurssia. Muut maat taas toivovat enemmän tai vähemmän päättäväisesti, että niiden valuutat lähentyvät euroa.

3.14. Komiteasta olisi tärkeää jo nyt ensi vaiheessa arvioida etuja, joita euro tarjoaa yrityksille ja kuluttajille valuutanvaihtokulujen osalta sen varmistamiseksi, että yhteisön lainsäädäntöä sovelletaan mahdollisimman täsmällisesti. Komissio on laatinut aiheesta muistion, jonka komitea toivoisi julkaisuvan.

4. Toimielimet ja rahapolitiikka

4.1. Euroopan keskuspankkijärjestelmän (EKPJ) institutionaalinen ja yleinen asema on hyvin omalaatuinen. Se luotiin kansainvälisellä sopimuksella ja se vastaa itsenäisesti rahapolitiikasta sekä reagoi talouspolitiikasta päättävien ylikansallisten ja kansallisten instituutioiden toimiin. Lisäksi se on osa historiallista taloudellis-poliittista yhdentymisprosessia, jonka institutionaalinen toimintakehys on vielä keskeneräinen.

4.2. Tilanteessa, jossa yhteisön toimeenpano- ja lainsäädäntövallan rakenteet eivät vielä ole saavuttaneet toivottua muotoa, sen voidaan katsoa edustavan varsin rohkeaa, jäsenmaiden perinteisesti erittäin tärkeää politiikan lohkoa koskevan itsemääräämisoikeuden siirtoa.

4.3. EKPJ:n tärkein tavoite on hintavakauden ylläpitäminen. Sen lisäksi sen tulee tukea "yhteisön yleistä politiikkaa" ja perustamissopimuksen 2 artiklan tavoitteiden saavuttamista⁽¹⁾.

4.4. Komitea panee merkille, että epävakaa alun jälkeen vuoropuhelu muiden instituutioiden kanssa on alkanut edistyä, vaikka komission kriisi ja uuden parlamentin valinta eivät tarjonneetkaan sille parhaita mahdollisia edellytyksiä.

4.5. Perustamissopimuksessa määrätään yhteydenpidon paikoista ja ajankohdista. Perustamissopimuksen abstrakteja määräyksiä on kuitenkin hyvin usein vaikea soveltaa päivittäiseen yhteydenpitoon, joka ei ole vielä täysin vakiintunutta. Ennen kaikkea tarvitaan yhteinen ja pitkäjänteinen yleisnäkemykset yhteisön kehittämistavoitteista. Tässä yhteydessä toistuvat tapaamiset parlamentin talous- ja raha-asoiden valiokunnan kanssa on merkittävä edistysaskel.

4.6. EKPJ:n tavoitteiden saavuttaminen edellyttää EKP:lta rahapolitiikkaa, ylikansallisilta instituutioilta markkinoiden integrointipolitiikkaa sekä jäsenvaltioilta budjettipoliitikan yhdenmukaistamista. Rahaliiton vuoksi eurojärjestelmään kuuluvien maiden hallitusten verotukseen liittyvä yhteistyö ja koordinatio on nykyään ensisijaisen tärkeää. Komitea kuitenkin myöntää, että vakaus- ja kasvusopimus on toistaiseksi edistänyt tarvittavaa budjettikuria ja talousarvioiden yhdenmukaistamista.

4.7. Osana toimielimiin liittyvien ongelmien ratkaisua on määriteltävä myös eurojärjestelmään osallistuvien maiden valtiovarainministereiden, eli nk. "Euro 11" -neuvoston rooli ja sen suhteet toimielimiin.

4.8. EKP:n kuukausikatsaukset ja sen pääjohtajan sekä muiden johtajien pitämät puheet ovat asiantuntijoille ja toimielimille tärkeitä tietolähteitä. Komitea kuitenkin suosittelee myös yksittäisiä maita koskevien tietojen julkaisemista. Lisäksi lienee paikallaan lisätä avoimuutta ja kansalaisille suunnattua tiedotusta. Koska komitean näkemyksen mukaan yleisellä mielipiteellä on huomattava merkitys EKP:n toiminnalle, se katsoo voivansa omaksua itselleen tässä yhteydessä tärkeän roolin linkkinä kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen ja EKP:n välillä.

⁽¹⁾ EKP:n perussäännön 2 artikla: Perustamissopimuksen 105 artiklan 1 kohdan mukaan EKPJ:n ensisijaisena tavoitteena on pitää yllä hintatason vakautta. EKPJ tukee yleistä talouspolitiikkaa yhteisössä osallistuu 2 artiklassa määriteltyjen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta hintatason vakauden tavoitetta. EKPJ toimii sellaiseen vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteen mukaisesti, joka suosii voimavarojen tehokasta kohdentamista, ja se noudattaa sopimuksen 3 a artiklassa määrättyjä periaatteita.

5. Finanssipolitiikka

5.1. Dollarin ja euron vaihtokurssin kehitys riippuu tulevana kuukausina ennen kaikkea korkotason kehityksestä Yhdysvalloissa ja Euroopassa.

5.2. Yhdysvaltojen rahamarkkinoiden vahvistumista lisää sekä maan talouden dynaamisuus että Eurooppaa korkeampi korkotaso, jonka ansiosta USA:n markkinoille virtaa rahoitusta. Ilmiöön vaikuttaa myös se, että Euroopan rahoitusmarkkinat ovat vielä liian epäyhtenäiset ja jäsenvaltioiden lainsäädäntö ei ole yhdenmukaista. Vaikutuksensa on myös sillä, että suurin osa sisäisestä kaupasta käydään edelleen jäsenvaltioiden rahayksiköissä, vaikka viime aikoina onkin saatu rohkaisevia merkkejä euroalueen raha- ja rahoitusmarkkinoiden yhdistymisestä.

5.3. Tässä yhteydessä olisi paikallaan käsitellä pankkien ja rahoituslaitosten sekä rahoitusmarkkinoiden valvontaa, joka nykyään kuuluu jäsenvaltioiden keskuspankkien (tai muiden erityisten valvontaelinten) tehtäviin. Tässä yhteydessä EKP:llä on puhtaasti neuvoa-antava rooli. Koska perustamissopimuksen nojalla (105 artikla) keskuspankilla on jonkin verran tähän liittyvää toimivaltaa, neuvoston tulisi selvittää perusteellisesti, voitaisiinko lisätä EKP:n roolia laajentaa koordinaattorina yhteisten kriteerien luomiseksi suurille eurooppalaisille pankeille, jotta taattaisiin niiden käytäntöjen tehokas harmonisointi.

6. Euron kansainvälinen asema

6.1. EKP:n mukaan yhteisön ulkopuolisten maiden keskuspankit monipuolistavat rahavarantojaan vähitellen euron hyväksi. Voidaan olettaa, ettei ensimmäisinä kuukausina ole tapahtunut huomattavia siirtymiä, etenkin kun otetaan huomioon kauppataaseen sitkeä ylijäämä.

6.2. Euron noususta kansainväliseksi varantovaluutaksi voisi kuitenkin aiheutua maailmantaloudelle hyvin vaikeasti hallittavia ongelmia. Komitea toivoo, että kansainvälisellä tasolla päästään sopimukseen, jonka ansiosta jäsenvaltioiden ja yhteisön ulkopuolisten maiden rahavarantojen huomattava monipuolistuminen voisi tapahtua hallitusti ja häiriöttä.

6.3. Kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla on huomattavia järjestelmäriskkejä, jotka voivat vaikuttaa kielteisesti myös eurojärjestelmään. Tämän vuoksi on välttämätöntä tukea C7:n aloitteesta hahmoteltavia ponnisteluja maailmanlaajuisen koordinoinnin, seurannan ja valvonnan järjestämiseksi. Rahapolitiittisesti vakaa eurooppalainen alue lisää käytännössä joka tapauksessa pääomamarkkinoiden vakautta ja edistää ennustettavuutta.

6.4. Yhdysvallat hallitsevat jatkuvasti kansainvälisen valuutatarahaston päätöksentekoa. Sen pitäisi antaa kimmoke aluksi eurojärjestelmään kuuluville Euroopan maille, joiden yhteenlaskettu äänimäärä on USA:n äänimäärää suurempi, esiintymään yhtenäisenä erityisesti nyt kun yhdellätoista jäsenvaltiolla on yksi yhteinen raha.

6.5. Yhdysvaltain dollarin korkea arvo selittyy sillä, että kauppataaseen alijäämä on viime vuosina kompensoitunut ulkomaisen pääoman virralla USA:ssa vallitsevien erityisen suotuisten olojen ansiosta. Inflaation kiihtyminen tai tilanteen muuttuminen voisi yleisesti johtaa pääomavirtojen kääntymiseen ja siten dollarin arvon uudelleen määrittelyyn euron suhteen.

7. Päätelmät

7.1. Komitea katsoo, että lyhyestä historiastaan huolimatta yhteinen raha on vaikuttanut myönteisesti eurojärjestelmän talouteen. Erityisesti estämällä jäsenvaltioiden rahayksiköillä keinottelun se on luonut sekä obligaatioiden että osakkeiden osalta suotuisat olosuhteet Euroopan rahoitusmarkkinoiden vahvistumiselle ja siten alentanut korkotasoa.

7.2. Euron synnyttämä vakauttava elementti on vähentänyt riskiä siitä, että yksittäiset maat ryhtyisivät spekulatioiden torjumiseksi noudattamaan rajoittavaa politiikkaa.

7.3. Tulevaisuudessa euro voi tarjota yhteisön ulkopuolisille maille dollarin rinnalle vaihtoehtoisen varantovaluutan, tiivistää Euroopan unionia ja antaa sysäyksen yhtenäisen budjettipolitiikan luomiselle.

7.4. Rahan uskottavuuden kannalta keskeisessä asemassa ovat tulevaisuuteen ja siten eurojärjestelmän kestäväan kasvuun liittyvät odotukset. Yksi euron kansainvälisen arvon heilahtelun perussyistä voikin olla institutionaalinen epävarmuus eurojärjestelmän talouden hallinnasta. Komitean mielestä lähtökohdana euron aseman vahvistamiselle yhtenäisellä maailman päävaluutoista tuleekin olla toimielinten vahvistaminen, markkinoiden yhdistymisen ja uudistamisen nopeuttaminen sekä kehitysnäkymien hahmottelu.

7.5. Euron vahvuus ja vakaus ei riipu ainoastaan rahapolitiittisista toimista, vaan ennen kaikkea tulopolitiikasta ja rakennemuutokseen, työllisyyteen ja sosiaaliseen koheesioon tähtäävästä talouspolitiikasta. Euroopan kilpailukyyn parantaminen suhteessa maailman muihin talousalueisiin edellyttää kaikkea tätä.

7.6. Komitea katsoo, että EKP:n kanssa käynnistetty institutionaalinen vuoropuhelu voi saada merkittävän roolin, koska se tarjoaa tilaisuuden tehostaa kokonaisvaltaista koordinoitua rahapolitiikkojen ja Euroopan talouden tavoitteiden, vaatimusten ja näkymien kesken.

8. Perusrahoitusoperaatioiden koron uusi nousu

8.1. Kahdenkymmenen viime vuoden aikana ecun ja dollarin välinen vaihtelu on ollut 1,7:n ja 0,6:n välillä⁽¹⁾. Näin ollen viimeaikainen kehitys ei ole mitenkään poikkeuksellista. Yhdysvalloissa keskustellaan harvoin dollarin arvosta ja myös eurooppalaisten tulee tottua euron kurssivaihteluihin. Jotta Euroopan talouden myönteiset perustekijät voivat vaikuttaa

⁽¹⁾ Ks. *Wall Street Journalin* artikkeli 28. tammikuuta 2000.

Bryssel 2. maaliskuuta 2000.

edullisesti vaihtokurssin kehitykseen, tuotanto-, palvelu- ja pääomamarkkinoiden rakenteellisia uudistuksia on nopeutettava (Cardiffin prosessi).

8.2. Erityisen tärkeää on, että Euroopan pääomamarkkinat pystyvät tarjoamaan paremmat edellytykset uusien yritysten perustamiselle teknologisesti dynaamisilla aloilla.

8.3. Yhdysvaltojen keskuspankki ja sittemmin EKP nostivat perusrahoitusoperaatioiden korkoa 25 peruspisteellä. Komitea huomauttaa, että Yhdysvaltain keskuspankin päätöksen jälkeen Yhdysvaltojen valtiovarainministeri ilmoitti valtionvelan huomattavasti vähentyneen, joten valtionkassan likviditeetin lisääminen kompensoi merkittäväällä tavalla rahapolitiikasta vastaavien viranomaisten toteuttamaa rajoitustointia. Tämä ei olisi ollut mahdollista eurojärjestelmässä, jossa yhtenäisen taloushallinnon (ja valtionvarainministerin) puuttuminen vaikuttaa siten, että EKP päättää yksin järjestelmän maksuvalmiuden hallinnasta.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Hallitustenvälinen konferenssi 2000 – Euroopan talous- ja sosiaalikomitean rooli”

(2000/C 117/06)

Komitean työvaliokunta antoi 24. marraskuuta 1999 esittelijöistä Anne-Marie Sigmund, John Little ja Josly Piette muodostetun tilapäisen ryhmän tehtäväksi valmistella komitean käsiteltäväksi lausunnon aiheesta ”Hallitustenvälinen konferenssi 2000 – Euroopan talous- ja sosiaalikomitean rooli”.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 137 ääntä puolesta, 10 vastaan, ja 25 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

Euroopan unionilla on huomattavan laajentumisensa kynnyksellä edessään ainutlaatuinen haaste, joka yhteisön toimielinten on ratkaistava asianmukaisesti.

Euroopan unionin on toteutettava ennen laajentumistaan institutionaalinen uudistus, jotta se voi jatkaa tehtäviensä hoitamista tehokkaasti, yhdenmukaisesti ja avoimesti sekä taata jäsenvaltioiden yhteiset periaatteet eli vapauden ja demokratian, ihmisoikeuksien ja perusvapauksien noudattamisen sekä oikeusvaltion.

Euroopan unionin kaikkia toimielimiä ja elimiä onkin kehoitettu pohtimaan, miten ne voivat uudistua, sekä tekemään ehdotuksia uudistuksista.

TSK tiedostaa vastuunsa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kohtaamispaikkana.

TSK:n panos vuoden 2000 hvk:hon laajentumisen valmisteliseksi ja Euroopan yhdentymisen tehostamiseksi pohjautuu tähän ajatukseen.

2. Komitean nykyinen rooli

TSK perustettiin Rooman sopimuksella yhteisön ainoaksi neuvoa-antavaksi elimeksi, joka kokoaa yhteen ”talous- ja yhteiskuntaelämän eri alojen” edustajista koostuvan monipuolisen järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan tarjoten sille keskustelu- ja pohdintafoorumin.

Komitea muodostuu nykyään 222 jäsenestä, jotka tulevat työnantajia, työntekijöitä, maanviljelijöitä, liikennöitsijöitä, pk-yrityksiä, käsiteollisuutta, vapaita ammatinharjoittajia, osuustoimintaliikettä, kuluttajia, ympäristöalaa, vapaaehtoisia, perheitä ja nuorisoa edustavista järjestöistä. Jäsenvaltioilla on komiteassa suhteutettu edustus. Komitea on epäpoliittinen elin, jonka kokemuspohja on laaja ja jolla on vahvat ja yleisesti tunnustetut edellytykset tarjota asiantuntemusta monilta aloilta.

Komitean päätöksentekomenettely perustuu konsensukseen, joten se ilmentää täydellisesti järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kommunikointitapaa. TSK tarjoaa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajille foorumin, missä he saavat välitöntä tietoa, voivat ilmaista näkemyksensä ja puolustaa etujaan. TSK on lähellä kansalaisia, joten se edistää välittömästi ja tehokkaasti Euroopan yhdentymisprosessin avoimuutta ja demokraattisuutta. Komitea ei tarjoa ainoastaan institutionaalisia puitteita talous- ja yhteiskuntaelämän edustajien kuulemiselle, vaan se on yhdysside Euroopan sekä monimuotoisen ja monitahoisen järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan välillä.

3. Muutoksen tarve

TSK on aina painottanut, ettei Euroopan yhdentyminen ole staattinen tila, vaan jatkuvasti kehittyvä prosessi. Komitea onkin suosittanut edellisten hallitustenvälisten konferenssien yhteydessä uudistuksia, joilla tätä prosessia voitaisiin viedä eteenpäin.

Laajentuminen ei ole vain haaste, vaan se tarjoaa Euroopan unionille mahdollisuuden toimielinuudistukseen. Komitea toivoo saavansa käyttöön asianmukaiset välineet, jotta se voi edistää Euroopan yhdentymistä, onnistua laajentumisessa ja vastata järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan muutoksiin ja odotuksiin.

4. Päälinjat

4.1. Kokoonpano

Komitea muodostuu järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan eri osapuolista.

Komitean kokoonpanossa on otettava huomioon talous- ja yhteiskuntaelämän eri alojen sekä yleisen yhteiskunnallisen edun asianmukaisen edustuksen tarve.

Komitea on selkeästi sillä kannalla, että sen sisäisessä organisatiossa tulee säilyttää kolmen ryhmän rakenne. Ryhmät I ja II muodostuvat työmarkkinaosapuolien edustajista. Ryhmään III on koottu muut Euroopan järjestäytyneitä kansalaisyhteiskuntaa edustavat organisaatiot, jotka täydentävät näin TSK:n monipuolista kokoonpanoa.

4.2. Nimeämistapa

Voimassaoleva nimeämistapa tulee säilyttää läheisyysperiaatteen ja avoimuuden nimissä sekä jäsenvaltioiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja TSK:n välisen välttämättömän kommunikaatioyhteyden ylläpitämiseksi.

TSK ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, että unionin tunnustamat kyllin edustavat eurooppalaiset organisaatiot voisivat lisäksi nimetä suoraan ja rajoitetusti jäseniä ottaen tarvittaessa huomioon vastaavat mahdolliset muutokset muissa toimielimissä. Nimeämissääntöjä tulisi pohtia.

4.3. Jäsenten lukumäärä

Komitea myöntää, että jäsenten määrän kasvua on rajoitettava laajentumisen yhteydessä.

Erityisesti on huolehdittava talous- ja sosiaalikomitean ja alueiden komitean yhdenvertaisen kohtelun yleisen periaatteen soveltamisesta.

Maantieteellinen tasapaino ja erityisesti pienten jäsenvaltioiden asianmukainen edustus tulisi säilyttää.

4.4. Toimikauden pituus

Olisi suotavaa pidentää jäsenten toimikautta viiteen vuoteen, jotta komitea voisi toimia samassa rytmisessä komission ja parlamentin kanssa.

Jäsenet tulee edelleenkin voida nimittää uudeksi toimikaudeksi.

4.5. Tehtävät

Voidaan pohtia useita parannusmahdollisuuksia.

Pakollisten lausuntopyyntöjen periaate tulee säilyttää. Sitä voitaisiin jopa laajentaa sellaiselle aloille kuin kulttuuri, siirtolaispolitiikka tai syrjintäkieltoon liittyvät kysymykset.

Komitean omaksi tehtäväksi voitaisiin kuitenkin jättää arvioida, mistä komission ehdotuksista se katsoo aiheelliseksi antaa lausunnon. Komitean on perusteltava komissiolle päätöksensä.

Komitea pitää konsultatiivista tehtäväänsä uuden lainsäädännön laatimisen varhaisessa ja valmisteleavassa vaiheessa erityisen tärkeänä. Voidakseen painottaa tätä näkökohtaa ja keskittyä tärkeisiin avainkysymyksiin komitea täsmentää suhtautumistaan lausuntojen aihevalikoimaan.

Päätöksentekoprosessin avoimuuden lisäämiseksi olisi käynnistettävä yhteisön muiden toimielinten pyynnöstä annettujen TSK:n lausuntojen tuottamien jatkotoimien seuranta. Toimielinten, joita TSK avustaa, tulisi tiedottaa komitealle, mihin toimiin pyydetty lausunnot ovat johtaneet.

Jotta komitea voisi tuottaa muille toimielimille todellista lisäarvoa sekä toimia yhdyssiteenä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan suuntaan, sen konsultatiivista tehtävää olisi kehitettävä. Tämä voitaisiin toteuttaa

- tarjoamalla komitealle mahdollisuus antaa komissiolle "valmistavia" lausuntoja esilainsäädännöllisessä vaiheessa
- antamalla komitean tehtäväksi järjestää tai koordinoita kuulemisia ongelmallisista aiheista
- tekemällä komiteasta foorumi kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden välille viriävälle kansalaisvuoropuhelulle
- vahvistamalla TSK:n roolia neuvottelukehyksen tarjoajana talous- ja yhteiskuntaelämän osapuolille.

Jatkossa TSK kiinnittää myös omaehtoisesti aiempaa enemmän huomiota lausuntojensa jatkotoimien seurantaan ja edistämiseen.

4.6. Komitea täysivaltaisena toimielimenä

(muistio)

5. Ehdotukset talous- ja sosiaalikomiteaa koskeviin perustamissopimuksen artikloihin

EY:n perustamissopimuksen nykyinen teksti	TSK:n ehdotukset																														
257 artikla (ent. 193 artikla) Perustetaan neuvoa-antava talous- ja sosiaalikomitea. Komitea muodostuu talous- ja yhteiskuntaelämän eri alojen edustajista, erityisesti tuottajien, maanviljelijöiden, liikenteenharjoittajien, työntekijöiden, kauppiaiden ja käsityöläisten, vapaiden ammattien harjoittajien sekä yleisen yhteiskunnallisen edun edustajista.	257 artikla Perustetaan neuvoa-antava Euroopan talous- ja sosiaalikomitea. Komitea muodostuu järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan talous- ja yhteiskuntaelämää edustavista eri osapuolista. Komitean kokoonpanossa on otettava huomioon eri eturyhmien sekä yleisen yhteiskunnallisen edun asianmukaisen edustuksen tarve.																														
258 artikla (ent. 194 artikla) Talous- ja sosiaalikomitean jäsenten määrä on seuraava: <table> <tr><td>Belgia</td><td>12</td></tr> <tr><td>Tanska</td><td>9</td></tr> <tr><td>Saksa</td><td>24</td></tr> <tr><td>Kreikka</td><td>12</td></tr> <tr><td>Espanja</td><td>21</td></tr> <tr><td>Ranska</td><td>24</td></tr> <tr><td>Irlanti</td><td>9</td></tr> <tr><td>Italia</td><td>24</td></tr> <tr><td>Luxemburg</td><td>6</td></tr> <tr><td>Alankomaat</td><td>12</td></tr> <tr><td>Itävalta</td><td>12</td></tr> <tr><td>Portugali</td><td>12</td></tr> <tr><td>Suomi</td><td>9</td></tr> <tr><td>Ruotsi</td><td>12</td></tr> <tr><td>Yhdistynyt kuningaskunta</td><td>24</td></tr> </table> Neuvosto nimeää komitean jäsenet yksimielisesti neljäksi vuodeksi. Sama jäsen voidaan nimetä uudeksi toimikaudeksi. Komitean jäseniä eivät sido mitkään ohjeet. He hoitavat tehtävänsä yhteisön yleisen edun mukaisesti täysin riippumattomina. Neuvosto vahvistaa määräenemmistöllä komitean jäsenten palkkiot.	Belgia	12	Tanska	9	Saksa	24	Kreikka	12	Espanja	21	Ranska	24	Irlanti	9	Italia	24	Luxemburg	6	Alankomaat	12	Itävalta	12	Portugali	12	Suomi	9	Ruotsi	12	Yhdistynyt kuningaskunta	24	258 artikla Komitean jäsenten kokonaismäärä on [...] määriteltävä Jäsenten määrä kutakin jäsenvaltiota kohden on seuraava: [...] määriteltävä Neuvosto nimeää komitean jäsenet määräenemmistöpäätöksellä viideksi vuodeksi. Sama jäsen voidaan nimetä uudeksi toimikaudeksi. Komitean jäseniä eivät sido mitkään ohjeet. He hoitavat tehtävänsä yhteisön yleisen edun mukaisesti täysin riippumattomina.
Belgia	12																														
Tanska	9																														
Saksa	24																														
Kreikka	12																														
Espanja	21																														
Ranska	24																														
Irlanti	9																														
Italia	24																														
Luxemburg	6																														
Alankomaat	12																														
Itävalta	12																														
Portugali	12																														
Suomi	9																														
Ruotsi	12																														
Yhdistynyt kuningaskunta	24																														
259 artikla (ent. 195 artikla) 1. Komitean jäsenten nimeämiseksi kukin jäsenvaltio antaa neuvostolle luettelon ehdokkaista, joita on kaksi kertaa niin monta kuin jäsenvaltion kansalaisia nimetään jäseniksi. Komitean kokoonpanossa otetaan huomioon tarve varmistaa talous- ja yhteiskuntaelämän eri alojen riittävä edustus. 2. Neuvosto kuulee komissiota. Se voi hankkia lausunnon sellaisilta talous- ja yhteiskuntaelämän eri aloja edustavilta eurooppalaisilta järjestöiltä, joita yhteisön toiminta koskee.	259 artikla 1. Komitean jäsenten nimeämiseksi kukin jäsenvaltio antaa neuvostolle luettelon ehdokkaista, joita on kaksi kertaa niin monta kuin jäsenvaltion kansalaisia nimetään jäseneksi. Komitean kokoonpanossa otetaan huomioon tarve varmistaa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan talous- ja yhteiskuntaelämän eri osapuolten riittävä edustus sekä maantieteellinen tasapaino. 2. Neuvosto kuulee komissiota. Se voi hankkia lausunnon sellaisilta talous- ja yhteiskuntaelämän eri aloja edustavilta eurooppalaisilta järjestöiltä, joita yhteisön toiminta koskee.																														

EY:n perustamissopimuksen nykyinen teksti	TSK:n ehdotukset
260 artikla (ent. 196 artikla) Komitea valitsee jäsentensä keskuudesta puheenjohtajansa ja työvaliokuntansa kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Se vahvistaa työjärjestyksensä. Komitean puheenjohtaja kutsuu komitean koolle neuvoston tai komission pyynnöstä. Komitea voi kokoontua myös omasta aloitteestaan.	260 artikla Komitea valitsee jäsentensä keskuudesta puheenjohtajansa ja työvaliokuntansa kahdeksi ja puoleksi vuodeksi kerrallaan. Se vahvistaa työjärjestyksensä. Komitean puheenjohtaja kutsuu komitean koolle neuvoston tai komission pyynnöstä. Komitea voi kokoontua myös omasta aloitteestaan.
261 artikla (ent. 197 artikla) Komiteassa on erityisjaostoja niitä pääalueita varten, joita tämä sopimus koskee. Erityisjaostot toimivat komitean yleisen toimivallan mukaisesti. Niitä ei voida kuulla komiteasta erillisinä. Komiteaan voidaan lisäksi perustaa alakomiteoita, joiden tehtävänä on laatia lausuntoehdotuksia tietyistä kysymyksistä tai tietyiltä aloilta annettaviksi komitealle sen käsittelyä varten. Työjärjestyksessä vahvistetaan erityisjaostojen ja alakomiteoiden kokoonpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt sekä niiden toimivaltaa koskevat säännöt.	261 artikla Komiteassa on erityisjaostoja niitä pääalueita varten, joita tämä sopimus koskee. Komitea päättää työskentelynsä organisointia koskevista yksityiskohtaisista säännöistä. Komitea päättää menettelytavoista kansalaisyhteiskunnan talous- ja yhteiskuntaelämää Euroopan tasolla edustavien osapuolten näkemysten selvittämiseksi lausuntojensa laatimisen yhteydessä.
262 artikla (ent. 198 artikla) Neuvoston tai komission on kuultava komiteaa tässä sopimuksessa määrätyissä tapauksissa. Nämä toimet voivat kuulla komiteaa aiheelliseksi katsomissaan tapauksissa. Komitea voi antaa lausuntoja myös omasta aloitteestaan tapauksissa, joissa se katsoo sen aiheelliseksi. Neuvosto tai komissio voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, asettaa komitealle lausunnon antamista varten määräajan, joka on vähintään kuukausi siitä, kun asia on annettu tiedoksi komitean puheenjohtajalle. Määräajan päätyttyä asiaa voidaan käsitellä, vaikka lausuntoa ei ole annettu. Komitean ja sen erityisjaoston lausunnot sekä selostus käsittelystä annetaan neuvostolle ja komissiolle. Euroopan parlamentti voi kuulla komiteaa.	262 artikla Neuvoston tai komission on kuultava komiteaa tässä sopimuksessa määrätyissä tapauksissa. Komitea antaa lausuntoja komission lainsäädäntöehdotuksista tai muista aiheelliseksi katsomistaan kysymyksistä. Lisäksi Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio voivat kuulla komiteaa. Neuvosto, komissio tai Euroopan parlamentti voi, jos se katsoo sen tarpeelliseksi, asettaa komitealle lausunnon antamista varten määräajan, joka on vähintään kuukausi siitä, kun asia on annettu tiedoksi komitean puheenjohtajalle. Määräajan päätyttyä asiaa voidaan käsitellä, vaikka lausuntoa ei ole annettu. Komitean lausunnot sekä selostus käsittelystä annetaan Euroopan parlamentille, neuvostolle ja komissiolle. Euroopan parlamentti voi kuulla komiteaa. Toimielimet ilmoittavat komitealle, mihin jatkotoimiin sen lausunnot ovat johtaneet.

Tehty Brysselissä 1. maaliskuuta 2000.

*Talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Seuraava muutosehdotus, joka sai tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä, hylättiin käsittelyssä:

Henri Malossen, Irini Parin, Rodríguez García Caron ja Bruno Veverin muutosehdotus.

Kohta 2

Muutetaan 2 kohdan toinen kappale kuulumaan seuraavasti:

"Komitea muodostuu nykyään 222 jäsenestä, jotka tulevat työnantajia, työntekijöitä, maanviljelijöitä, liikennöitsijöitä, pk-yrityksiä, käsiteollisuutta, vapaita ammatinharjoittajia, osuustoimintaliikettä, kuluttajia, ympäristöalaa, vapaaehtoisia, perheitä ja nuorisoa edustavista järjestöistä. Jäsenvaltioilla on komiteassa suhteutettu edustus. Lisäksi useat jäsenet toimivat ja hoitavat vastuutehtäviä unionin tunnustamissa edustavissa eurooppalaisissa organisaatioissa. Komitea on epäpoliittinen elin, jonka kokemuspohja on laaja ja jolla on vahvat ja yleisesti tunnustetut edellytykset tarjota asiantuntemusta monilta aloilta."

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 47, ei-ääniä: 100, tyhjiä: 12.

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto ”Yhteinen strategia sosiaalisen suojelun uudistamiseksi”

(2000/C 117/07)

Komissio päätti 26. heinäkuuta 1999 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta ”Komission tiedonanto – Yhteinen strategia sosiaalisen suojelun uudistamiseksi”.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus” -jaosto antoi lausuntonsa 8. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Giacomina Cassina, apulaisesittelijä Jean-Louis Vaucoret.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 94 ääntä puolesta ja 3 vastaan 4:n pidättyessä äänestämästä.

1. Taustaa

1.1. Jo joitakin vuosia on käyty laajaa keskustelua sosiaalisesta suojelusta EU:ssa. Keskustelu käynnistyi, kun työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan laatimisen yhteydessä ehdotettiin ja hyväksyttiin kaksi suositusta:

- ”Sosiaaliturvajärjestelmien riittäviä varoja ja korvauksia koskevat yhteiset perusteet”⁽¹⁾
- ”Sosiaalisen suojelun tavoitteiden ja toimintatapojen lähentäminen”⁽²⁾.

1.2. Suositusten tavoitteena oli lähentää tietyssä määrin jäsenvaltioiden sosiaalisen suojelun järjestelmiä ja vakiinnuttaa tiettyjä perusoikeuksia, jotta yhtäältä varmistettaisiin yhteisten vähimmäisstandardien noudattaminen ja toisaalta luotaisiin hyvinvointialue, jossa ei olisi markkinadynamiikan tasapainoa horjuttavia eroja. Näillä kahdella toimella aloitettiin (ja on toistaiseksi päätetty) asianomaisten eurooppalaisten standardien luominen.

1.3. Vuonna 1995 komissio julkaisi asiakirjan ”Komission tiedonanto sosiaalisen suojelun tulevaisuudesta: taustaa eurooppalaiselle keskustelulle”⁽³⁾. Asiakirjalla ajantasaistetaan keskustelua tilanteesta, jolle on tyypillistä yhtäältä käynnissä oleva talous- ja rahapoliittinen integraatio ja toisaalta jatkuva korkea työttömyys. EU:n jäsenvaltioiden väestönkehitystä ehdotetaan vasta siinä keskustelun välttämättömäksi kulmakiveksi, vaikka väestönkehityksen nykysuuntaukset (alhainen syntyvyys ja väestön ikääntyminen) ja ennen kaikkea näkymät kolme vuosikymmentä sitten syntyneen ”baby boom” -ikäluokan siirtymisestä eläkkeelle 20–30 vuoden kuluttua olisi pitänyt ottaa jo kauan sitten huomioon aiheita koskevissa pohdintoissa.

1.3.1. Makrotaloudellisen ja rahapoliittisen lähentymis- ja vakauttamispolitiikan erityinen merkitys sosiaali-, väestö- ja työllisyyspolitiikalle on ilmeinen. Jäsenvaltioiden hallitukset mukauttavat sosiaalisen suojelun järjestelmiään, koska niiden on ennen kaikkea varmistettava julkistalouden tasapaino. Tehtyjen uudistusten⁽⁴⁾ analysointi paljastaa, ettei ongelmakokonaisuuksia ole aina otettu huomioon. Tämä on toisinaan johtanut epäyhtenäisiin ja joissain tapauksissa sosiaalisen suojelun tietyille osa-aloille haitallisiin tuloksiin.

1.3.2. Komissio pyrkii mainitussa asiakirjassa muistuttamaan kaikista viiteparametreistä, etenkin yleisenä takuujärjestelmänä toimivan sosiaalisen suojelun sekä työllistävyyttä tai työllistettävyyttä EU:ssa aktiivisesti edistävien toimien välisestä suhteesta.

1.4. Vastineena jäsenvaltioiden reaktioihin vuonna 1995 julkaistuun tekstiin komissio vauhditti runsas vuosi myöhemmin aiheesta käytävää keskustelua julkaisemalla tiedonannon ”Sosiaalisen suojelun nykyaikaistaminen ja kohentaminen Euroopan unionissa”⁽⁵⁾ ja lupasi esittää mm. seuraavat syventävät asiakirjat: tutkimus sosiaalisen suojelun kustannuksista ja vaikutuksista, vihreä kirja lisäeläkejärjestelmistä, analyysi toteutetuista toimista työhön kohdistuvan verorasituksen vähentämiseksi, tutkimus ennaltaehkäisevästä terveydenhuollosta sekä liikkuvia työntekijöitä koskevien eläkejärjestelmien koordinoitua käsittelevien asetusten ajantasaistaminen. Komissio kehotti työmarkkinaosapuolia osallistumaan keskusteluun sekä jäsenvaltioita ja yhteisön toimielimiä luomaan pysyvän vuoropuhelun sosiaalisen suojelun järjestelmien ajantasaistamisstrategioista.

1.5. Talous- ja sosiaalikomitea on antanut lausunnon edellä mainituista ehdotuksista ja tiedonannoista sekä esittänyt ajatuksiaan myös oma-aloitteisissa lausunnoissa⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ MISSOC-raportti 1996 ja 1998.

⁽⁵⁾ KOM(97) 102 lopull.

⁽⁶⁾ TSK:n lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto – Sosiaalisen suojelun nykyaikaistaminen ja kohentaminen Euroopan unionissa”, EYVL C 73, 9.3.1998. TSK:n lausunto ”Komission tiedonanto ”Sosiaalisen suojelun tulevaisuus: taustaa eurooppalaiselle keskustelulle”, EYVL C 66, 3.3.1997.

⁽¹⁾ EYVL L 245, 26.8.1992, s. 46–48.

⁽²⁾ EYVL L 245, 26.8.1992, s. 49–52.

⁽³⁾ KOM(95) 466 lopull.

2. Yhteinen strategia sosiaalisen suojelun uudistamiseksi

2.1. Otsikon mukaisesti komissio pyrkii määrittelemään tavoitteiden ja välineiden kokonaisuuden sosiaalisen suojelun järjestelmien yhteisen uudistamisstrategian luomiseksi. Komission lähtökohtana on jo vakiintunut kehys, johon sisältyy vakausta ja kasvusopimuksen kunnioittaminen, pyrkimys muuttaa sosiaalisen suojelun järjestelmät työllisyyttä suosiviksi sekä sosiaalisen suojelun vahvistaminen osana Euroopan unionin tärkeitä arvoja unionin laajentuessa.

2.2. Neuvosto hyväksyi 29. marraskuuta 1999 yllättävän nopeasti komission ehdotusta koskevat päätelmänsä ennen kuin Euroopan parlamentti ja talous- ja sosiaalikomitea ennätivät antaa siitä omat lausuntonsa. Kyseisestä päätöksestä mahdollisesti alkava prosessi on tärkeä, ja siihen sisältyy monia mahdollisuuksia. Prosessin hallintaa varten luotavat menettelytavat eivät ole yhdentekeviä työmarkkinaosapuolille. Tämän vuoksi talous- ja sosiaalikomitea valmistelee aiheesta lausunnon ja keskittyy siinä ennen kaikkea metodologiseen toteutukseen, jolla voidaan taata kyseisen päätöksen oikeudenmukainen ja tehokas toimeenpano.

2.3. Komission ehdottamat tavoitteet sosiaalisen suojelun järjestelmien uudistuksen kulmakiviksi ovat seuraavat:

- työnteon kannattavuuden lisääminen ja toimeentulon takaaminen
- eläkkeiden turvaaminen ja eläkejärjestelmien ylläpidettävyyden varmistaminen
- syrjäytymisen torjuminen
- korkealaatuisen ja kestäväen terveydenhuollon varmistaminen.

Lisäksi komissio painottaa, että molempien sukupuolten yhtäläiset mahdollisuudet on otettava huomioon kaikkien neljän tavoitteen toteuttamisessa.

2.4. Kyseisten tavoitteiden toteuttamista tukevat ”tehostetut” tiedonvaihtomenetelmät ja ”toimintatapojen kehityksen seuranta”. Jäsenvaltiot nimeävät ”korkeita virkamiehiään toimimaan prosessin yhteyshenkilöinä”. Komissio kehottaa jäsenvaltioita määrittelemään strategian yksityiskohdat ja sitoutuu puolestaan julkaisemaan vuosittain tarkistetun kertomuksen sosiaalisesta suojelusta.

3. Huomioita

3.1. Komitea arvostaa komission pyrkimystä edistää aiheesta käytävää keskustelua sekä ajatusta kytkeä sosiaalisen suoje-

lun uudistaminen kaikkien asianomaisten toimijoiden yhteistoimintaan. Komitea kannattaa komission tiedonantoa ja neuvoston 29. marraskuuta 1999 antamia päätelmiä, mutta esittää kuitenkin seuraavat huomiot.

3.2. Aiemmat yhteydet

3.2.1. Komitea muistuttaa, että käsillä oleva tiedonanto kytkeytyy aiemmin esitettyihin tärkeisiin asiakirjoihin – neuvoston suosituksista vuonna 1992 komission tiedonantoihin vuosina 1995 ja 1997 – ja katsoo, että asteittain omaksutut tavoitteet on säilytettävä yhdenmukaisina. Komitea korostaa, että sosiaalisen suojelun järjestelmien uudistaminen edellyttää myös niiden parantamista. Tiedonannon neljää tavoitetta (sekä sukupuolinäkökulman laaja-alaista sisällyttämistä tavoitteisiin, *mainstreaming*) tulee pitää yhtä arvokkaina, ja niihin tulisi pyrkiä samanaikaisesti. Koska vahvat ja laadukkaat sosiaalisen suojelun järjestelmät ovat erottamaton osa eurooppalaisen talous- ja yhteiskuntakehityksen mallia, on niiden sosiaalisiin tavoitteisiin kiinnitettävä aivan yhtä paljon huomiota kuin niiden rahoitukseen. Toisin sanoen kaikille on oltava selvä, että sijoitukset terveydenhuoltoon, elämänlaatuun, köyhyyden ja syrjäytymisen torjuntaan sekä aktiivisiin toimiin henkilöiden integroimiseksi työmarkkinoihin ovat sinällään tuottavia, sillä ne rikastuttavat yhteiskuntaa ja lisäävät sen panosta kehitykseen. Näin on tulkittava toteamus ”sosiaalinen suojeleminen on tuottava tekijä”.

Historiallisesti sosiaalisen suojelun järjestelmät ovat mahdollistaneet eurooppalaisen yhteiskuntamallin tehokkuuden sekä muodostaneet tärkeän laadullisen kilpailutekijän koko talousjärjestelmässä. Sosiaalisen suojelun järjestelmiä uudistettaessa ja parannettaessa on kuitenkin voitava ylläpitää ja kehittää tätä yhteiskuntamallin ja talousjärjestelmän myönteistä vastavuoroisuussuhdetta.

3.2.2. Työmahdollisuuksien lisääminen ja työllistymisasteen nostaminen ovat välttämättömiä edellytyksiä uudistettaessa sosiaalista suojelua siten, ettei rajoituta noudattamaan kokonaistaloudellisia ja budjettipoliittisia vaatimuksia. Yhteisämarkkinoiden toteutuminen sekä talous- ja rahaliiton syntyminen tarjonnevat parhaat mahdolliset näkymät kestäväälle ja työllisyyttä luovalle kasvulle. Talous- ja sosiaalikomitea totesi joitakin kuukausia sitten, että kasvu on vaillinaista, tuottavat sijoitukset ovat laajalti riittämättömiä⁽¹⁾, eikä sisäinen

⁽¹⁾ Vrt. TSK:n 20. lokakuuta 1999 antama lausunto aiheesta ”Työllisyyspolitiikan makrotaloudellinen ulottuvuus”, EYVL C 368, 20.12.1999, s. 36, kohdat 5.1.2 ja 5.2.2.

kysyntä ole vilkasta. Viime aikoina talouden tulokset ja ennusteet tuntuvat parantuneen, mutta työntekoa kannustavien rakenteellisten toimien, työllistymiseen nykyistä enemmän suunnatun sosiaalisen suojelun kehittämisen sekä työelämään integroitumista tukevien aktiivisten politiikkojen lisäksi tarvitaan kasvua ja sijoituksia tukevia päättäväisiä toimenpiteitä, jotka laajentavat tuotantopohjaa ja lisäävät työllisyyttä, nostavat työn tuottavuutta eivätkä haittaa kotitalouksien kulutusta.

3.2.3. Sosiaalisen suojelun järjestelmillä on tärkeä uudelleenjakajan tehtävä. Se onkin säilytettävä ja kvalifioitava, ja sen tavoitteena tulee aina olla sosiaalinen koheesio ja kaikenlaisen syrjäytymisen poistaminen. Eurostatin äskettäin laatimasta tutkimuksesta⁽¹⁾ ilmenee, että tulonsiirrot (eläkeitä lukuunottamatta) alentavat merkittävästi köyhyysrajan alapuolella elävien henkilöiden prosentuaalista määrää. Ilmiö ei kuitenkaan ole yhdenmukainen kaikkien 15 jäsenvaltion kesken eikä niiden sisälläkään. Komitea on samaa mieltä komission kanssa siitä, että koska jäsenvaltioiden kansantaloudet ovat aiempaa riippuvaisempia toisistaan, sosiaalinen suojelu on entistä enemmän jäsenvaltioiden yhteinen asia. Etsittävisissä yhteisissä ratkaisuissa on kuitenkin otettava tarkkaan huomioon tutkimuksessa esitetyt erot. On kiinnitettävä erityistä huomiota myös muiden yhteisöpolitiikkojen soveltamiseen etenkin rakennerahastotoimien yhteydessä. Komissio muistuttaa, että nykyinen taloudellinen muutos vaikuttaa epäyhtenäisesti tulonsiirtoihin ja että uusia riskiryhmiä saattaa ilmaantua (esimerkiksi määräraikaisessa tai tilapäisessä työsuhteessa ja ajoittain työttöminä ilman tulotukea olevat henkilöt, naiset, vähäisen koulutuksen saaneet tai suhteellisen iäkkäät henkilöt, yksinhuoltajaperheet, yhden perheenjäsenen tuloilla elävät perheet sekä vammaiset). Uudistusten linjauksissa ja päätöksissä on otettava huomioon kansalliset ja alueelliset erityisolot ja toimittava niiden mukaisesti, mutta ennen kaikkea tukeuduttava talouden kehityksen sosiaalisia vaikutuksia koskeviin selkeisiin ennusteisiin. Heikoimpien ryhmien tukemisen on aina oltava etusijalla.

3.2.4. Neuvosto korostaa vuoden 1999 työllisyyspolitiikissa suuntaviivoissaan, että nuorten työhönoton kustannuksia on vähennettävä ja iäkkäitä työntekijöitä rohkaistava jäämään työelämään nykyistä pidempään. Näin osaltaan varmistetaan sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoitus. Tällainen lähestymistapa on yleisesti ottaen täysin kannatettava. Iäkkäiden työntekijöiden pitäminen työelämässä ja nuorten työntekijöiden palkkaaminen ja työllistettävyyden voidaan yhdistää, jos molempien henkilöryhmien osalta edistetään samalla työn

laatua ja tuottavuutta. Komitea muistuttaa, että maasta riippuen sovelletaan joko työmarkkinaosapuolten neuvottelemia sopimuksia tai valtakunnallisia säädöksiä, joissa määritellään varhaiseläkkeelle siirtymisen edellytykset. Tästä huolimatta turvautuminen varhaiseläkkeelle siirtämiseen vaikuttaa jossain määrin väärinkäytöltä tai ainakin kielteiseltä käytännöltä etenkin jos sitä sovelletaan yrityksissä tai aloilla, missä ei ole talousvaikeuksia vaan halutaan rationalisoida tuotantoa tai fuusioitua tai yksinkertaisesti parantaa tulosta (varhaiseläkejärjestelmien väärinkäyttö on vahingollista, vaikka asiasta sovittaisiin osapuolten kesken yrityskohtaisesti). Varhaiseläkejärjestelmän sijaan tulisi sekä sosiaalisista että taloudellisista syistä kehittää joustavia eläkejärjestelmiä. Elinikäisen koulutuksen avulla tulisi ajoissa suosia uudelleen koulutusta sekä uusien työmuotojen määrittelyä. Erityisen kuluttavaa työtä pitkään tehneisiin työntekijöihin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

3.2.5. Eläkeikää ollaan parhaillaan nostamassa monissa jäsenvaltioissa, mutta siten ei voi menetellä loputtomiin. Vuoden 1997 tiedonannossa olevassa kaaviossa esitetään sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoituksen ylläpitoon vaadittava työn tuottavuuden kasvu tulevina vuosikymmeninä. Kaavio perustuu sosiaalisen suojelun järjestelmien nykyiseen rakenteeseen (ilman tulevina vuosina mahdollisesti tehtäviä mukautuksia) väestön ikääntyminen huomioon otettuna. Kaavion mukaan työn tuottavuuden tulisi nousta vuosittain nykyisestä arvostaan (noin) 0,2 hieman yli 0,7:ään vuonna 2025. Tällainen kehitys vaikuttaa mahdolliselta, jos tutkimukseen, teknologiseen kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen kiinnitetään (samanaikaisesti) asianmukaista huomiota. Tämä edellyttää yhteiskunnallisten toimijoiden jatkuvaa neuvonpitoa, jotta kyseisiä investointeja varten saadaan pysyvästi riittävästi varoja.

3.2.6. Sosiaalisen suojelun järjestelmät ja niiden rahoitus vaihtelevat hyvin paljon jäsenvaltioittain. Komissio esittää työllisyyden suuntaviivoissa (suuntaviiva 14), että määriteltäisiin tavoitteet työn ja välillisten työvoimakustannusten verotuksen asteittaiseksi alentamiseksi vaarantamatta kuitenkaan julkistalouden tervehdyttämistä ja sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoituksen tasapainoa. Välittömästi ei kuitenkaan ole mahdollista löytää kaikkia tyydyttävää ratkaisua, jossa otettaisiin huomioon kyseinen suuntaviiva. Yleiseen verotukseen puuttuminen siten, että (etenkin vähäistä ammattitaitoa vaativan) työn verotuksen alentaminen kompensoitaisiin, ei ole mahdollista, sillä jäsenvaltioiden verotusjärjestelmät eivät ole yhdenmukaisia, ja niissä pyritään keventämään etenkin muiden verotuskohteiden kuin työn verotusastetta kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi ja sijoitusten houkuttelemiseksi omaan maahan. Lisäksi demografisilla, taloudellisilla ja sosiaalisilla tekijöillä on tärkeä asema määriteltäessä sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoituksen tasapainoa pitkällä tähtäimellä. Jokaisen jäsenvaltion onkin ensin löydettävä oma tasapainonsa sekä luotava asianomaisten toimijoiden välinen yhteisymmärrys ja otettava jatkuvasti huomioon yhteiskunnan heikoimpien tarvitsema suoja.

(1) Eric Marlier, "Les transferts sociaux et leurs effets redistributifs dans l'UE", julkaisussa "Population et conditions sociales", elokuu 1999.

3.2.7. Tämä koskee myös terveydenhuoltojärjestelmän kustannuksia ja terveyspalvelujen laadukkuuden varmistamista. Jäsenvaltioiden on edelleen taattava, että kaikki kansalaiset pääsevät hyötymään kyseisistä palveluista, ja huolehdittava samalla siitä, että yhteiskunnan kaikille jäsenille tarjotaan asianmukaiset mahdollisuudet erityistarpeidensa mukaisiin palveluihin. Tässä yhteydessä sairausvakuutusvälineiden kehittämisellä ja ennaltaehkäisevien välineiden yleisellä tarjonnalla voi olla keskeinen merkitys kaikissa jäsenvaltioissa.

3.2.8. Käsillä olevassa tiedonannossa sosiaalisen suojelun järjestelmien yhteisen strategian ja laajentumisen välisen suhteen analyysi on hieman liian suppea. Komission on mahdollisimman pian saatettava yleiseen tietoon sosiaalisen suojelun tämänhetkistä tilannetta ja suuntauksia hakijamaissa käsittelevä, valmisteilla oleva seikkaperäinen ja ajankohtainen tutkimus. On riittämätöntä vain todeta, että hakijamaiden on "pyrittävä luomaan tehokkaita sosiaalisen suojelun järjestelmiä". Lähentymisperusteet tulisi päinvastoin määritellä hakijamaiden kanssa perustellusti ja selkeästi, ja yhteisessä strategiassa (johon työmarkkinaosapuolten on kuuluttava myös hakijamaissa) tulisi määritellä, missä määrin liittymistukia suunnataan myös tulevien jäsenvaltioiden sosiaalisen suojelun järjestelmien kehittämis- ja vahvistamisedellytysten toteuttamiseen. Tämä vaikuttaa välttämättömältä monista syistä, joista tärkeimpiä on naisten, nuorten ja pätevimpimpienkin johtoportaan henkilöiden työttömyyden kärjistyminen. Tämä on uusi ilmiö maissa, joissa kyseisten henkilöryhmien työllisyysaste vielä vuosikymmen sitten oli korkea (korkeampi kuin kehittyneimissä EU-maissa). Edistettäessä eurooppalaista yhteiskuntamallia hakijamaissa on otettava erityisesti ja eriteltysti huomioon kyseisten maiden yhteiskuntarakenteen ongelmat, vaikkakin on muistettava, etteivät sosiaalisen suojelun rakennetta ja rahoitusta koskevat ongelmat sisälly yhteisön säännöstöön. Ehdotus hakijamaiden osallistumisesta yhteiseen strategiaan on erittäin kannatettava. Se on kuitenkin toteutettava pikaisesti, sillä muutoin on olemassa vaara, että liittymisneuvottelut aiheuttavat hakijamaiden sosiaalisen suojelun järjestelmissä uutta epävakautta ja vaikeuksia, sillä talous- ja rahapolitiittiset seikat ovat etusijalla mukauduttaessa noudattamaan yhteisön säännöstöä.

3.2.9. EU:n demografinen tilanne ja demografiset suuntaukset ovat jo joitakin vuosia olleet komission laajojen kertomusten aiheina. Talous- ja sosiaalikomitea käsittelee parhaillaan tätä tärkeää aihetta tiedonannossa, joten se mainitaan tässä vain sosiaaliseen suojeluun liittyviltä osin. Tämän lausunnon aiheena olevassa komission tiedonannossa näytetään demografisen analyysin avulla kuitenkin korostettavan, että julkisten sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoitus on taattava. Tästä laajasta ja monimutkaisesta aiheesta on keskusteltava perinpohjaisesti, eikä keskustelun tuloksia voi vielä ennakoita.

Ongelmana näyttää kuitenkin olevan väestönkehityksen kääntyminen laskuun useimmissa jäsenvaltioissa, minkä vuoksi Euroopan tosiasiallisen työväestön määrä vähenee tulevaisuudessa.

3.2.9.1. Nykyinen syntyvyyden alenemissuuntaus heijastaa monissa tapauksissa tietoista päätöstä rajoittaa lasten lukumäärää, mutta juontuneen myös sosiaalisen suojelun toimivuuden ja palvelujen ongelmista. Ne vaihtelevat maittain, mutta ovat yhteisiä monille jäsenvaltioille. Syitä, jotka vaikuttavat haluun saada ja kasvattaa lapsia – vain muutamia mainitaksemme – ovat korkea työttömyysaste, sellaisen asianmukaisen perhepolitiikan puute tai riittämättömyys, jolla turvataan korkealaatuiset lastenhoitopalvelut, toimeentulo- ja työsuhdeturva vanhemmille näiden ollessa hoitovapaalla sekä muut välineet perhe- ja työelämän yhdistämiseksi, kyvyttömyys mukautua perherakenteen muutoksiin ja sisällyttää *mainstreaming* valtiolisiin politiikkoihin sekä epävarmuus nopeiden yhteiskunnallisten, tuotannollisten ja tapakulttuurien koskevien muutosten vuoksi, joihin Euroopan väestö ei ole vielä täysin sopeutunut.

3.2.9.2. Useat asiantuntijat arvioivat, että muutaman vuosikymmenen kuluttua EU:n ongelmana on työvoiman puute, ja unioniin olisi näin ollen "tuotava" työvoimaa ulkopuolisista maista. Tämä olisi edullista sosiaalisen suojelun järjestelmien rahoitukselle kyseisten työntekijöiden maksukyvyyn vuoksi. Myös tätä olettamusta on vielä syvennettävä asianmukaisesti ja juuttumatta abstrakteihin keskusteluihin siitä, voiko siirtolaisuus muuttaa tai onko sen muutettava EU:n nykyisiä "kasvoja". Sosiaalisen suojelun järjestelmiä uudistettaessa on sitä vastoin tutkittava mahdollisuutta lisätä nykyisten järjestelmien avoimuutta ja valmiutta kohdata tulevien siirtolaisten vastaanottoa ja kotouttamista koskevat ongelmat.

3.3. Välineet

3.3.1. Komissio lainaa tiedonannossaan Euroopan parlamentin maaliskuussa 1999 antamaa päätöslauselmaa, jonka mukaan on käynnistettävä prosessi, jossa sosiaaliturvaa koskevat tavoitteet ja politiikat lähennetään vapaaehtoisesti eurooppalaisen työllisyysstrategian mallin mukaisesti. Komission toimumuksen mukainen "yhteinen poliittinen suunnitelma Euroopan unionin sosiaalisesta suojelusta" on kaikkea muuta kuin toisarvoinen tavoite, jonka saavuttaminen edellyttää koko yhteiskunnan kattavaa monisäikeistä toimintaa. Näin ollen tarvittavien välineiden on oltava tehokkaita, ja niiden avulla on varmistettava, että prosessi todellakin on demokraattinen ja siihen osallistutaan.

3.3.2. Sosiaalisen suojelun erilaisten järjestelmien uudistaminen on ennen kaikkea jäsenvaltioiden tehtävä. Ei tule kysymykseenkään, että sosiaalisen suojelun uudistamisstrategia tukeutuisi sellaisiin sitoviin lainsäädäntötoimiin, joita jäsenvaltiot – ja ennen kaikkea työmarkkinaosapuolet – eivät voisi täysin kannattaa. Työmarkkinaosapuolet on kytkettävä tiiviisti uudistamisstrategiaan sekä Euroopan että jäsenvaltioiden tasolla. Haluamatta asettaa kyseenalaiseksi yhteisen, Luxemburgin prosessin tunnusmerkkejä omaksuneen uudistamisprosessin mahdollisia kehityskulkuja talous- ja sosiaalikomitea muistuttaa, että määrällisten tavoitteiden määrittely on ennen aikaista ja että uudistamisstrategia on asetettava laadullisesti ja metodologisesti tukevalle perustalle siten, että luodaan edellytykset kaikkien yhteiskunnallisten ja institutionaalisten tasojen toimijoiden väliselle kestäväälle ja perustellulle yksimielisyydelle.

3.3.3. Nykyiset sosiaalisen suojelun järjestelmät ovat lähtöisin yhteiskunnallisten toimijoiden ja valtioiden välisistä ”sopimuksista”. Ne ovat syntyneet miltei poikkeuksetta vaikeiden ja pitkien neuvottelujen, usein myös työtaistelujen tuloksena. Sosiaalisen suojelun järjestelmien uudistamiseksi yhteisen strategian puitteissa kaikkien asianomaisten toimijoiden vahva ja vastuullinen osallistuminen on välttämätöntä. Komissio tosin kehottaa työmarkkinaosapuolia osallistumaan prosessiin työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua käsittelevässä komiteassa, mutta sen tulisi tarkentaa työmarkkinaosapuolten roolia ja toimivaltaa tässä yhteydessä. Euroopassa käytävässä sosiaalidialogissa tulisi erityisesti syventävästi analysoida ja arvioida nykyistä kehitystä monissa jäsenvaltioissa, joissa on asianomaisten toimijoiden neuvotteluilla käynnistetty sosiaalisen suojelun järjestelmien mukauttamisprosessi. Lisäksi tulisi selvittää, miten eurooppalaisen sosiaalidialogin puitteissa käytävät keskustelut tulisi suhteuttaa kansallisten asiantuntijoiden ryhmän työhön. Mikäli ”kokemusten vaihto, keskinäinen yhteistyö ja meneillään olevan kehityksen arviointi”, joista komissio puhuu, eivät viittaa erityisesti toimijoiden käymään keskusteluun, ne kuuluvat hallitusten (tai pahemmassa tapauk-

sessä prosessin yhteysmiehinä toimivien korkeiden virkamiesten) välisten kontaktien yhteyteen.

3.3.3.1. Talous- ja sosiaalikomitean mielestä yhteiskuntaelämän toimijoiden on osallistuttava sosiaalisen suojelun järjestelmien yhteiseen uudistamisprosessiin, jonka on perustuttava varmoihin ja systemaattisiin tietoihin. Komitea kannattaa komission pyrkimystä kehittää sosiaalista suojelua Euroopassa käsittelevää kertomustaan⁽¹⁾ ja julkaista se jatkossa vuosittain. On tärkeää, että komission kertomus on asiantuntijaryhmän keskustelun perusta. Talous- ja sosiaalikomitean tulisi saada osallistua sen valmisteluun, ja kertomuksesta tulisi sen julkaisemisen jälkeen pyytää asianmukaiset lausunnot (tähän prosessiin tulisi luonnollisesti saada mukaan myös Euroopan parlamentti ja alueiden komitea). Euroopan parlamentti, talous- ja sosiaalikomitea sekä alueiden komitea voisivat tarpeen tullen toimia tarkkailijoina kansallisten asiantuntijoiden ryhmän kokouksissa.

3.3.4. Talous- ja sosiaalikomitea arvostaa sitä, että Euroopan parlamentti, talous- ja sosiaalikomitea, alueiden komitea ja, kuten jo mainittiin, myös hakijamaat kutsutaan osallistumaan keskusteluun. Komitea on valmis antamaan tukensa etenkin siinä hyvin toivottavassa tapauksessa, että kehitetään pikaisesti vertailuanalyysimenettely (*benchmarking*), jonka avulla voidaan parantaa kussakin jäsenvaltiossa vallitsevan tilanteen vertailua sekä korostaa esimerkillisiä käytänteitä. Talous- ja sosiaalikomitea on sitä mieltä, että käynnissä olevan, jäsenvaltioiden kehityskulkujen ja kokemusten perusteellisen analyysin tulee olla jatkuva ja perustua käytännön kokemuksiin. Komitea onkin valmis osallistumaan kaikkiin käytettävissään oleviin keinoin vertailuanalyysiprosessiin Euroopan parlamentin rinnalla.

⁽¹⁾ Muistettakoon, että sosiaalista suojelua Euroopassa käsittelevä kertomus julkaistaan nykyään kahden vuoden välein yhteistyössä Eurostatin sekä jäsenvaltiotason sosiaalisesta suojelusta vastaavien pääjohtajien ryhmän kanssa. Kertomus on tiivistelmä suuntauksista, ja siinä esitetään myös viitteitä otollisista kehitystoimista.

Bryssel 1. maaliskuuta 2000.

*Talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Unkarin liittymisvalmistelut"

(2000/C 117/08)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 29. huhtikuuta 1999 työjärjestyksensä 23 artiklan mukaisesti laatia lausunnon aiheesta "Unkarin liittymisvalmistelut".

Asian valmistelusta vastannut "ulkosuhteet" -jaosto antoi lausuntonsa 10. helmikuuta 2000. (Esittelijä oli José Ignacio Gafo Fernández ja apulaisesittelijä Susanna Florio).

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon yksimielisesti.

1. Johdanto

1.1. Unkari on yksi niistä maista, jotka valittiin alun perin Luxemburgin huippukokouksessa Euroopan unionin jäsen ehdokkaiksi.

1.2. Unkari valittiin sen perusteella, miten se on onnistunut täyttämään Kööpenhaminassa kokoontuneen Eurooppa-neuvoston määrittelemät poliittiset ja taloudelliset arviointiperusteet. Maan edistymistä tarkastellaan tuonnempana lausunnossa.

1.3. Lausuntoa laatiessaan esittelijät ovat olleet yhteydessä Euroopan komissioon ja Unkarin EU-edustustoon. Valmisteluryhmä teki lokakuussa 1999 tutustumiskäynnin Unkariin, jossa se tapasi maan hallituksen virkamiehiä ja työmarkkinaosapuolia. Lausuntoa laadittaessa on niin ikään otettu huomioon Euroopan parlamentin⁽¹⁾ sekä EU:n ja Unkarin välisen neuvoo-antavan sekakomitean antamat päätöslauselmat⁽²⁾.

2. Unkarin taloudellinen ja sosiaalinen tila vuonna 1999

2.1. Kaikki tietolähteet näyttävät selvästi osoittavan, että Unkarin yleistilanne on Euroopan unionin jäsenyyteen valmistautumisen kannalta varsin myönteinen.

2.2. Maan poliittisesta tilanteesta voidaan todeta, että hallitusmuoto uudistettiin vuonna 1989. Vuoden 1998 toukuussa järjestettiin parlamenttivaalit, joiden tuloksena muodostettiin kolmen puolueen kokoomushallitus, jolla on 213:n paikan enemmistö parlamentin 386 edustajanpaikasta. Hallitus on keskusta-oikeistolainen, ja pääministeri Viktor Orbán kuuluu enemmistöpuolueeseen Fidesziin, joka sai vaaleissa 38,3 % äänistä ja 148 edustajanpaikkaa. Suurin oppositiopuolue on sosialistien MSZP, jonka vaalituloksena oli 34,7 % annetuista äänistä ja 134 edustajanpaikkaa. Tasavallan presidentillä on jonkin verran valtaa, mutta hänen tehtävänsä ovat pääasiassa

edustuksellisia. Korostettakoon vielä, että Unkarista tuli Naton täysivaltainen jäsen maaliskuussa 1999. Yleisesti ottaen kaikissa lausunnoissa todetaan Unkarin demokraattisten instituutioiden ja parlamentaarisen järjestelmän toimivan myönteisesti ja täyttävän EU:hun integroitumiselle asetetut kriteerit.

2.3. Unkarin suhteet naapurivaltioihin ovat viime vuosina parantuneet huomattavasti. Slovakian kanssa allekirjoitettiin sopimus vuonna 1996, ja samana vuonna tehtiin sopimus myös Romanian kanssa. Kummassakin tapauksessa on vielä ratkaistava unkarilaista kielivähemmistöä koskevia vähäisiä ongelmia, ja Slovakian osalta ongelmana on Tonavan hyödyntäminen.

2.4. Vuosien 1997 ja 1998 taloudellista tilannetta kuvaavat luvut osoittavat talouden elpyneen huomasti ja kasvaneen 4,4 prosenttia vuonna 1997 ja 4,5 prosenttia vuonna 1998. Viimeisimpien ennusteiden mukaan vuoden 1999 kasvuvauhti oli 4,2 %. Inflaatioaste on laskusuunnassa: vuonna 1999 inflaatio laski 10 %:iin, kun se vuonna 1998 oli vielä 14,9 %, eli hyvin kaukana euroalueen luvuista. Valtiontalouden alijäämä supistui lievästi vuoden 1997 tasosta (4,8 %) 4,5 prosenttiin vuonna 1998 ja 3,9 %:iin vuonna 1999, vaikka korkeat kasvuluvut eivät ole tätä alijäämää liiemmin pienentäneet. Lisäksi on otettava huomioon kaksi muuta tekijää: työttömyysaste (8 % vuonna 1998 ja 6,5 % vuonna 1999), joka on aiemman talouskokemuksen pohjalta luonut tiettyä sosiaalisia jännitteitä, koska maassa on totuttu täystyöllisyyteen; ja vaihtotaseen vaje, joka on viitenä viime vuonna ollut 2,5–3,5 % BKT:sta, joskin noin 21 miljardin euron suuruinen voimakas ulkomainen pääomavirta tasoittaa vaihtotaseen vajetta.

2.5. Unkari on edistynyt huomattavasti merkittävien taloussektorien sääntelyn purkamisessa ja yksityistämisessä varsinkin vuonna 1995 säädetyin uuden lain tultua voimaan, vaikka prosessissa on ilmennyt konkreettisesti paikannettavia ongelmia. Unkarin talouden voi katsoa yleisesti ottaen integroituneen täydellisesti vapaiden markkinoiden lainalaisuuksiin. BKT:sta 80 % on peräisin yksityissektorilta, ja ulkomaankaupasta 64 % käydään Euroopan unionin maiden kanssa.

2.6. Yksityistäminen on muuttanut merkittävästi myös eri tuotannonalojen tilannetta. Maatalous on edelleen erityisen työvoimavaltaista (Eurostatin mukaan vuonna 1998 maataloudessa työskenteli 9,4 % aktiiviväestöstä ja Unkarin omien

(1) Päätöslauselma komission 15. huhtikuuta 1999 hyväksymästä määräaikaikertomuksesta.

(2) Maatalouspolitiikka ja Unkarin liittyminen EU:n jäseneksi; Euroopan unionin sosiaaliturvajärjestelmien uudistaminen.

tietojen mukaan vuonna 1999 osuus oli 7 %), vaikka työvoimaa on viime vuosina siirtynyt muille elinkeinoelämän aloille, ja tämänsuuntaisen kehityksen ennustetaan jatkuvan tulevaisuudessa. Vuonna 1998 mikroyritykset (alle 10 työntekijän yritykset) työllistivät lähes miljoona työntekijää, pienyritykset (10–49 työntekijää) 360 000 työntekijää ja pk-yrityksissä (50–249 työntekijää) työskenteli noin puoli miljoonaa työntekijää. Edellä mainitut yritystyyppit työllistivät yhteensä noin 50 % työikäisestä väestöstä (lähde: ILO, Budapest 1998).

2.7. Teollisuus on rakenteeltaan kahdentyyppistä. Yhtäältä on pieni joukko ulkomaisiin investointeihin tukeutuvia yrityksiä, joiden tuottavuusaste on suhteellisen korkea. Toisaalta on lukuisia muita kotimaan markkinoille keskittyviä yrityksiä, joiden tuottavuus on alhainen ja tekniikka nykytarpeisiin nähden erityisen riittämätöntä, mikä vaikeuttaa niiden välitöntä sopeutumista avoimeen, kilpailuhakuisen järjestelmään. Ympäristöhaasteet saattavat olla erityisen merkittäviä.

2.8. Palveluala näyttää kehittyvän teollisuutta nopeammin. Tämä johtuu siitä, että kyseessä on usein täysin uudenlainen toiminta, joka ei kuulu rakennemuutoksen piiriin. Näyttää kuitenkin itsestään selvältä, että alaa on edelleen nykyaikaistettava.

2.9. Unkarin työmarkkinasuhteiden kehittyminen

2.9.1. Työmarkkinoiden uudelleenorganisointi 90-luvulla johti niin ammattiliittojen keskusjärjestöjen kuin työnantajajärjestöjen pirstoutumiseen.

2.9.2. Markkinatalouteen siirtyminen on tuonut moniarvoiset työmarkkinasuhteet. Entisestä Unkarin työntekijöiden keskusjärjestöstä (SZOT) syntyneissä neljässä suurimmassa ammattiliittojen keskusjärjestössä (MSZOSZ, itsenäisten työntekijöiden liitto, SZEF ja ESZT) on pantu toimeen uudistuksia, ja samaan aikaan on perustettu kaksi uutta keskusjärjestöä (LIGA ja MOSZ).

Suurin osa lukuisista ammattiliitoista kuuluu edellä mainittuihin, enemmistöä edustaviin kuuteen keskusjärjestöön.

Ay-liikkeen pirstoutuneisuutta on edistänyt ay-oikeuksista annettu laki, jonka nojalla kymmenen työntekijän ryhmä voi perustaa työhuonekunnan (vuoden 1989 yhdistyslaki). Ammattiliitot ovat useita kertoja pyrkineet yhdistymään ja tekemään yhteistyötä, mutta kokeilu ei ole edennyt alkua pidemmälle, eivätkä yritykset ole olleet riittäviä.⁽¹⁾

2.9.3. Enemmistöä edustavat kuusi ammattijärjestöä ovat liittyneet Euroopan ammatilliseen yhteisjärjestöön EAY:hyn. Phare-ohjelman puitteissa Unkariin on perustettu EAY:n tuella – samaan tapaan kuin muihin KIE-maihin – valtakunnallinen ay-integraatiotoimisto (CNSI). Ammatilliset järjestöt saavat toimistosta tietoa Eurooppa-asioista ja unionin laajentumisesta. Kaikille ammattijärjestöille tiedotetaan ja niitä kuullaan Euroopan unionin jäsenyysneuvotteluja koskevista kysymyksistä. CNSI:n Unkarin-koordinaattori on hallituksen muodostaman unioniin liittymistä käsittelevän strategisen työryhmän täysivaltainen jäsen.

2.9.4. Vuoden 1988 lopussa luotiin kolmikantafoorumi, josta kehittyi myöhemmin sovitteluneuvosto. Neuvoston tavoitteena on torjua konflikteja ja tarjota työantajien, työntekijöiden ja hallituksen edustajille keskinäinen kuulemis- ja tiedottamis- sekä sopimusneuvottelujärjestelmä. Työnantajien ja työntekijöiden hajanainen edustus on luonnollisesti vaikuttanut monella tavoin neuvoston työskentelyyn ja sen tekemien päätösten tehokkuuteen.

2.9.5. Tähän mennessä neuvosto on käsitellyt kilpailulle alttiiden alojen minimipalkkaa ja palkankorotuksia, ja muutamia valtakunnallisia sopimuksia on tehty. Neuvostossa on niin ikään käsitelty juridisia sekä talous- ja yhteiskuntaelämää koskevia kysymyksiä.

Neuvoston työskentelyä sääntelevän säännösten mukaisesti työmarkkinaosapuolilla on oikeus saada tietoa kaikista niiden erityisetuja koskevista seikoista. Niillä on lisäksi oikeus osallistua aktiivisesti oikeussäännösten laatimiseen, ja hallituksen tulisi kuulla neuvostoa ennen työelämää koskevien lakien antamista⁽²⁾.

Tiettyjä työlaainsäädännän kohtia on muutettu sovitteluneuvoston antamien ohjeiden mukaisesti. Mainittakoon etenkin sellaisten työntekijöiden suojelu, joita työehtosopimukset eivät kata.

2.9.6. Maaliskuussa 1999 jatkettiin kuulemismenettelyä työmarkkinalainsäädännän muuttamisesta ja hallituksen uudesta ehdotuksesta sosiaalidialogin rakenteeksi. Sovitteluneuvosto ja sosiaaliturvan hallintovaliokunnat lakkautettiin työnantaja- ja ammattijärjestöjä kuulematta.

Hallitus on esittänyt parlamentille, että työntekijäneuvostot voisivat ottaa yritysten työntekijöitä suoraan palvelukseen jopa sellaisissa yrityksissä, jonka työntekijät eivät ole järjestäytyneitä.

⁽¹⁾ G. Casale: "Workers' Participation in CEEs", (ILO, 1998).

⁽²⁾ Ks. Laszlo Sandorin EU:n ja Unkarin neuvoo-antavalle sekakomitealle laatima asiakirja "Sosiaalipolitiikka – sosiaalidialogi", 26. lokakuuta 1998.

2.9.7. Unkarin hallituksen omaksuman uuden kannan mukaan sosiaalidialogin rakenne purettaisiin ja korvattaisiin erillisillä, laajapohjaisilla foorumeilla, joilla olisi vähäinen päätös- tai neuvotteluoikeus (ks. liite). Tähän mennessä on perustettu kaksi foorumia: työelämän foorumi ja talous- ja sosiaaliasioissa kuultava foorumi. Työelämän foorumi on ehdottomasti kolmikanainen (hallitus, työnantajat ja työntekijäjärjestöt). Kahden muun foorumin (talousneuvoston ja sosiaalineuvoston) on määrä kokoontua ainoastaan kahdesti vuodessa, ja niihin voisivat osallistua myös Unkarin keskuspankki, pörssineuvosto, monikansallisten yhtiöiden edustajat sekä eräät kauppamarit. Sosiaalineuvostossa kuultaisiin ainoastaan vammaisia, yhteiskunnan vähäosaisia sekä kansalais- ym. järjestöjä, mutta työmarkkinaosapuolet pysyisivät sen ulkopuolella.

2.9.8. Vuodesta 1968 lähtien Unkarin suunnitelmatalous on vähitellen vapautunut keskusjohtoisuudesta, minkä seurauksena palkkojen määrittelyssä on siirrytty ammattiliittojen valtakunnallisen keskusjärjestön tasolta työntekijöiden yrityskohtaiseen edustukseen⁽¹⁾.

2.9.9. Vuodelta 1992 peräisin olevaan työlaainsäädäntään on viime vuosina tehty eräitä muutoksia, joilla Unkarin työelämän suhteita on periaatteessa pyritty lähentämään saksalaiseen käytäntöön. Tämän järjestelmän mukaan työhuonekunnat voisivat todella tehdä sopimuksia työpaikoillaan, kun taas alakohtaiset liitot vastaisivat yritysten välisistä sopimuksista.

2.9.10. Ammatilliset järjestöt saavat nykyisin allekirjoittaa yrityskohtaisia sopimuksia vain siinä tapauksessa, että järjestö on saanut 50 % työhuonekunnan viimeisimmissä vaaleissa annetuista äänistä.

2.9.11. Työnantajien ryhmää edustavat neuvostossa yhdeksän valtakunnallista työnantajajärjestöä, jotka ovat liittyneet yhdeksi kansainvälisistä asioista huolehtivaksi liitoksi. Tammikuussa 1999 perustettu Unkarin työnantajajärjestöjen kansainvälisen yhteistyön keskusliitto (MMNSZ) on ainoa Unicen jäsenjärjestö. Yksityisyrittäjien järjestöt eivät ole saaneet jäsenyryksiltään valtuuksia allekirjoittaa työehtosopimuksia tai noudattaa niiden velvoitteita. Työnantajajärjestöjen pääasiallinen tehtävä näyttää pikemminkin olevan yrittäjien taloudellisten ja kaupallisten etujen puolustaminen neuvotteluissa hallituksen kanssa. Tämä selittää osittain sen, että vuosina 1991 ja 1992 allekirjoitettujen lukuisten työehtosopimusten jälkeen sopimusten määrä on merkittävästi vähentynyt.

2.9.12. Markkinatalouteen siirtymisellä on ollut useita vakavia taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia monille Unkarin yhteiskuntasektoreille. Työttömyys kohosi vuonna 1993 huolestuttavan korkealle (11,3 %:iin) ja samanaikaisesti pitkäaikais-

työttömien määrä lisääntyi huomattavasti. Komission loka-kuussa 1999 julkaiseman selonteon mukaan vuoden 1999 lopussa työttömyysaste oli 7,8 prosenttia, alueiden välillä oli huomattavia eroja ja työttömyys oli lisääntynyt erityisesti vähemmistöjen keskuudessa⁽²⁾.

2.9.13. Uusi hallitus on organisoinut valtionhallinnon uudelleen, ja sen myötä Unkariin on perustettu uusi ministeriö: sosiaali- ja perheministeriö. Vuonna 1990 perustetun ja 1998 lakkautetun työministeriön tehtävät on puolestaan jaettu valtiovarainministeriön, opetusministeriön sekä sosiaali- ja perheasiain ministeriön kesken.

2.9.14. Kansanterveyspalvelut, jotka luotiin suojaamaan väestöä sairauksilta ja ehkäisemään niitä, ja työsuojelu, jonka piiriin kuuluvat muunlaiset tehtävät, kuten työterveyden seuranta ja valvonta, ovat usein huonosti koordinoituja, eikä käytettävissä olevilla välineillä kyetä tyydyttämään kansalaisten tarpeita tai ehkäisemään työtapaturmia.

2.9.15. Vaikka aluetasolle on luotu provinssi- ja aluekohtaisia rakenteita, hallinnon hajauttamisprosessin ei voida todeta päättyneen. Alueille varatut määrärahat ovat edelleen niukkoja, ja ne on jaettu yhdeksän toimivaltaisen ministeriön kesken jopa työttömyyden torjuntatoimenpiteiden osalta.⁽³⁾ Työttömyyden hoitoon on avattu julkisia työvoimatoimistoja. On niin ikään turvauduttu kansalaisjärjestöihin, jotka ovat tutkineet työn uudelleenmäärittämiseen tai työntekijöiden uudelleentyöllistämiseen tarkoitettuja ohjelmia. Järjestöt ovat vuosien mittaan lisänneet huomattavasti toimintaansa ja poliittista vaikutusvaltaansa⁽⁴⁾.

2.9.16. Sosiaaliturvajärjestelmän kulut ovat lähes 24 % BKT:sta. Niinpä Unkarin hallitus uudistaa perusteellisesti eläkejärjestelmänsä ja laatii oikeussäännösten, jossa taataan seuraavaa: 1) luodaan pakolliseen maksuun perustuvia yksityisiä eläkerahastoja, 2) otetaan käyttöön vapaaehtoinen, täydentävä järjestelmä (vuonna 1997 säädetty laki N:o LXXXII) ja 3) käynnistetään pakollinen valtion eläkejärjestelmä⁽⁵⁾.

2.9.17. Hallitus on perustanut tasavertaisia mahdollisuuksia käsittelevän osaston, jonka tavoitteena on tukea naisten ja miesten tasa-arvon periaatetta kannattavaa politiikkaa. Lisäksi on joukko yhdistyksiä ja kansalaisjärjestöjä, jotka tukevat toiminnallaan naisten roolia työelämässä.

⁽¹⁾ Andras Toth: "The Transformation of the Industrial Relations in Hungary", kausijulkaisussa "South East Europe Review" 3/1998.

⁽²⁾ TSK:n tiedonanto aiheesta "Jäsenyyttä hakeneiden maiden työllisyys sekä sosiaali- ja työmarkkinapoliittinen tilanne", heinäkuu 1999.

⁽³⁾ G. Juhas: "Threats against further Integration?", Lundin yliopisto, Tukholma 1998.

⁽⁴⁾ Maailmanpankin Unkarin aluetoimisto: "NGO stock-taking in Hungary".

⁽⁵⁾ EU:n ja Unkarin neuvoo-antavan sekakomitean laatima asiakirja, 26. lokakuuta 1998.

2.9.18. Kommunistihallinnon kukistuttua vuonna 1989 kansalaisjärjestöjä syntyi todella runsaasti. Tällä hetkellä tällaisia järjestöjä on rekisterissä 60 000. Ne työllistävät yli 47 000 henkeä, ja niiden liikevaihto on 1,5 % BKT:sta. Lukuun sisältyy epäilemättä erinäinen joukko säätiöitä, järjestöjä ja paikkakuntakohtaisia yhdistyksiä, jotka eivät aina ole täysin toimivia. Valtioneuvoston yhteyteen on perustettu osasto, jonka tehtävänä on lujittaa ja tukea Unkarin vapaaehtoisjärjestöjen toimintaa.

2.9.19. Vaikka vapaaehtoisjärjestöjen tekemää työtä onkin arvostettava, talous- ja sosiaalikomitea suhtautuu epäilevästi yhdistystoiminnan rakenteeseen ja tehtävään. Tällaisella toiminnalla ei missään tapauksessa saa korvata keskushallinnon instituutioille kuuluvia perusvelvollisuuksia eikä työmarkkinaosapuolten laillista edustuksellisuutta ja osallistumista.

2.10. Vaikka Unkarin alueiden välillä on merkittäviä kehityseroja, ne sijoittuvat EU:n jäsenmaiden vaihteluvälille.

2.11. Hallinnonuudistus on edennyt huomattavasti, vaikka kuljettavana on vielä pitkä tie. Poliisitoimen uudistus näyttää sen sijaan olevan hieman suunnitelmista jäljessä. Poliisivoimien uudistaminen saattaa olla hyvinkin kiireellinen tehtävä järjestäytyneen rikollisuuden ilmestymisen takia.

2.12. Vaikuttaa siltä, että Phare-ohjelmassa on selvästikin onnistuttu viime vuosina huomattavan hyvin sellaisilla aloilla kuin teollisuuden rakennemuutos, yksityistäminen tai instituutioiden uudistaminen ja lujittaminen. Vuodesta 1998 lähtien Phare-ohjelmalla on ollut samat pääasialliset tavoitteet kuin liittymistä valmistelevalla strategialla, ja siitä on näin tullut yksi strategian tärkeimmistä osatekijöistä. Työmarkkinaosapuolet suhtautuvat kuitenkin Phare-ohjelman käyttöön melko kriittisesti, koska ohjelmaan on vaikea päästä mukaan ja sen hallinnointi on hankalaa. Yksi merkittävimmistä ongelmista on, että hallituksen olisi tuettava ohjelmaa ja päästävä siitä yksimielisyyteen.

3. Tiivistelmä valmisteluryhmän Unkarin-vierailun taustasta

3.1. Lausunnon laatimisesta vastanneella valmisteluryhmällä oli tilaisuus vierailla Unkarissa heti Euroopan komission julkaistua toisen määräaikauskertomuksensa Unkarin edistymisestä Euroopan unioniin liittymisen valmisteluissa.

3.2. Matkan aikana valmisteluryhmä tapasi liittymisprosessin kanssa tiiviisti tekemisissä olevia Unkarin hallituksen virkamiehiä, eräitä prosessin seurannasta vastaavia Euroopan unionin valtuuskunnan virkamiehiä ja erityisesti kaikkein edustavimpia yhteiskunnallis-ammattillisia järjestöjä. Vierailusta voidaan tehdä seuraavat päätelmät:

3.3. Ensimmäinen päätelmä, jota kaikki asiassa kuullut yhteiskunnallis-ammattilliset organisaatiot korostivat käytännössä yksimielisesti, on Unkarin hallituksen kanssa käydyn toimivan sosiaalidialogin katkeaminen.

3.4. Kyseisen vuoropuhelun konkreettisesta toteutumisesta vastannut entinen sovitteluneuvosto on korvattu kuudella neuvoa-antavalla komitealla, jotka ovat pirstoneet sovitteluneuvoston aiemmin tekemän työn, vaikka ne tietyissä tapauksissa myös laajentavat tehtäväkenttää. Monilla näistä neuvoa-antavista komiteoista ei sitä paitsi ole toimintasääntöjä, ja kokousten lukumäärää tai koollekutsumista ja kuulemista koskevat säännöt ovat epämääräisiä.

3.5. Työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen tilanne on hajanainen, kun ensiksi mainittuja on yhdeksän ja jälkimmäisiä kuusi. Työnantajajärjestöt ovat kuitenkin perustaneet koordinoitujen nimeltä Unkarin työnantajajärjestöjen kansainvälisen yhteistyön keskusliitto, joka on asteittaisen integroitumisen ensi askel. Valmisteluryhmällä oli tilaisuus tavata niin ikään maan tärkeimmän kuluttajaliiton edustajia. Liitolla on niukasti resursseja, mutta se on äärimmäisen aktiivinen ja saa äänensä hyvin kuuluviin julkisuudessa.

3.6. Valmisteluryhmällä oli tilaisuus tavata Unkarin kansalaisjärjestöjen edustajia. Maassa on 60 000 kansalaisjärjestöä, joista 30 000 toimii aktiivisesti. Monessa tapauksessa korkea luku kattaa tosiasiaa järjestörakenteeltaan yrityksiä muistuttavia malleja (jotka ovat usein osuustoiminnallisia ja toisinaan varsinaisia yrityksiä), jotka toimivat verotuksellisista syistä kansalaisjärjestön muodossa oltuaan alun perin rakenteeltaan kollektiivisia.

3.7. Unkarin hallitus haluaa ehdottomasti tukea kansalaisjärjestöjä, joiden se katsoo olevan vaihtoehto perinteisten yhteiskunnallis-ammattillisten järjestöjen kanssa käytävälle suuralle sosiaalidialogille. Konkreettisena esimerkkinä mainittakoon mm., että kaikki luonnolliset henkilöt voivat antaa vapaasti prosentin verotettavasta vuositulostaan valitsemalleen kansalaisjärjestölle. Toisaalta työnantajajärjestöjen tai ammattiyhdistysten jäsenmaksuja ei vastaavasti katsota verotuksessa vähennyskelpoisiksi.

3.8. Valmisteluryhmä oli iloisesti yllättynyt unioniin liittymisestä vastaavien Unkarin virkamiesten valmiustasosta, ja ryhmälle tarjoutui usein tilaisuus ilmaista tyytyväisyytensä asiasta. Euroopan komissiolta saatu tuki on osaltaan edistänyt virkamiesten valmiutta.

3.9. Sekä työmarkkinaosapuolten että hallituksen virkamiesten kanssa käydyissä neuvotteluissa tuli selkeästi esiin kaksi huolenaihetta:

3.9.1. Unkarin työmarkkinaosapuolet ovat ensinnäkin yksimielisiä siitä, että Euroopan unionin lausunnossa korostetaan liiaksi romaniväestön etnisiä ongelmia ja korruptiota (romanit eivät ole varsinainen vähemmistö). Kumpakin ongelmaa

yliarvioidaan, ja romaniväestön osalta ongelma – jos sitä ylipäätään on olemassa – ei ole yhtä vakava tai syvä kuin mitä lausunnossa annetaan ymmärtää. Korruption osalta mainitaan Transparency Internationalin äskettäin laatima selonteko, jossa Unkari sijoittuu paremmin kuin eräät Euroopan unionin perustajavaltiot ja on useiden EU-maiden tuntumassa.

3.9.2. Toinen, suurempi huolenaihe on väestön pettymys siihen, ettei unioniin liittymiselle ole asetettu tarkkaa ja ennustettavaa ajankohtaa. Unkarissa ollaan epätietoisia siitä, kannattaako maan ponnistella omaksuakseen täydellisesti yhteisön säännösten. Valmisteluryhmälle korostettiin usein, että jos jäseneksi liittymisestä ei päätetä pikapuoliin, tämä saattaa samanaikaisesti hidastaa mukautumisponnisteluja.

4. Liittymisprosessin nykytila

4.1. Tämän luvun tiedot ovat peräisin pääasiassa kolmesta lähteestä, jotka ovat 1) Euroopan komission joulukuussa 1998 laatima seurantakertomus Unkarin liittymisvalmisteluista ja komission lokakuussa 1999 julkaisema uusi kertomus, 2) muut asiakirjat ja selvitykset, erityisesti Euroopan parlamentin mietintö⁽¹⁾ sekä EU:n ja Unkarin neuvoa-antavan sekakomitean päätöslauselmat⁽²⁾. Lisäksi mainittakoon esittelijöiden yhteydenottoihin perustuva 3) Euroopan komission ja Unkarin EU-edustuston panos sekä varsinkin tulokset, joita saatiin lokakuussa 1999 pidetystä lausunnon laatimisesta vastanneen valmisteluryhmän ja Unkarin viranomaisten sekä yhteiskunnallis-ammattillisten järjestöjen välisestä kokouksesta.

4.2. Äskettäin pidetyssä Helsingin huippukokouksessa luotiin entistä myönteisemmät puitteet sellaisten jäsenehdokasmaiden liittymiselle unioniin, jotka täyttävät poliittiset ja taloudelliset edellytykset ja ovat omaksuneet yhteisön säännösten. Huippukokous on Unkarille myönteinen viesti maan pyrkiessä liittymään Euroopan unioniin mahdollisimman pian.

4.3. Talous- ja sosiaalikomitea toteaa Euroopan unioniin liittymisprosessin olevan alun alkaen hankala, koska maiden edellytetään luovuttavan lainsäädännöllistä ja hallinnollista toimivaltaa ylikansalliselle taholle. Nykyisten hakijavaltioiden, kuten Unkarin tapauksessa prosessi edellyttää lisäksi erittäin merkittäviä ponnisteluja tuotantorakenteiden ja sosiaalisten käytänteiden mukauttamiseksi nykyistä vaativampaan tasoon.

4.4. TSK toteaa kuitenkin, että unionin kaikkien viidentoista jäsenvaltion kokemukset liittymisestään ovat erittäin myönteisiä,

sillä Euroopan unioni on tuonut Eurooppaan rauhan ja keskinäisen luottamuksen ja luonut lisäksi solidaarisuuteen ja kollektiiviseen edistykseen pohjautuvan uuden ulottuvuuden, jonka ansiosta "eurooppalaisena sosiaalimallina" tunnettu omaleimainen talousmalli on yleistynyt. Tässä mallissa kaikki taloudelliset ja yhteiskunnalliset toimijat pyrkivät yhdessä edistämään eurooppalaisen yhteiskunnan kollektiivista etua samalla kun ne puolustavat omia intressejään.

4.5. Talous- ja sosiaalikomitea korostaa, että valtion – tässä tapauksessa Unkarin – liittyminen Euroopan unioniin on kollektiivinen tehtävä, johon maan koko yhteiskunnan tulee osallistua. Komitea onkin huolestunut Unkarin hallituksen ja maan edustavimpien yhteiskunnallis-ammattillisten järjestöjen välisen toimivan sosiaalidialogin puutteesta.

4.6. TSK ei katso pystyvänsä ottamaan kantaa siihen, miten tähän tilanteeseen on viime kädessä tultu, eikä myöskään kummankaan osapuolen mahdolliseen yksittäiseen vastuuseen. Sen sijaan komitea kehottaa Unkarin hallitusta ja yhteiskunnallis-ammattillisia järjestöjä etsimään kompromissiratkaisuja, joiden ansiosta dialogi voitaisiin käynnistää uudelleen. Ilman vuoropuhelua Unkarin yhteiskunnan on lähes mahdoton tai ainakin huomattavasti nykyistä vaikeampi hyväksyä liittymisprosessia ja tuntea se omakseen.

4.7. Huomioita poliittisesta tilanteesta

4.7.1. TSK yhtyy suurimmalta osin Euroopan komission tekemään analyysiin, etenkin komission kantaan demokraattisen järjestelmän ja hallituksen sekä yksilönvapauksien vakiinnuttamisesta. Komitealla on niin ikään ollut tilaisuus todeta oikeusjärjestelmän toimivan aiempaa paremmin uusien, entistä tehokkaampien välineiden ansiosta.

4.7.2. TSK:n käsityksen mukaan tietyillä aloilla, kuten turvallisuusjoukoilla ja rajavartiostoissa, saattaa olla paikallisia korruptio-ongelmia. Maan hallintojärjestelmää uudistettaessa niihin on puututtava ensisijaisesti.

4.7.3. TSK toteaa romaniyhdykskuntaa koskevan ongelman olemassaolon, ja sen korjaamiseksi on ryhdyttävä pikaisesti toimiin. Komitea tekee kuitenkin seuraavat selventävät huomautukset:

4.7.3.1. Julkishallinnon viranomaisten ja kansalaisten ylipäätään tulee kunnioittaa Unkarin 600 000 hengen romaniyhdykskuntaa. Romaniyhdykskuntia on myös muissa unionin jäsenyyttä hakeneissa maissa ja monissa Euroopan unionin nykyisissä jäsenvaltioissa.

(1) Päätöslauselma komission määräaikaiskertomuksesta (hyväksytty 15. huhtikuuta 1999).

(2) "Euroopan unionin ja Unkarin sosiaaliturvajärjestelmien uudistus". "Sosiaalipolitiikka – Sosiaalidialogi". "Maatalouspolitiikka ja Unkarin liittyminen EU:n jäseneksi".

4.7.3.2. Romaniyhdykskuntaan kohdistuvan syrjinnän poistamiseksi on turvauduttava myönteisiin toimenpiteisiin, erityisesti koulutukseen ja tietyissä tapauksissa erityisiin tukiohjelmiin, joissa työntekijä- ja työnantajajärjestöjen rooli voi olla merkittävä. Unkarin hallitus näyttää käynnistäneen tällaisia toimenpiteitä keskipitkän aikavälin toimintasuunnitelmassaan. Kyseiset toimintaperiaatteet eivät kuitenkaan saa johtaa yhteisöön kuuluvien yksilöiden pakkosulauttamiseen, jos he eivät hyväksy sulautumista omasta vapaasta tahdostaan.

4.7.3.3. TSK katsoo, ettei romaniyhdykskunnan asemaa saa rinnastaa muissa Keski-Euroopan maissa elävien unkarilaisvähemmistöjen tilanteeseen, sillä tapaukset ovat poliittisesti ja kulttuurisesti hyvin erilaisia.

4.8. Huomioita makrotaloudellisesta tilanteesta

4.8.1. Unkarin talous etenee erittäin tyydyttävästi kohti vakaata ja inflaatiota aiheuttamatonta kasvua. Myös valtiontalouden alijäämäisyyttä torjutaan tyydyttävästi.

4.8.2. Komitea kiinnittää kuitenkin huomiota tiettyihin makrotaloudellisiin vaikeuksiin, joita Unkarilla saattaa olla edessään:

4.8.2.1. Ensinnäkin 1. tammikuuta 2000 käyttöönotettu euron kiinteä muuntokurssijärjestelmä kiristää inflaationvastusta politiikkaa. Lisäksi koko finanssijärjestelmän valvontakapasiteettia on lujitettava.

4.8.2.2. Edellä esitettyyn liittyy läheisesti tarve supistaa entisestään valtiontalouden alijäämää. Tässä on komitean mielestä kolme ongelmaa. Ensinnäkin julkishallintoa on uudistettava edelleen ja uudistusta on nopeutettava, mikä saattaa edellyttää huomattavaa palkkojen nousua ja jopa erikoisalojen virkamiesten määrän kasvua. Toinen ongelma on alue- ja paikallishallinnon merkittävä osuus julkisista menoista. Ja kolmas ongelma on verotuspohjan riittämättömyys, mitä heijastaa harmaan talouden ja verovapausjärjestelmän suuri osuus. Valtiontalouden alijäämäongelman ratkaiseminen edellyttää, että näihin kolmeen tekijään puututaan koordinoitusti ja samanaikaisesti.

4.8.2.3. On huolestuttavaa, että talous on jakautunut kahtia yhtäältä kilpailukykyisiin, selvästi vientimarkkinoille suuntautuneisiin sektoreihin, jotka ovat vahvasti sidoksissa suoriin ulkomaisiin investointeihin, ja toisaalta kotimaan markkinoille suuntautuneisiin, mahdollisesti heikosti kilpailukykyisiin tuotantosektoreihin. Unkarin hallituksen tulisi pyrkiä nopeuttamaan viimeksi mainittujen tuotantosektorien rakennemuutosta ennen tulli- ym. suojan lopullista poistumista Eurooppa-sopimuksen mukaisesti 31. joulukuuta 2000.

4.8.2.4. Yksityistämisprosessi etenee erittäin tyydyttävästi. Sen ansiosta valtiontalouden alijäämä on pienentynyt sekä tappiollisten yritysten myynnin että julkisen velan supistumisen seurauksena, mikä on puolestaan vähentänyt velanhoidosta aiheutuvia kuluja. Erään julkisen pankin yksityistämisessä ilmeni konkreettisia ongelmia, jotka on jo ratkaistu tyydyttävällä tavalla. Lisäksi on otettava huomioon, että vuoden 1998 lopussa 14 % maatalouspinta-alasta oli vielä yksityistämättä. Tämä tosiseikka saattaa vaikuttaa merkittävästi yhteiseen maatalouspolitiikkaan (YMP) liittyvän yhteisön säännösten täytäntöönpanoon. Yksityistämisprosessin loppuvaihe hidastuu kuitenkin huomattavasti, mikäli liittymisneuvottelut eivät edisty Unkarin viranomaisten toivomaan tahtiin.

4.8.3. Valmistautumiskauden päätyttyä Unkarin talous voinee kaiken kaikkiaan kilpailla avoimesti maailmanlaajuisessa ympäristössä, mikäli nykyinen tuottavuuden kasvu pysyy nopeana, kokonaistulotaso kohooa tuottavuuden mukaisesti sekä inflaatiolle, työllisyydelle ja elämänlaadulle asetettujen tavoitteiden sallimissa puitteissa, ja nykyaikaistamiseen investoidaan edelleen joko kansallisia säästöjä tai ulkomaisia sijoituksia. TSK:n käsityksen mukaan Euroopan komission tulee tarkastella järjestelmällisesti ja seikkaperäisesti Unkarin talouden kokonaiskilpailukyvyyn – ja aivan erityisesti maan teollisuuden – kehitystä.

4.9. Huomioita sisämarkkinoista ja elinkeinoelämän eri sektoreiden tilasta

4.9.1. Rajattomat sisämarkkinat muodostavien neljän vapauden toimivuuden osalta Unkari näyttää edistyvän yhteisön säännösten mukaisen oikeudellisen kehyksen luomisessa, vaikka maan liittymistä esimerkiksi CEN- tai CENELEC-standardointijärjestelmiin tulisi nopeuttaa siten, että vuoden 2000 lopussa 80 % standardeista olisi yhdenmukaistettu, kuten Unkarin hallituksen hiljattain antamassa asetuksessa edellytetään. TSK:n tulisi käsitellä lähitulevaisuudessa neuvoa-antavissa sekkomiteoissa lausuntojensa aihepiiriin laajentamista samaan tapaan kuin yhtenäismarkkinoiden seurantarhymässä on tehty, jotta unionin jäsenyyttä hakeneissa maissa ilmenevät konkreettiset esteet voidaan havaita ja tehdä ehdotuksia niiden poistamiseksi.

4.9.2. Yhteisön kilpailuoikeuden soveltaminen on tuottanut jonkin verran vaikeuksia. Assosiointineuvoston tekemän sopimuksen siirtäminen osaksi Unkarin lainsäädäntää on itse asiassa aiheuttanut tiettyjä perustuslaillisia ongelmia, sillä Unkarin valtiosäännön nojalla ainoastaan oman valtion lainsäädäntä on pantavissa suoraan täytäntöön. Tämän vuoksi Unkarin lainsäädäntää on tarkistettava assosiointineuvoston päätöstä koskevan lain osalta, jotta se olisi yhteensopiva Unkarin valtiosäännön kanssa. Niin ikään valtiontukien asianmukainen kirjanpito- ja valvontajärjestelmä näyttää tuottavan joitakin hankaluuksia, joiden ratkaisemiseksi Unkarin hallitus on perustanut valtiontukien valvontaviraston. Unkari näyttää sen sijaan edistyvän erittäin nopeasti julkisia hankintoja koskevan lainsäädännän ja menettelytapojen mukauttamisessa yhteisön säännösten.

4.9.3. Maataloussektori on yksi liittymisprosessin keskeisistä ja samalla monimutkaisimmista osatekijöistä taloudellisen ulottuvuutensa ja aivan erityisesti sosiaalisten vaikutustensa vuoksi. EU:n ja Unkarin neuvoa-antavalla sekakomitealla oli hiljattain tilaisuus esittää asiasta mielipiteensä⁽¹⁾. Sekakomitean suosituksissa keskitytään kolmeen tekijään:

- Hyväksytään Berliinin Eurooppa-neuvostossa sovitut talousnäkömöt.
- YMP:n epäasianmukainen noudattaminen saattaa vaikuttaa maaseudun työllisyyteen ja maaltamuuttoon, minkä vuoksi on suositeltavaa etsiä ratkaisuja, joiden ansiosta Unkarin maanviljelijöiden asianmukainen elintaso voidaan säilyttää.
- Maatalouden tuista ja korvauksista on pyrittävä pääsemään molempia osapuolia tyydyttävään kompromissiin.

TSK kannattaa neuvoa-antavan sekakomitean edellä esitettyjä päätelmiä, jotka tulee ottaa maatalousneuvottelujen kiinnekohdiksi.

Unkari on lisäksi anonut kymmenen vuoden siirtymäkautta maatalousmaan myynnille muille kuin Unkarin kansalaisille, osuus- ja yhteisötalouden piiriin kuuluville yrityksille tai osakeyhtiöille. TSK ei halua tässä vaiheessa arvioida pyynnön asianmukaisuutta, vaan esittää mahdollista kompromissiratkaisua, jonka mukaisesti sellaisiin luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat Euroopan unionin jonkin jäsenvaltion kansalaisia ja asuvat tosiasiallisesti Unkarissa, tai maassa rekisteröityihin maatalousalan osuus- ja yhteisötalouden piiriin kuuluvien yrityksiin sovellettaisiin mahdollisuutta ostaa kyseistä maata välittömästi.

4.9.4. Liikenteen alalla Unkari on edistynyt merkittävästi ja ottanut käyttöön yhteisön säännösten mukaista uutta lainsäädäntää, mutta kuljettavana on vielä melkoinen matka. Komitea on korostanut yleiseurooppalaisesta liikennepoliitikasta antamassaan lausunnossa⁽²⁾ ja neuvoa-antavan sekakomitean päätöslauselmassa⁽³⁾ Unkarin keskeistä roolia Tina-hankkeessa sekä tarvetta kehittää laajoja infrastruktuuriohjelmia rautateille ja erityisesti maanteille. Neuvoa-antava sekakomitea on niin ikään esittänyt, että Unkarin talouden kansainvälistymisestä johtuvat liikenneongelmat pidettäisiin ainakin alkuvaiheessa erillään Unkarin kotimaanmarkkinoiden liikenteen ongelmista. Neuvoa-antava sekakomitea on niin ikään painottanut tarvetta parantaa palkansaajien ja itsenäisten työntekijöiden liikennekoulutusta.

4.9.5. Televiestinnän osalta Unkari on pyytänyt saada säilyttää vuoden 2002 loppuun asti yksinoikeutensa puhelinpalveluihin. Komitea kehottaa vapauttamaan tietyt runsaasti liisäärvä omaavat ja nopeasti kasvavat palvelut (esimerkiksi tiedonsiirto- ja matkapuhelinverkot) ennen kyseistä ajankohdtaa, mikäli se suinkin on teknisesti ja taloudellisesti mahdollista ja yhteiskunnallisesti perusteltua, sillä tämä kasvattaisi koko talouselämän tuottavuutta. Koko prosessissa tulee kuitenkin kunnioittaa kuluttajien ja alan työntekijöiden oikeuksia.

4.9.6. Ympäristönäkökohdat saattavat muodostua käytännössä unionin jäseneksi liittymisen visaisimmiksi ongelmiksi. Komitea on jo esittänyt yhteisön säännösten soveltamisesta hakijavaltioihin antamassaan lausunnossa⁽⁴⁾, millaiseen ajattelutapaan liittymisprosessin tulisi pohjautua:

- Liittymistä valmistelevien yhteisön määrärahojen ympäristövälineitä tulee vahvistaa.
- Yhteisön ympäristösäännösten soveltamiselle on myönnettävä siirtymäkausia rajallisesti ja sellaisten seikkojen osalta, jotka eivät muodosta merkittävää estettä sisämarkkinoille.
- On vaadittava, että kaikki uudet laitokset tai hankkeet, joita tuetaan kokokaan tai osittain yhteisön varoista lainoin tai avustuksin, noudattavat voimassa olevia yhteisön säännöksiä, vaikka niitä ei muodollisesti vielä sovellettaisiakaan Unkarissa.
- On vahvistettava sellaisia hallinnollisia menettelyjä ja teknisiä mittausjärjestelmiä, joiden ansiosta ympäristösäännökset pannaan todella täytäntöön.

Koska Unkari sijaitsee muiden ehdokasvaltioiden keskellä, sen on otettava huomioon kyseisten valtioiden ympäristöpolitiikka aivan erityisesti Tonavan ja sen sivujokien osalta.

4.9.7. Komitea ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että Unkari on edistynyt merkittävästi kuluttajien oikeuksia sääntelevän lainsäädännön kehittämisessä. Komitea esittää toivomuksen, että kuluttajajärjestöjen edustajille tarjotaan tilaisuus osallistua aktiivisesti lainsäädännön valmisteluun ja yleisön valvuttamiseen.

⁽¹⁾ EU:n ja Unkarin neuvoa-antavan sekakomitean Brysselissä 10. toukokuuta 1999 antama päätöslauselma.

⁽²⁾ "Helsingin julkilausuman toimeenpano" (EYVL C 407, 28.12.1998) ja "Suunnitelmallisen yhteiskunnallisen vuoropuhelun organisoiminen yleiseurooppalaisissa liikennekäytävissä" (EYVL L 329, 17.11.1999).

⁽³⁾ DI 83/99 fin (yhteispäätöslauselma) "Liikennepoliittikka ja Unkarin liittyminen EU:hun".

⁽⁴⁾ EYVL C 40, 15.2.1999. Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle, alueiden komitealle ja Keski- ja Itä-Euroopan jäsenyyttä hakeneille maille – Ympäristöpoliittiset liittymisstrategiat: laajentumiseen liittyvien haasteiden kohtaaminen yhdessä Keski- ja Itä-Euroopan jäsenyyttä hakeneiden maiden kanssa (KOM(1998) 294 lopull.).

5. Liittymiskumppanuus ja Unkarin ohjelma yhteisön säännösten omaksumiseksi

5.1. Asetuksessa 622/98 säädetään liittymiskumppanuudesta. Kumppanuuden tarkoituksena on asettaa yhteisön säännösten omaksumiselle maakohtaiset painopistealat, kartoittaa tärkeimmät tavoitteet ja kohdentaa käytettävissä olevat rahoitusvälineet kyseisiin tavoitteisiin. Kukin hakijamaa on laatinut tältä pohjalta oman ohjelmansa yhteisön säännösten omaksumiseksi.

5.2. Edellä esitetyn mukaisesti Unkari on määritellyt itselleen seuraavat painopistealat:

- talousuudistus
- institutionaalisen ja hallintokapasiteetin vahvistaminen
- sisämarkkinat
- oikeus- ja sisäasiat
- ympäristö.

5.3. TSK katsoo Unkarin toteuttavan kyseistä ohjelmaa varsin kokonaisvaltaisesti, vaikka tiettyjen alojen katsotaankin vaativan erityistä huomiota. Komitea antaa näitä aloja koskevia erityissuosituksia seuraavasti:

5.3.1. Unkarin aluekehityksessä on havaittavissa merkittäviä alueellisia tuloeroja, eikä nykyisen hallintorakenteen avulla kyetä harjoittamaan koheesiota edistävää aluepolitiikkaa. Tällainen rakenne on kehitettävä pikimmiten, mikäli Unkari haluaa hyötyä heti unionin jäseneksi liittyttyään EAKR-varoista. Kyseiseen politiikkaan voitaisiin niin ikään liittää romaniyhdyshdyskunnalle suunnattu toimintasuunnitelma, jolla lujitettaisiin yhdyskunnan integroitumista ja parannettaisiin lasten mahdollisuuksia käydä koulua.

5.3.2. Samantapaisia mielteitä voitaisiin esittää myös Euroopan unionia paljon puhuttavien terveys- ja kasvinsuojelusäännösten täytäntöönpanosta. Mikäli näihin seikkoihin ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota, se saattaa pilata suuret mahdollisuudet, joita yhteisön markkinat voivat tarjota Unkarin elintarvikesektorille.

5.3.2.1. TSK kiinnittää aivan erityisesti huomiota siihen, että huumeiden, järjestäytyneen rikollisuuden ja rahanpesun torjumista koskevat yhteisön säännökset on kiireellisesti saatettava osaksi Unkarin lainsäädäntää.

5.3.3. Unkari on edistynyt merkittävästi ulkomaankauppa-suhteidensa, ja aivan erityisesti WTO:n suhteidensa mukauttamisessa yhteisön säännöstöön. Vuoden 1998 lopussa lukuisat

Euroopan unionin allekirjoittamat monenkeskiset sopimukset olivat kuitenkin vielä ratifioimatta, eikä tiettyjä yhteisön säännösten vastaisia sopimuksia ollut kumottu. Komitea huomauttaa, että tulevaisuudessa Unkarille olisi ilmoitettava uusista sopimuksista, jotka Euroopan unioni aikoo allekirjoittaa, jotta maa voi nopeuttaa sopimusten omaksumista mahdollisimman lyhyessä ajassa.

5.3.4. Tulliasioissa Unkari on vielä huomattavasti jäljessä Euroopan unionista. Asiaan on kiinnitettävä ensisijaista huomiota, koska se vaikuttaa sekä Unkarin että yhteisön talousarvioon ja koska Unkari on Euroopan unioniin kuulumattomien maiden rajanaapuri.

5.3.5. Vaikka Unkari on viime vuonna parantanut huomattavasti Phare-ohjelman suunnittelua ja toteutusta, ohjelman tarjoamia mahdollisuuksia voidaan käyttää vieläkin paremmin hyväksi. Samantapaisia mielteitä herättävät liittymistä valmis-televa rakennepoliittinen väline ISPA ja Sapard-ohjelma. TSK suosittelee, että painopistealoja ja konkreettisia kohteita valittaessa yhteiskunnallis-ammattilliset järjestöt huomioidaan nykyistä aktiivisemmin.

6. Päätelmät

6.1. TSK katsoo, että Unkarin valmistautuminen Euroopan unionin jäsenyyteen on yleisesti ottaen erittäin tyydyttävää. Komitean mielestä maan on ponnisteltava yhtä lujasti kuin tähän asti, vaikka Euroopan unioni ei voikaan omista syistään asettaa liittymiselle tarkkaa aikataulua. TSK katsoo olevan välttämätöntä lujittaa Euroopan unionin ja Unkarin hallituksen välistä kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä.

6.2. TSK toteaa olevansa huolestunut Unkarin hallituksen ja työmarkkinaosapuolten välisen rakentavan sosiaalidialogin katkeamisesta ja kehottaa kaikkia osapuolia käynnistämään vuoropuhelun uudelleen. Tämä nopeuttaa liittymisvalmisteluja ja auttaa Unkarin yhteiskuntaa hyväksymään ne entistä paremmin.

6.3. TSK:n tulee pohtia neuvoa-antavien sekakomiteoiden puitteissa (samaa tapaan kuin yhtenäismarkkinoiden seurantaryhmässä) toimintansa laajentamista siten, että sen tarkoituksiin liitetään ehdokasvaltioissa ilmenevien konkreettisten esteiden havaitseminen ja ehdotusten teko niiden poistamiseksi.

6.4. TSK haluaa olla mukana prosessissa Euroopan unionista tehdyn sopimuksen tarjoamien keinojen ja mahdollisuuksien sallimissa puitteissa. Komitea asettaa Unkarin työmarkkinaosapuolten käyttöön joko suoraan tai Euroopan unionin ja

Unkarin välisen neuvoa-antavan sekakomitean välityksellä kaikki resurssinsa sekä vaikutusmahdollisuutensa ja toimii viestinviejänä yhteisön muiden toimielinten sekä Unkarin hallituksen ja muiden instituutioiden välillä.

Bryssel 1. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

LIITE 1

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Uutta sosiaalidialogijärjestelmää kuvaava taulukko

Foorumi	Käsiteltävät asiat	Osanottajat
Makrotaloudelliset foorumit		
<i>A Työmarkkinat</i>		
1. KANSALLINEN TYÖNEUVOSTO Kokoontumiskerroista ei vielä päätetty	Koko elinkeinoelämään sovellettava työlaainsäädäntä, valtakunnallisista minimipalkkasopimuksista neuvottelemisen, viikottaisten työpäivien organisointi, työmarkkinaosapuolten toimivaltaa koskevat toimenpiteet	Hallituksen edustajat, valtakunnalliset työnantaja- ja palkansaajajärjestöt
2. ILO:N UNKARIN NEUVOSTO Kokoontumiskerroista ei vielä päätetty	Kansainvälisten työehtosopimusten valmistelu, ILO:n kanssa ylläpidettävien pysyvien suhteiden hoito	Hallituksen edustajat, valtakunnalliset työnantaja- ja palkansaajajärjestöt
<i>B Neuvoa-antavat talous- ja sosiaalifoorumit</i>		
1. TALOUSNEUVOSTO Kokoontuu vähintään puolivuositain	Yleisen talouspolitiikan strategiaa koskevat neuvottelut	Hallituksen edustajat, eri eturyhmiä edustavat valtakunnalliset organisaatiot, kauppakamarit, pankkien yhteisjärjestö, pörssineuvosto, ulkomaisia sijoittajia edustavat organisaatiot jne.
2. EUROOPPAAN INTEGROITUMISEN NEUVOSTO Kokoontuu neljännesvuosittain riippuen liittymisvalmistelujen edistymisestä	Teknisten työryhmien toimintaa sekä Unkarin integroitumisen edistämisen kannalta edustuksellisten organisaatioiden kotimaista ja kansainvälistä toimintaa koskevat yleisneuvottelut	Hallituksen edustajat, eri eturyhmiä edustavat valtakunnalliset organisaatiot, kauppakamarit, kansalaisjärjestöt (sekä pysyvät kutsuvieraat ja käsiteltävinä olevien asioiden erityisluonteesta riippuen muut kutsuvieraat)
3. SOSIAALINEUVOSTO Kokoontumiskerroista ei vielä päätetty	Kaikkein riskialttiimpia sosiaaliryhmiä koskevien yleisluonteisimpien päätösten valmistelua pohjustava foorumi	Hallituksen edustajat, keskus- ja aluehallintoinstansseja ja niiden varainhoitoa edustavat tahot, kansalaisjärjestöt (sekä pysyvät kutsuvieraat ja käsiteltävinä olevien asioiden erityisluonteesta riippuen muut kutsuvieraat)
4. VALTAKUNNALLISEN JA ALUEELLISEN KEHITYKSEN NEUVOSTO Kokoontumiskerroista ei vielä päätetty	Ajankohtaisia aluekehitys- ja perusrakennekysymyksiä koskevat neuvottelut	Hallituksen edustajat, kauppakamarit, eri eturyhmiä edustavat organisaatiot, paikallisviranomaisten eturyhmät, kansalaisjärjestöt

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus nautaeläinten tunnistus- ja rekisteröintijärjestelmän käyttöönottamisesta sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden merkitsemisestä ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 820/97 kumoamisesta”

(2000/C 117/09)

Neuvosto päätti 12. marraskuuta 1999 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 152 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut ”Maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö” -jaosto antoi lausuntonsa 9. helmikuuta 2000. Esittelijä oli David Evans.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 2. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 64 ääntä puolesta, 3 vastaan, ja 3 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto⁽¹⁾

Uusi nautaeläinten tunnistusta ja rekisteröintiä sekä naudanlihan ja naudanlihatuotteiden merkitsemistä koskeva järjestelmä perustuu kahteen ehdotukseen. Ensimmäisessä ehdotuksessa (99/0205 COD)⁽²⁾, jota neuvosto ja parlamentti käsittelevät joulukuussa 1999, yksinkertaisesti pidennetään nykyisten vapaaehtoisten järjestelyjen voimassaoloaikaa, koska monien jäsenvaltioiden on ollut vaikea panna täysin täytäntöön vaadittu nautaeläinten tunnistusjärjestelmä. Neuvosto ei hyväksynyt parlamentin ehdottamia muutoksia, mutta suostui siihen, että voimaantulopäivää lykätään. Komissio toimi 19 artiklan nojalla ja jatkoi nykyistä käytäntöä 1. päivään syyskuuta 2000 saakka. Tästä syystä neuvosto hyväksyi 21. joulukuuta 1999 asetuksen (EY) N:o 2772/1999, jossa säädetään naudanlihan pakollisen merkintäjärjestelmän yleisistä säännöistä⁽³⁾.

1.1. Toinen ehdotus (99/0204 COD) koskee pakollisen tunnistus-, rekisteröinti- ja merkintäjärjestelmän käyttöönottoa vaiheittain sekä rinnakkaista vapaaehtoista merkintäjärjestelmää. Joulukuussa 1999 tehtyjen päätösten seurauksena sen on nyt tultava voimaan ennen syyskuun 1. päivää 2000.

1.2. Ensimmäisessä vaiheessa vaadittaisiin, että kaikkien tuoretta tai pakastettua naudan- tai vasikanlihaa kaupan pitävien toimijoiden ja järjestöjen on sisällytettävä merkintään seuraavat tiedot 1. syyskuuta 2000 alkaen:

- viitenumero tai -koodi; tämä numero voi olla sen yksittäisen eläimen tunnistenumero, josta liha on peräisin, tai eläinryhmän tunnistusnumero
- alue tai jäsenvaltio tai kolmas maa, jossa teurastamo ja ruhon luuttomaksi leikannut leikkaamo sijaitsevat
- teurastamon ja leikkaamon hyväksymisnumerot
- teurastuspäivä
- eläimen luokka (ei määritelty ehdotuksessa)
- lihan raakakypsytyksen ihanteellinen vähimmäisaika.

1.3. Ehdotetussa toisessa vaiheessa, joka alkaa 1. tammi-kuuta 2003, otettaisiin käyttöön seuraavat pakolliset merkinnät:

- jäsenvaltio tai alue tai tila tai kolmas maa, jossa eläin on syntynyt
- jäsenvaltio tai alue tai tila tai kolmas maa, jossa eläin on lihotettu
- jäsenvaltio tai alue tai teurastamo tai kolmas maa, jossa eläin on teurastettu
- jäsenvaltio tai alue tai leikkaamo tai kolmas maa, jossa ruho on leikattu luuttomaksi.

1.4. Ehdotuksen mukaan sallittaisiin myös eräiden laajempien maantieteellisten määritelmien käyttö, jos esim. kaikki edellä mainittu on tapahtunut

(1) Pohjana on käytetty seuraavia asiakirjoja: KOM(1999) 486 lopullinen – Komission kertomus Euroopan parlamentille ja neuvostolle naudanlihan merkintäjärjestelmien täytäntöönpanoa koskevasta tilanteesta eri jäsenvaltioissa neuvoston asetuksen (EY) N:o 820/97 19 artiklan 3 kohdan mukaisesti. KOM(1999) 487 lopullinen – ehdotukset 99/0204 COD ja 99/0205 COD. KOM(1999) 487 lopullinen/2 – korjaus 99/0204:n 22 artiklaan.

(2) Joulukuun 8. ja 9. päivänä 1999 pidetyn täysistunnon esityslistalla.

(3) EYVL L 334, 28.12.1999, s. 1.

- yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa, merkintänä voi olla ”alkuperä: EY”
- kolmannessa maassa ja EU:n jäsenvaltiossa, merkintänä voi olla ”alkuperä: EY ja muu kuin EY”
- yhdessä tai useammassa kolmannessa maassa, merkintänä voi olla ”alkuperä: muu kuin EY”.

1.5. Ehdotukseen sisältyvät myös yleiset säännöt, joiden perusteella vapaaehtoisia merkintäjärjestelmiä voidaan käyttää pakollisen järjestelmän rinnalla. Vapaaehtoisia järjestelmiä valvovat toimivaltaiset viranomaiset, ja niissä vaaditaan tunnistusta koskevaa todennettavissa olevaa valvontaa. Tällaisia vapaaehtoisia järjestelmiä voidaan soveltaa sekä EU:ssa että kolmansissa maissa tuotettuun naudanlihaan.

2. Yleistä

2.1. Oikeudelliset seikat

2.1.1. Ehdotetun asetuksen oikeusperusta on kiistanalainen. Vaikka vielä ei ole annettu tuomiota asiassa, jossa komissio ja Euroopan parlamentti veivät neuvoston tuomioistuimeen perustamissopimuksen entisen 43 artiklan käytöstä nykyisen asetuksen N:o 820/97 oikeusperustana, komissio katsoo Amsterdamin sopimuksen 152 artiklan olevan asianmukainen oikeusperusta.

2.1.2. 22 artiklan soveltamista koskevissa yksityiskohtaisissa säännöissä – joiden perusteella komissio voi suorittaa valvontaa ja varmistaa asetuksen noudattamisen – vaaditaan komissiota tietyissä tapauksissa pyytämään päätöstä tai apua pysyvältä eläinlääkintäkomitealta⁽¹⁾.

2.2. Poliittiset tavoitteet

2.2.1. Komitea huomauttaa ehdotetun asetuksen poliittisten tavoitteiden olevan mutkikkaat: johdanto-osassa on peräti 33 perustelukappaletta. Komitea arvelee kuitenkin seuraavien kysymysten olevan tärkeimmät:

- kuluttajien luottamusta naudanlihatuotteisiin on parannettava
- eläinlääkintäviranomaisten on voitava tarkastaa asianmukaisella tavalla sekä EU:ssa kasvatetut että muualta tuodut eläimet eläintautien torjumiseksi
- on varmistettava, että kaikki vähittäismyynnissä oleva naudanliha voidaan jäljittää sen käsittelijään, teurastamoon ja lopulta kotitilaan saakka
- on helpotettava nopeaa ja täsmällistä tiedonvaihtoa jäsenvaltioiden välillä sekä yhteistyötä komission kanssa nauta-eläinten liikkumisen valvonnassa ja jäljittämisessä
- on vahvistettava tiettyjen yhteisön tukijärjestelmien hallintoa
- on vältettävä kohtuuttoman hallinnollisen taakan aiheuttamista tuottajille
- naudanlihamarkkinoista on tehtävä mahdollisimman avoimet.

2.2.2. Komiteassa käydyissä keskusteluissa on esitetty vakavia epäilyjä siitä, onko järkevää yhdistää yhteen ainoaan asetukseen oikeudellisia ja hallinnollisia toimenpiteitä, joilla pyritään yhtäältä varmistamaan asianmukainen eläinlääketeellinen ja kansanterveydellinen valvonta ja toisaalta antamaan säännökset merkinnöistä, joiden on määrä auttaa kuluttajia. Näin I osasto koostuu säännöksistä, joilla pyritään varmistamaan jäljitettävyyttä (korvamerkinnät, rekisterit, passit, tietokannat), kun taas II osastossa käsitellään merkintöjä koskevia säännöksiä (teurastamon ja leikkaamon hyväksymysnumero, eläimen luokka, teurastuspäivä, ihanteellinen raakakypsyysaika). Merkintäsäännökset on osittain tarkoitettu avustamaan täytäntöönpanoa, mutta niiden avulla on määrä myös tarjota luottamusta herättävää tai hyödyllistä tietoa kuluttajalle.

2.2.3. Komitea korostaa painokkaasti, että kansanterveyden suojelun tulee olla tärkein kysymys ja että tavoitteena tulee olla uusien järjestelyiden täytäntöönpano mahdollisimman pian. Tässä yhteydessä komitea huomauttaa, että parlamentti ei ollut suostuvainen pidentämään asetuksen 820/97 koskevan vapaaehtoisen järjestelmän voimassaoloaikaa yli syyskuun 2000. Ottaen huomioon eräissä jäsenmaissa syntyneet käytännön ongelmat tietokannan luomisessa asianomaisten viranomaisten on ryhdyttävä varsin päättäväisiin toimiin, jotta nopeutetussa aikataulussa pystyttäisiin.

2.2.4. Komiteaa huolestaa myös se, että naudanlihan tuotantoketju tilalta kuluttajalle on pitkä ja sille ovat leimallisia organisointiin ja käytäntöihin liittyvät erot eri jäsenvaltioissa. Komitea pitää erittäin tärkeänä, että ehdotuksissa määriteltyjä valvontatoimia sovelletaan tehokkaasti jokaisessa tuotantoketjun kohdassa kaikissa jäsenvaltioissa.

2.2.5. Komissio myöntää, että on kiinnitettävä erityishuomiota sellaisen naudanlihan ja sellaisten naudanlihatuotteiden kohteluun, jotka on tuotu EU:n ulkopuolisista maista. Eräissä maissa toimijoilla ei välttämättä ole käytettävissään kaikkia tietoja, joita EU:n merkinnöissä vaaditaan. Komissio ehdottaa, että tilanne hoidettaisiin hyväksymällä poikkeus, jonka mukaan voitaisiin käyttää merkintää ”muu kuin EY” tai ”teurastettu [kolmannen maan nimi]:ssa” WTO:n sääntöjen mukaisesti. Ehdotettuun asetukseen ei kuulu hallinnollisia järjestelyitä, joilla varmistettaisiin, että tällainen tuontiliha täyttää asianmukaiset kansanterveysnormit.

2.2.6. Komitea on myös huolissaan elintarvikemarkkinoita koskevien erilaisten säännösten runsaudesta, jota nyt käsiteltävänä oleva asetusehdotus entisestäänkin lisää. Komitea kehottaa komissiota ryhtymään kuluttajien turvallisuuden nimissä viipymättä toimenpiteisiin elintarvikkeiden turvallisuutta koskevan ohjelmansa puitteissa, jotta elintarvikemarkkinoita voidaan yksinkertaistaa ja varmistaa, että niiden sisältämät tiedot ovat merkityksellisiä.

⁽¹⁾ Korjaus KOM(1999) 487 lopullinen/2.

3. Erityistä

3.1. Asetuksen tarkoituksena on ennen kaikkea palvella yhteistä etua ja kansanterveyttä. Näin ollen komitea kehottaakin tarkistamaan yleisesti voimassa olevaa käytäntöä kustannusten jakamiseksi pelkästään tuottajien kesken.

3.2. Merkintöjä koskevat seikat

3.2.1. Komitea on sitä mieltä, että eläinten alkuperä on alun pitäen ilmoitettava kaikille kuluttajille etiketissä. Komissio sitä vastoin ehdottaa, että tämä olisi pakollista vasta toisessa vaiheessa 1. tammikuuta 2003 lähtien.

3.2.2. Komitea on pohtinut tarkoin kysymystä teurastamon tai leikkaamon lupanumeron merkitsemisestä etikettiin. Kaikki tätä koskeva tieto on kuluttajalle hyödyllistä, ja kuluttajan luottamusta lisää jo se, että hän voi merkinnästä nähdä tuotteen läpikäyneen tiukan jäljitettävyyssjärjestelmän. Näin ollen komitea kannattaa tällaista määräystä.

3.2.3. Komitea on niin ikään keskustellut perusteellisesti ehdotuksesta, jonka mukaan merkintään tulisi sisällyttää tieto "naudanlihan ideaalisesta vähimmäiskypsytysajasta" (tarkoitetaan raakakypsytystä). Tämän kypsymisominaisuuksiin ja maakuun vaikuttavan varauksen sisällyttäminen merkintöihin, joiden on määrä koskea turvallisuutta ja jäljitettävyyttä, on yllättävä. Raakakypsyyssaste on monimutkainen asia, joka ei riipu pelkästään siitä, kuinka kauan sitten teurastus on tapahtunut. Siihen vaikuttavat myös teurastuksen olosuhteet, varastoinnin lämpötila ja tasaisuus sekä muut tekijät, jotka liittyvät tuotteen käsittelyyn matkalla teurastamolta kuluttajalle. Laatuparametrejä koskevat tiedot (esim. naudanlihan raakakypsyyssaste) tulisi ilmoittaa vain vapaaehtoisesti.

3.2.4. Kohdassa 2.2.2 sanotusta riippumatta komitea katsoo, että lihatuotteen alkuperäeläimen luokitusmerkintä on omiaan lisäämään kuluttajien luottamusta.

3.3. Asetusten sovellutusala

3.3.1. Komissio on myöntänyt, että asetuksen soveltamisesta pieniin vähittäislihakauppoihin ja maataloustuotteiden suoramyyntiin syntyy käytännön ongelmia. Vaikka tällaiset yritykset hankkivat varastonsa yleensä yhdeltä ja samalta tuottajalta tai tukkukauppiaalta, monet ostavat myös useista eri lähteistä ja voivat myydä paloja eri eläimistä asiakkaan valinnan mukaan. Edellyttäen, että tunnistus- ja rekisteröintimenetelmiä on sovellettu ja valvottu oikein, tällainen käytäntö ei aiheuta lisäriskejä kuluttajalle. Näin voidaan perustella sitä, että pienet lihakaupat, jotka leikkaavat lihaa asiakkaan toivomusten mukaan, tulisi jättää merkitsemissäntöjen ulkopuolelle. Periaatteessa komitea ei kuitenkaan kannata tällaisen poikkeuksen myöntämistä. Komitea katsoo, että pienten lihakauppojen

tulee voida informoida asiakkaitaan lihan alkuperästä kaupassa olevien tiedotteiden avulla.

3.3.2. 14 artiklassa annetaan jauhettua naudanlihaa, leikkuujätettä ja leikattua naudanlihaa koskeva poikkeus merkintäjärjestelmän tiukasta soveltamisesta. Tammikuun 1. päivän 2003 jälkeen vaaditaan, että näiden tuotteiden alkuperänä mainitaan alue, valtio, EU tai "muu kuin EU". Komitea katsoo tämän poikkeuksen voivan olla ristiriidassa niiden kansanterveystavoitteiden kanssa, jotka ovat asetusedotuksen ytimenä. Jäljitettävyyden on ilmeisen tärkeä seikka tuotteissa, joiden raaka-aineet tulevat monesta lähteestä. Komitea on kuitenkin vakuuttunut siitä, että tässä vaiheessa olisi epäkäytännöllistä asettaa tiukempia merkintävaatimuksia. On myönnettävä, että monet tällä naudanlihateollisuuden alalla käytetyistä eläimistä (joihin kuuluu myös maitokarja) ovat saattaneet syntyä ennen kuin tehokkaat ja todennettavat tunnistusjärjestelmät on otettu käyttöön. On myös myönnettävä, että näiden tuotteiden kauppa on monimutkaista ja että ne ovat hyvin tärkeitä kuluttajille ja ateriapalveluyrityksille. Siksi komitea kehottaa komissiota pitämään näiden ongelmien ratkaisemista erityisen tärkeänä ja tekemään tarkempia ehdotuksia hyvissä ajoin ennen tammikuuta 2003.

3.4. BSE:n seulontatestit

Komitea suosittelee, että asetukseen sisällytetään velvoite käyttää EU:n virallisesti hyväksymää seulontatestiä BSE:n toteamiseksi kaikista teurastetuista nautaeläimistä, kunhan tällainen testi tulee käyttöön. Tutkimuksia tällaisen seulontatestin kehittämiseksi tulee kiirehtiä.

4. Päätelmät

4.1. Komitea kannattaa voimakkaasti pyrkimystä tiukentaa kansanterveyttä edistäviä valvontasäännöksiä ihmisten ravinnoksi tarkoitetun naudanlihan tuotannossa, käsittelyssä ja myynnissä. Komitea on samaa mieltä siitä, että tämän tavoitteen saavuttamiseksi kuluttajalle on annettava mahdollisuus jäljittää luotettavasti kaikkien naudanlihatuotteiden vaiheet myyntipaikalta alkuperätilalle saakka. Komitea uskoo ehdotetun asetuksen avulla päästävän tähän tavoitteeseen. Komitea tukee myös toissijaista tavoitetta, jonka mukaan on vahvistettava kuluttajien luottamusta naudanlihaan tekemällä näistä valvontamenetelmistä avoimia pakollisen merkintäjärjestelmän avulla. Näin ollen komitea kannattaa komission ehdotuksia edellä mainituin varauksin.

4.2. Komitean mielestä sekä naudanlihan merkintöjen että yleensä elintarvikemarkkinojen suhteen on vielä paljon tehtävää, ennen kuin voidaan katsoa järjestelmien antavan kuluttajalle hyödyllistä ja luotettavaa tietoa. Edellä mainitaan eräitä naudanlihaa koskevia erityiskysymyksiä, joita komitean mielestä on viipymättä tutkittava lähemmin. Elintarvikemarkkinoita on tarkasteltava laajemmin, ja komitea toivoo, että komissio selvittäisi tarkemmin joulukuussa 1998 hyväksytyssä kuluttajapolitiikan toimintaohjelmassa 1999–2001 mainitun direktiivin kodifioimistyön tilannetta.

4.3. Komitea kehottaa komissiota ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta vältetään kyseisen uuden siirtymäjärjestelyn pitkittyminen edelleen. Pitkittyminen vähentäisi kuluttajien luottamusta nautanlihasektoriin ja EU:n järjestelmiin. Tämä merkitsee, että sekä Euroopan parlamentin että neuvoston tulee noudattaa olemassa olevia nopeita menetteilyjä, jotta ne saavat työnsä valmiiksi ajoissa.

4.4. Komitea kehottaa komissiota samalla perustamaan pikaisesti asianmukaisen verkoston valvomaan asetuksen (EY) N:o 820/97 (nautaeläinten tunnistusta ja rekisteröintiä koskevan) I osaston säännösten noudattamista sen varmistamiseksi, että merkintäjärjestelmän "ensimmäisen vaiheen" aloittamista

varten tarvittavat tiedot kaikista nautaeläimistä saadaan käytettäväksi 31. elokuuta 2000 mennessä. Samoihin toimenpiteisiin tulisi ryhtyä myös "toisen vaiheen" aloittamiseksi. Tätä tarkoitusta varten soveliaat komission yksiköt (esim. Dublinissa sijaitseva elintarvike- ja eläinlääkintätoimisto) voisivat aloittaa koko EU:ta koskevan valvontaohjelman sen varmistamiseksi, että kaikki jäsenvaltiot ovat panneet täytäntöön nykyiset nautaeläinten tunnistusta ja rekisteröintiä koskevat säännökset.

4.4.1. Lisäksi komitea ehdottaa komissiolle, että se laatisi ennen vuoden 2000 elokuun loppua väliaikaraportin, jossa se selvittäisi nykyisen (tunnistusta ja rekisteröintiä koskevan) lainsäädännön noudattamista kaikissa jäsenvaltioissa.

Bryssel 2. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

A Seuraava muutosehdotus, joka sai yli neljänneksen annetuista äänistä, hylättiin käsittelyssä.

Kohta 3.2.2, viimeinen virke

Korvataan seuraavalla:

"TSK kuitenkin katsoo, että etikettiin olisi merkittävä ainoastaan ketjun viimeisen yrityksen lupanumero."

Perustelu

Ongelmana on, että muussa tapauksessa etikettiin merkitään sekä teurastamon että leikkaamon lupanumero, eli kaksi lupanumeroa. Saadakseen riittävästi toivotun laatuista lihaa, leikkaamot ostavat yleensä ruhoja usealta teurastamolta. Mikäli myös teurastamon lupanumero on ilmoitettava, joutuvat leikkaamot pitämään eri teurastamoista peräisin olevat lihat erillään, ja näin muodostuu useita pieniä eriä. Tästä on seurauksena pienten teurastamojen syrjäytyminen markkinoilta, koska niiden toimittamat erät ovat suuria eriä toivoville leikkaamoille liian pieniä.

Äänestyksen tulos

Jaa-ääniä: 15, ei-ääniä: 37, tyhjiä: 6.

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus neuvoston asetus tiettyihin maataloustuotteiden valmistuksessa tuotettuihin tavaroihin sovellettavasta kauppajärjestelmästä annetun asetuksen N:o 3448/93 muuttamisesta”

(2000/C 117/10)

Neuvosto päätti 22. helmikuuta 2000 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 37 ja 262 artiklan nojalla pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Talous- ja sosiaalikomitea päätti nimittää José María Espuny Moyanon yleisesittelijäksi valmistelevaan lausuntoa.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 2. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 61 ääntä puolesta ja 1 vastaan 2:n pidättyessä äänestämästä.

1. Ehdotuksen pääkohdat

1.1. Ehdotus neuvoston asetukseksi tiettyihin maataloustuotteiden valmistuksessa tuotettuihin tavaroihin sovellettavasta kauppajärjestelmästä annetun asetuksen N:o 3448/93 muuttamisesta perustuu Uruguay'n kierroksella aikaan saatuihin maataloussopimuksiin, joilla rajoitetaan vientitukien kokonaismäärää.

1.2. Sovitun rajoituksen mukaan vuonna 2000 kyseiseen tarkoitukseen saadaan käyttää korkeintaan 475 miljoonaa euroa, ja vuodesta 2001 tämä enimmäismäärä laskee 415 miljoonaan euroon.

1.3. Rajoituksen vuoksi on selvää, että Euroopan unionin teollisuuden kilpailukyvyyn säilyttämiseksi sisäisen jalostusmenettelyn soveltamista on jatkettava.

1.4. Vientitukien käytön tehostamiseksi perustetaan ”liitteen I kuulumattomien jalostettujen maataloustuotteiden kauppaa koskevia horisontaalisia kysymyksiä käsittelevä hallintokomitea”.

2. Yleistä

2.1. Komitea suhtautuu myönteisesti asetusehdotukseen ja kannattaa hallintokomitean perustamista.

2.2. Komitea on huolissaan sekä unionin ulkopuolisten maiden maatalouden aiheuttamasta kilpailusta yhteisön maataloustuotannolle että maa- ja elintarviketalouden raaka-aineiden saannista maailmanmarkkinahintaan siten, että unioni voi säilyttää kilpailukykyä ja nykyisen asemansa maailmankaupassa.

3. Erityistä

3.1. Komitea katsoo, että pk-yritykset voivat joutua epäedulliseen asemaan paitsi siksi, että niiden on muita hankalampaa saada tietoa kauppajärjestelmästä ja osallistua sen hallintaan, myös siksi, että vientitukien vähentäminen ja keskitäminen saattaa estää niitä osallistumasta niin vientitukijärjestelmään kuin sisäiseen jalostusmenettelyyn.

3.2. Komitea pyytää ottamaan sen näkemykset huomioon ja kiinnittämään erityistä huomiota pk-yrityksiin, jotta vältetään niiden syrjiminen.

Bryssel 2. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Osuus- ja yhteisötalous ja yhtenäismarkkinat"

(2000/C 117/11)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 23. helmikuuta 1999 työjärjestyksensä 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti antaa lausunnon aiheesta "Osuus- ja yhteisötalous ja yhtenäismarkkinat".

Asian valmistelusta vastannut "yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus" -jaosto antoi lausuntonsa 15. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Jan Olsson.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 370. täysistunnossaan (vuoden 2000 maaliskuun 2. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 105 ääntä puolesta ja 3 vastaan 16:n pidättyessä äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Tämän oma-aloitteisen lausunnon tavoitteena on ottaa osuus- ja yhteisötalouden asema esille unionitasolla ja esittää unionin toimielimille, jäsenvaltioille ja itse sektorille käytännön keinoja, joilla voitaisiin parantaa alan mahdollisuuksia edistää hyvinvointipalveluja, työllisyyttä, kestävää kasvua ja sosiaalista koheesiota.

1.2. Komitea on useissa yhteyksissä antanut osuus- ja yhteisötaloutta koskevia lausuntoja⁽¹⁾. Se julkaisi jo vuonna 1986 laajan kartoituksen eurooppalaisista osuuskunnista, yhdistyksistä ja keskinäisyyteen perustuvista organisaatioista. Kartoituksesta on tullut alan eurooppalainen perusteos⁽²⁾.

2. Osuus- ja yhteisötalouden yhteiskunnallinen rooli

2.1. Lausunnon valmistelun yhteydessä järjestettiin Brysselissä 12. lokakuuta 1999 kuulemistilaisuus, jossa korostettiin osuus- ja yhteisötalouden yhteiskunnallista merkitystä.

2.2. Osuus- ja yhteisötalouden piiriin kuuluvan toiminnan tavoitteena on vastata niihin jäsenten ja käyttäjien tarpeisiin, joihin liikemaa- tai valtio eivät vastaa tai joihin ne vastaavat riittämättömällä tai epätarkoituksenmukaisella tavalla. Sen itsenäiset ja demokraattiset toimintamuodot tarjoavat ihmisille mahdollisuuden omien tuotanto- ja kulutusmalliensa organisointiin. Keskittyminen ihmisten tyydyttymättömiin tai riittämättömällä tavalla tyydytettyihin tarpeisiin voi luoda osuus- ja yhteisötalouden piirissä uudenlaisia, innovatiivisia tulevaisuuden ratkaisuja.

2.3. Osuus- ja yhteisötalous on hyvin monipuolinen ja ulottuu kaikille talouden sektoreille. Osuus- ja yhteisötalouden organisaatiot toimivat kilpailuun perustuvilla markkinoilla, joilla on sekä yksityisiä että julkisia toimijoita. Lukuisat näistä organisaatioista vastaavat kuitenkin hyvinvointipalveluista, sosiaalisesta suojelusta ja työmarkkinoihin liittyvistä tehtävistä ja ovat usein tiiviissä yhteydessä julkiseen sektoriin.

2.4. Hyvinvointiyhteiskunta on haasteiden edessä. Työttömyys pysyttelee korkealla tasolla Euroopassa ja sosiaalinen syrjäytyminen lisääntyy. Alhaisena pysyvä talouskasvu ja väestön ikääntyminen heikentävät sosiaalisen suojelun järjestelmää. Julkissektorin osuus joidenkin hyvinvointipalvelujen tuotannossa laskee eikä se pysty vastaamaan kysynnän kasvuun, ja palveluja järjestetään ja rahoitetaan yhä enemmän yksityisesti – valvoen samalla niiden yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden perustekijöiden säilyttämistä, joiden perusteella näitä palveluja alettiin tarjota.

2.5. Osuus- ja yhteisötalous on joissain maissa huomattava terveys-, vuokra-asunto-, hoito-, ympäristö-, energiansäästö- ja koulutuspalvelujen tuottaja. Lisäksi sen piirissä järjestetään joskus kyseisten palvelujen rahoitusta. Siksi osuus- ja yhteisötalous on olennainen osa eurooppalaista hyvinvointimallia ja sillä on tietty tehtävä tavoitteiden saavuttamisen kannalta. Tukemalla alaa konkreettisesti voidaan siis vaikuttaa siihen, että Euroopan kansalaisille on tarjolla korkeatasoisia palveluita.

2.6. Osuus- ja yhteisötalous on läsnä kaikilla tasoilla sekä jäsenvaltioissa että yhteisössä. Ennen kaikkea se on paikallisesti ankkuroitunut. Sillä on tärkeä rooli sosiaalisen koheesion saavuttamisessa. Paikallinen osuus- ja yhteisötalous vastaa yhdessä julkissektorin kanssa yhteiskunnan perusrakenteista. Lisäksi osuus- ja yhteisötalouden yrityksillä on usein tärkeä rooli sekä maaseudun että kaupunkialueiden kehittämisessä. Paikallisesta merkityksestään huolimatta osuus- ja yhteisötaloudessa toimii myös suuria yksiköitä, joiden toiminta on valtakunnallista tai jopa rajatylittävää. Osuus- ja yhteisötalous voi osaltaan vahvistaa paikallisen elinkeinoelämän kilpailukykyä maailmanlaajuisessa toimintaympäristössä edistämällä

(1) "Opinion of the Economic and Social Committee on the communication from the Commission to the Council – Businesses in the 'Economie sociale' sector Europe's frontier-free market", SEK(89) 2187, EYVL C 332, 31.12.1990, s. 81 (suomenkielistä toisintoa ei ole saatavissa). "Opinion of the Economic and Social Committee on the proposal for Council decision relating to a multiannual programme (1994–1996) of work for cooperatives, mutual societies, associations and foundations in the Community", COM(93) 650, EYVL C 388, 31.12.1994, s. 22 (suomenkielistä toisintoa ei ole saatavissa).

(2) TSK:n julkaisema "The Co-operative, mutual and non-profit sector and its organisations in the European Community".

kumppanuutta julkisen sektorin, yksityisyritysten ja ammatillisten järjestöjen kanssa. Esimerkiksi soveltuvien kumppanuuksien luominen toisaalta työmarkkinoille integroimisen alalla vaikuttavien osuus- ja yhteisötalouden toimijoiden ja toisaalta yksityisten yritysten välille voi tarjota talouselämän integrointikykyyn perustuvan kehitysmallin yhteiskunnallisen syrjäytymisen torjumiseksi ja suojaamattoman työvoiman tarpeisiin vastaamiseksi.

2.7. Osuus- ja yhteisötalous voi tarjota mallin kilpailukyvyyn parantamiseksi. Se perustuu yhtäältä ihmisten ja yritysten yhteistoimintaan sekä toisaalta kykyyn vastata ihmisten tarpeisiin ja kehittää henkilöresursseja. Koska osuus- ja yhteisötaloudessa asetetaan ihmisten väliset suhteet keskipisteeseen, kehitys kohti palveluyhteiskuntaa ja uudenlaisia työmuotoja on omiaan tehostamaan tämän talouden sektorin toimintaa.

2.8. Osuus- ja yhteisötalous voi lisäksi hyödyntää avautuvia työllisyysmahdollisuuksia erityisesti sosiaalipalvelujen, kulttuurin, vapaa-ajan, koulutuksen ja ympäristön aloilla. Tässä yhteydessä voidaan työvoiman lisäksi hyödyntää myös uutta teknologiaa ja siten osaltaan edistää muita epäedullisemmassa asemassa olevien ryhmien sosiaalista integrointia.

3. Osuus- ja yhteisötalouden käsite

3.1. Vaikkei kaikissa jäsenvaltioissa osuus- ja yhteisötalouden käsite olekaan käytössä, tavataan piirteiltään siihen verrattavaa toimintaa kaikkialla. Toiminta on vuosisatojen kuluessa organisoitunut yhteisön nykyisten jäsenvaltioiden taloudellisten, yhteiskunnallisten ja oikeudellisten olojen mukaisesti eri tavoin, ja siitä käytetään eri nimikkeitä. Nämä erot selittävät sen, miksi unionitasolla ei ole käytössä yhteistä määritelmää ja miksi sellaista on niin vaikea löytää.

3.2. Käsite "osuus- ja yhteisötalous" alkaa kuitenkin yleistyä ja esiintyy mm. työllisyys-suuntaviivojen yhteydessä⁽¹⁾ ja Euroopan sosiaalirahastoa koskevassa uudessa asetuksessa⁽²⁾.

3.3. Määrittelyvaikeuksien ratkaisemiseksi osuus- ja yhteisötaloutta luonnehditaan usein siten, että se muodostuu neljästä "perheestä", eli osuuskunnista, keskinäisistä yhtiöistä, yhdistyksistä ja säätiöistä, jotka ovat itse asiassa organisatorisia tai oikeudellisia muotoja tai molempia.

3.3.1. Tältä pohjalta Euroopan komissio perusti vuonna 1998 osuuskuntien, keskinäisten yhtiöiden, yhdistysten ja säätiöiden neuvoa-antavan komitean (CMAF)⁽³⁾.

3.3.2. Kaikki mainittuihin neljään perheeseen kuuluvat organisaatiot eivät kuitenkaan halua lukeutua osuus- ja yhteisötalouden piiriin. Toisaalta on muita toimijoita, jotka katsovat kuuluvansa sen piiriin, mutta eivät täytä kyseisten neljän ryhmän osalta oikeudellista muotoa koskevia vaatimuksia, jotka vaihtelevat jäsenvaltioittain.

3.4. Osuus- ja yhteisötalouden käsitteeseen liittyvä epäselvyys ei johdu ainoastaan tulkintaeroista vaan myös terminologisesta sekaannuksesta. Termistä käy ilmi, että kyseessä on taloudellinen toiminta. Muissa kielissä osuus- ja yhteisötalouteen viitataan usein termillä 'sosiaalitalous', jolloin käsite 'sosiaalinen' tarkoittaa sekä 'vastavuoroista omaehtoista avustustoimintaa' että 'yhteiskunnallista' toimintaa.

3.5. Yhteiskunnallis-taloudellinen toimintaympäristö on viime vuosina muuttunut. Uusia ilmiötä ja uusia talouden toimijoita syntyy vastaamaan uusiin tarpeisiin ja vaatimuksiin joustavalla, innovatiivisella ja tehokkaalla tavalla. Jo käynnissä olevaa toimintaa on siten sopeutettava.

3.6. Koska osuus- ja yhteisötalouden piiriin kuuluva toiminta voi liittyä tiettyihin oikeuksiin ja etuihin, komitea katsoo, että komission olisi tärkeää esittää käsitteestä toimiva sekä kansalaisten ja jäsenvaltioiden hyväksymä ja ymmärtämä määritelmä, vaikka sellaisen löytäminen voikin olla vaikeaa.

3.7. Tätä taustaa vasten komitea pohtiikin, mahtaako oikeudellisiin ja organisatorisiin tekijöihin perustuva määritelmä olla jo vanhentunut siitä huolimatta, että suurin osa taloudellisesta toiminnasta on järjestäytynyt edellä mainitulla tavalla.

3.8. Komitea esittää, että määritelmän tulisi perustua pääpiirteisiin, jotka erottavat osuus- ja yhteisötalouden perinteisistä yksityisyrityksistä ja julkisesta sektorista. Tässä yhteydessä tulisi keskittyä ihmiskeskeisiin tavoitteisiin ja toimiin.

3.8.1. Niinpä osuus- ja yhteisötalouden tavoitteena tulisikin olla toimiminen sen jäsenten, käyttäjien ja/tai yhteiskunnan puolesta ja tyydyttää selkeästi määriteltyjä tarpeita yleisen edun nimissä.

3.8.2. Osuus- ja yhteisötaloutta edustavan yhteisön jäsenyyden tulee olla avoin kaikille, jotka täyttävät asiaankuuluvat edellytykset ja hyväksyvät jäsenyyttä koskevat ehdot.

⁽¹⁾ Vuoden 1999 työllisyyspoliittiset suuntaviivat, kohta 12. Neuvoston päätös 22. helmikuuta 1999. Kohta toistuu myös komission ehdotuksessa vuoden 2000 työllisyyspoliittisiksi suuntaviivoiksi.

⁽²⁾ Euroopan sosiaalirahastoasetus, 3 artikla 1 kohta d alakohhta, EYVL L 161, 26.6.1999.

⁽³⁾ CMAF on vastikään julkaissut raportin "Osuus- ja yhteisötalouden asema Euroopan unionin kehittämisessä", jossa se määrittelee kantansa osuus- ja yhteisötalouden periaatteisiin.

3.8.3. Ihmisten tarpeiden ja sitoutumisen lisäksi keskeistä on, että organisaatio mahdollistaa sekä demokraattisen valvonnan että hallinnon riippumattomuuden.

3.8.4. Vaikka osuus- ja yhteisötaloudessa toimivien yritysten ensisijaisena tavoitteena ei olekaan voitto, tulee niiden kuitenkin olla taloudellisesti tehokkaita ja käyttää siten taloudellinen ylijäämä tavoitteidensa edistämiseen.

4. Osuus- ja yhteisötalouden merkitys

4.1. Osuus- ja yhteisötalouden piiriin kuuluvissa yrityksissä ja järjestöissä on miljoonia jäseniä. Osa yrityksistä ja organisaatioista on hyvin suuria, mutta jäsenistä suurin osa kuuluu hyvin pieniin yrityksiin ja organisaatioihin. Niistä useimmat ovat varsin nuoria, kun taas monet kaikkein suurimmista organisaatioista ovat toimineet jo kauan. Yhdistykset, pienosuuskunnat ja muut uudet osuus- ja yhteisötalouden piiriin kuuluvat organisaatiot kasvavat nopeasti.

4.2. Jotta alan merkitys ymmärrettäisiin nykyistä paremmin, sekä jäsenvaltioiden että komission tulisi komitean mielestä laajentaa ja selkeyttää osuus- ja yhteisötalouden tilastointia siten, että tilastotiedot kerättäisiin yhteisten ja standardisoidujen kriteerien mukaan.

4.3. Eräiden tutkimusten mukaan osuus- ja yhteisötalous on huomattava osa EU:n taloutta ja työllisyyttä⁽¹⁾.

5. Osuus- ja yhteisötalous – erilaista yrittämistä

5.1. Osuus- ja yhteisötalouden yrittäjyys poikkeaa erikoispiirteidensä vuoksi muusta taloudellisesta toiminnasta. Se on siten osa elinkeinoelämän tarpeellista monipuolisuutta.

5.2. Osuus- ja yhteisötalouden periaatteita noudattavat uudet organisaatio- ja yritysmuodot yleistyvät. Niitä ovat mm. monisidosryhmiin perustuvat osuuskunnat, yritykset, joilla on sosiaalinen päämäärä tai joiden tavoitteena on helpottaa ammattiin pääsyä ja paluuta, sekä työmarkkinapalveluja tarjoavat yritykset ja paikalliset kehitysorganisaatiot.

5.2.1. Samanaikaisesti perinteiset osuus- ja yhteisötalouden yritykset joutuvat toisinaan vastaamaan kilpailuun ja lainsäädännöllisiin kasvua rajoittaviin esteisiin tai molempiin muuttumalla oikeudelliselta muodoltaan yksityisyrityksiksi, jolloin voitto on ensisijainen tavoite.

⁽¹⁾ Osuus- ja yhteisötalous työllistää noin 6 ja 7 prosenttia EU:n kokonaistyövoimasta (noin yhdeksän miljoonaa työpaikkaa) Ciriectin hiljattain tekemän tutkimuksen mukaan ("Les entreprises et organisations du troisième système: Un enjeu stratégique pour l'emploi", Liège tammikuu 1999). Lisäksi on laskettava mukaan vapaaehtoistyö, jota tehdään erityisesti järjestöissä ja joka vastannee joitakin miljoonia työpaikkoja.

5.3. Osuus- ja yhteisötalouden alalla toimivien yritysten sosiaalisen tehokkuuden tulee yhdistyä taloudelliseen kannattavuuteen ilman, että ne kadottavat omaleimaisuutensa ja menettävät ominaispiirteensä ja tavoitteensa.

5.4. Komitea on jo aiemmin ilmaissut tukevansa yrittäjyyden edistämistä ja myönteisen yrittämisilmaston luomista. Tämä koskee myös osuus- ja yhteisötalouden yrityksiä⁽²⁾.

5.5. Osuus- ja yhteisötalouden kehittymistä vaikeuttavia tekijöitä voidaan tunnistaa useita. Joillakin sektoreilla (vaikka-kaan ei kaikilla) tuotettaville palveluille ja tavaroille ei ole riittävästi kysyntää liian vähäisen ostovoiman takia, työntekijöiden ja johdon ammattitaito kaipaava kehittämistä ja pääomasta on selvästi pulaa. Tämän lisäksi lainsäädännössä ei aina oteta huomioon osuus- ja yhteisötalouden erityispiirteitä.

5.6. Osuus- ja yhteisötalouden tarjoamat yritysmuodot houkuttelevat yrittäjiksi usein ryhmiä, jotka eivät perinteisesti uskaltautuisi yrittämään. Kollektiivisessa yrittämisessä he voivat yhdistää voimavarojaan ja jakaa riskit, mikä luo turvallisuutta ja lisää siten riskinottohalua.

5.7. Osuus- ja yhteisötaloudessa yhdistyy vapaaehtois- ja palkkatyö. Vapaaehtoistyöllä on useita ulottuvuuksia. Kyseessä voi olla aika, jonka luottamustehtäviin valitut käyttävät toimintaan liittyviin käytännön tehtäviin. Kyseessä voi myös olla vapaaehtoisten yhdistykselle antama työpanos.

5.7.1. Komitea katsoo, että vapaaehtoistyö tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden osallistua aktiivisesti yhteiskuntaelämään, ja tietyillä aloilla sen osuus on kasvamassa. Vapaaehtoistyö on usein yhteydessä palkkatyöhön ja edistää työllisyyttä erityisesti aloilla, joilla on heikko kysyntä resurssien puutteen takia. Se ei kuitenkaan saa korvata palkkatyötä, jonka sääntelyyn pätevät työmarkkinoilla vallitsevat tavanomaiset säännöt.

5.8. Samalla on parannettava osuus- ja yhteisötalouden piirissä toimivien palkattujen ja vapaaehtoisten työntekijöiden ammattitaitoa, jotta tarjottavien palvelujen laatu vastaa kilpailusta selviämisen edellyttämää korkeaa tasoa.

5.8.1. Osuus- ja yhteisötalouden yritysten erityisen ja monitoiminnallisen luonteen vuoksi voidaan olettaa, että alan johdolla ja työntekijöillä on hyvät mahdollisuudet ottaa käyttöön "oppivan" organisaation malli, jolloin ne voivat edistää sopeutumiskykyä joustavuuden ja uusien työn organisoimismallien avulla ja etsiä ratkaisuja työ- ja perhe-elämän yhdistämiseen.

⁽²⁾ Ks. mm. talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto neuvostolle: yrittäjyyden edistäminen Euroopassa: tulevaisuuden painopistealat", KOM(1998) 222 lopull., EYVL C 235, 27.7.1998, s. 69.

6. Työllisyys

6.1. Osuus- ja yhteisötalous ei kokonaisuutena halua joutua työmarkkinapolitiikan välineeksi. Tällä alalla – kuten muussakin elinkeinoelämässä – suurin osa toiminnasta tähtää ensisijaisesti muiden kuin työllisyyteen liittyvien tavoitteiden saavuttamiseen. Kuitenkin uudet työpaikat ovat alan kehityksen tärkeä sivutuote.

6.2. Osuus- ja yhteisötaloudessa on kuitenkin mukana monia toimijoita, joiden tavoitteena on työttömien, vammaisten ja muiden työmarkkinoilta syrjäytyneiden ryhmien työllistäminen ja integroiminen. Osuus- ja yhteisötalouden avulla voidaan aktivoida ihmisiä, antaa heille itsetuntoa ryhtyä itse yrittäjäksi tai hankkia työpaikka tavallisilta työmarkkinoilta. Osuus- ja yhteisötalouden piirissä on myös monia toimijoita, jotka solidaarisuudesta yhteiskuntaa kohtaan noudattavat tiettyjen poliittisten ja yhteiskunnallisten ryhmien vetoomusta osallistua työllisyyspolitiikkaan.

6.3. Edellä mainituilla organisaatioilla, jotka ovat osuus- ja yhteisötalouden piirissä uusi ilmiö, on siten tärkeä rooli ihmisten ohjaamisessa ”toissijaisilta” työmarkkinoilta ”ensisijaisille”. Näiden toimintakokonaisuuksien nimitykset, muodot ja organisaatio vaihtelevat maittain. Ammattijärjestöt tai yksityiset yritykset luottavat useissa työllistämishankkeissaan osuus- ja yhteisötalouden piiriin kuuluviin toimijoihin.

6.4. Työmarkkinapoliittisista toimista, jotka ovat osaltaan edistäneet työllisyyttä osuus- ja yhteisötalouden piirissä, on muutamia mainitsemisen arvoisia esimerkkejä. Ranskassa on työllistämistuella (Contrat Emploi Solidarité, CES) luotu 200 000 työpaikkaa yhdistyksiin, jotka ovat lisäksi tähän mennessä työllistäneet noin 250 000 nuorta erilaisten nuorisotyöttömyyden torjuntaan tähtäävän ohjelman kautta. Sosiaalisin perustein toimivat osuuskunnat työllistävät yli 100 000 henkeä Italiassa. Belgiassa työttömien työllistämishankkeen myötä on luotu yli 40 000 työpaikkaa. Irlannissa on Community Employment -hankkeella luotu yhdistyksiin ja paikallisiin kehitysorganisaatioihin noin 30 000 uutta työpaikkaa. Espanjassa Mondragon-ryhmä ja Once-säätiö ovat sitoutuneet työllistämään 37 000 henkeä.

6.5. Osuus- ja yhteisötalouden myönteiset työllisyysvaikutukset ovat saaneet vastakaikua EU:n työllisyysuuntaviivoissa. Osuus- ja yhteisötalouden roolia työpaikkojen luomisessa etenkin paikallistasolla sekä uusien työllistämismahdollisuuksien hyödyntämisessä korostetaan⁽¹⁾.

6.6. Komitea toteaa, että työllisyysuuntaviivojen myötä osuus- ja yhteisötalous liittyy yhä tiiviimmin kansallisiin työllisyyttä koskeviin toimintasuunnitelmiin. Tästä hyvinä esimerkkeinä ovat mm. Italia, Espanja, Ranska, Irlanti ja Belgia⁽²⁾.

6.7. Jotta osallistuminen jäsenvaltioiden omaan työllisyyspolitiikkaan olisi tehokasta, komitea korostaa, että osuus- ja yhteisötalouden edustajia tulee kuulla laadittaessa jäsenvaltioiden omia toimintasuunnitelmia. Komitea kehottaa lisäksi osuus- ja yhteisötalouden omia järjestöjä esittämään maiden hallituksille toimintasuunnitelmiin liittyviä konkreettisia ehdotuksia vuoden 2000 toimintasuunnitelmaa varten.

6.8. Koska useissa valtioissa keskinäiset yhtiöt ovat tärkeitä sosiaalisen suojelun tukipilareita, komitea katsoo, että niillä voisi olla tärkeä rooli työllisyyden, uusien yritysten perustamisen ja työllistettävyyden edistämässä. Tästä on jo esimerkkejä⁽³⁾. Keskinäiset sosiaaliseen suojeluun keskittyvät yhteisöt voivat lisäksi järjestää ikääntyvän väestön tarvitsemia palveluja ja luoda siten uusia työpaikkoja yhteistyössä osuus- ja yhteisötalouden muiden alojen kanssa.

6.9. Jotta työllisyysmahdollisuuksien luomisessa edistytään, komitea korostaa tukirakenteiden, jäsenvaltioiden elinkeino- ja työmarkkinapoliittisten toimien ja unionin rakennerahastojen tuen tarpeellisuutta⁽⁴⁾.

7. Rakennerahastot

7.1. EU:n uuden rakennerahasto-ohjelman vuosina 2000-2006 tapahtuvaa toteuttamista koskevien suuntaviivojen osalta komissio toteaa, ettei osuus- ja yhteisötalouden mahdollisuuksia luoda uusia työpaikkoja ole hyödynnetty riittävästi. Euroopan sosiaalirahastoasetuksessa mainitaan nimenomaisesti mahdollisuus tukea osuus- ja yhteisötalouteen liittyvää toimintaa.

7.2. Komitea olettaakin, että jäsenvaltiot ja komissio toteuttavat suuntaviivat konkreettisten ohjelmien muodossa. Ensisijaisista toteutettavista painopistealoista on korostettava osuus- ja yhteisötalouden roolia paikallisessa kehitystyössä, epäedullisessa asemassa olevien ryhmien integroinnissa ja yrittäjähengen luomisessa. Komitea kehottaa samalla jäsenvaltioita varmistamaan, että osuus- ja yhteisötalous on edustettuna kumpuunudessa rakennerahastoasetuksen mukaisesti.

(1) Vuoden 1999 työllisyyspoliittiset suuntaviivat, kohta 12. Neuvoston päätös 22. helmikuuta 1999. Tätä roolia korostettiin myös ”Kolmas järjestelmä ja työllisyys” -ohjelman rahoituskomitean kertomuksessa.

(2) Komission julkaisema ”Joint employment report 1999”, osa 1, s. 59 ja osan 2 maakohtaiset selvitykset.

(3) ”The contribution of mutual and bilateral social protection to employment and employability”, KOOPi, Ruotsi, 1998.

(4) ”Komission tiedonanto – Työllisyyttä tukeva yhteisön politiikka”, KOM(1999) 167 lopull., kohta 2, alue- ja paikallistuki.

8. Yhtenäismarkkinat

8.1. Rahoituksen saatavuus

8.1.1. Perinteisten osuuspankkien lisäksi markkinoille on tullut monia osuus- ja yhteisötalouteen liittyviä "vaihtoehtopankkeja" ja luottolaitoksia, jotka tarjoavat pääomaa uusien aloitteiden toteuttamiseen. Mikrolainat ja luottotakuut sekä erityinen riskipääoma ovat osoittautuneet tehokkaiksi keinoiksi kehittää osuus- ja yhteisötalouteen liittyvää uutta yrittäjyyttä⁽¹⁾. Usein rahoituslähteenä ovat ihmiset, jotka haluavat investoida osuus- ja yhteisötalouteen.

8.1.2. Komitea kuitenkin myöntää, että osuus- ja yhteisötalouden toimijoille ja erityisesti mikroyrityksille rahoituksen järjestäminen on edelleen eräs suurimpia esteitä.

8.1.3. Komitea suhtautuu myönteisesti aloitteisiin, joiden ansiosta mainitut uudet osuus- ja yhteisötalouden rahoitusvälineet voivat yleistyä ja täyttää niille asetetut tärkeät tehtävät. Komission ja jäsenvaltioiden tulisi selvittää asiaa sekä tutkia, voidaanko muilla aloitteilla tarjota pääomaa kehittyvään osuus- ja yhteisötalouteen.

8.2. Sosiaalinen suojelu

8.2.1. Eräissä jäsenvaltioissa keskinäiset yhtiöt vastaavat huomattavilta osin sosiaalisesta suojelusta. Niiden toiminta perustuu vahvojen ja heikkojen ryhmien väliseen solidaarisuuteen ja siihen, ettei riskejä valikoida.

8.2.2. Komitea katsoo, että keskinäisillä sosiaalisesta suojelusta vastaavilla yhtiöillä on tärkeä rooli jäsenvaltioiden sosiaaliturvajärjestelmissä, ja kehottaa komissiota valvomaan, ettei tätä yleishyödyllistä tehtävää vahingoiteta altistamalla kyseiset yritykset kilpailulle, jonka säännöt eivät ole kaikille samat. Kaikkien toimijoiden tulee noudattaa määritettyjä julkisten palvelujen velvoitteita.

8.3. Kilpailusäännöt, julkiset hankinnat ja verotus

8.3.1. Osuus- ja yhteisötalous vaatii erityispiirteidensä vuoksi sille erikseen sovitettuja ratkaisuja verotusta, julkisia hankintoja ja kilpailua koskeviin sääntöihin. Niinpä se tarvitseekin niiden osalta sopeutettuja ratkaisuja. Mainittakoon seuraavat esimerkit:

- osuus- ja yhteisötalouteen liittyvät organisaatiot on suljettu pois tietyiltä aloilta joissakin jäsenvaltioissa (esim. polttonesteenjakelu Espanjassa)

- julkisia hankintoja koskevat säännöt ja paikallisten työllisyysaloitteiden sekä osuus- ja yhteisötalouden harjoittaman hyvinvointipalvelujen tuotanto eivät ole aina yhteensopivia
- julkisista hankinnoista päätetään usein hinnaltaan edullisimman tarjouksen hyväksi asettamatta vaatimuksia, jotka koskevat palvelujen laatua
- tarvitaan verohelpotuksia sen perusteella, että osuus- ja yhteisötalous poikkeaa talouden perinteisistä aloista.

8.3.2. Juuri tällä perusteella komitean mielestä yhteisötalous ja yksityiset yritykset voivat saavuttaa samanlaiset kilpailuedellytykset, kun sovelletaan erityisratkaisuja.

8.3.3. Komitea esittää, että komissio tutkisi tällaisia seikkoja osuus- ja yhteisötalouden tuen perusteita koskevien suuntaviivojen laatimiseksi. Osuus- ja yhteisötalouden alan uudet yritykset eivät saa muuttaa olemassa olevien markkinoiden rakennetta ryhtymällä epäoikeudenmukaiseen kilpailuun yksityissektorin yritysten kanssa ja painamalla hinnat markkinahintojen alle.

8.3.4. Komitean mielestä näiden perusteiden tulisi olla selkeitä, avoimia ja pohjautua osuus- ja yhteisötalouden peruspiirteisiin. Niillä ei saa myöskään olla yhteiskunnallisesti kielteisiä seurauksia muita epäsuotuisammassa asemassa oleville ryhmille.

8.3.5. Suuntaviivoja laadittaessa tulee kuulla osuus- ja yhteisötalouden organisaatioita.

8.4. Eurooppalaisen yhteistyön mallit

8.4.1. Eurooppalaisten verkostojen perustaminen käy entistä tarpeellisemmaksi kilpailukyvyyn varmistamiseksi sisämarkkinoilla. Komitea on jo aikaisemmin ilmaissut tukevansa ajatusta, että osuustoiminnalliset yritykset sekä keskinäiset yhtiöt ja yhdistykset voisivat perustaa vastaavia rajanylittäviä eurooppalaisia yrityksiä, yhtiöitä ja yhdistyksiä⁽²⁾. Tarvittavat yhteisön tason perussäännöt kuitenkin puuttuvat. Tällaisten eurooppalaisten yritysmuotojen perustaminen tulisi sallia sekä fyysisille henkilöille että pienyrityksille, jotka haluavat kilpailukykyä vahvistaakseen osallistua rajanylittävään yhteistoimintaan.

8.4.2. Komitea on aiemmin ilmaissut kantanaan, että kyseisiä oikeudellisia ja organisatorisia muotoja tulee käsitellä erillään eurooppalaisen yhtiön perussäännöstä, jotta neuvosto voisi mahdollisimman pian päättää asiasta⁽³⁾. On itsestään selvää, että työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksia koskeva direktiivi tulee hyväksyä samanaikaisesti.

⁽¹⁾ Inaisen (International Association of Investors in the Social Economy) julkaisussa "Financial Instruments of the Social Economy in Europe and their impact on job creation" kerrotaan joistakin tämän tyyppisistä rahoitusvälineistä. Toisena esimerkkinä mainittakoon Italian investointirahastot, joiden tavoitteena on uusien osuuskuntien perustaminen.

⁽²⁾ EYVL C 233, 31.8.1993, s. 42.

⁽³⁾ Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto työntekijöille tiedottamisesta ja heidän kuulemisestaan", KOM(95) 547 lopull., 29.5.1996, EYVL C 212, 22.7.1996, s. 36, kohta 14.

8.4.3. Komitea toistaa edellämainitut vaatimuksensa ja korostaa jälleen, että uusien määräysten on oltava riittävän joustavia, jotta ne mahdollistavat osuus- ja yhteisötalouden eri kategorioihin kuuluvien organisaatioiden ja yritysten välisen yhteistyön. Joustavuutta edellyttää myös jäsenvaltioiden lainsäädännössä olevien erojen huomioon ottaminen. Esikuvaksi voidaan ottaa Ranskan "union d'économie sociale"-lainsäädäntö tai Italian konsortiolainsäädäntö.

8.5. Euroopan unionin laajentuminen

8.5.1. Ennen odotettavissa olevaa unionin laajentumista komitea kehottaa komissiota ottamaan neuvotteluissa huomioon osuus- ja yhteisötalouden roolin jäsenvaltioissa sekä yhtenäismarkkinoita koskevan lainsäädännön että täysipainoiseen eurooppalaiseen yhteistyöhön osallistumisen osalta.

9. Komission tukiohjelmat

9.1. Komitea panee merkille, ettei komission vuonna 1993 ehdottamaa osuuskuntia, keskinäisiä yhtiöitä, yhdistyksiä ja säätiöitä koskevaa ohjelmaa toteutettu. Päätös olisi edellyttänyt jäsenvaltioiden yksimielistä hyväksyntää, jota ei saavutettu. Ohjelman toteuttamista ehkäisi myös sitä varten varattujen varojen niukkuus (5,6 miljoonaa euroa kolmea vuotta kohti).

9.2. Komissio valmistelee yrittäjyyttä edistävää ohjelmaa. Sen tulee sisältää myös osuus- ja yhteisötalous. Samalla osa voimavaroista tulee varata osuus- ja yhteisötaloudelle tyypillisten aiheiden käsittelyyn, kuten jäsenten koulutukseen, parhaiden käytänteiden yleistämiseen ja tutkimukseen.

9.3. Komitea lähtee siitä, että osuus- ja yhteisötalouden organisaatioita ja yrityksiä varten varataan aiempaan ohjelmaehdotukseen verrattuna enemmän resursseja. Soveltuvuusperusteiden tulisi kuitenkin olla selkeitä ja avoimia ja niiden tulisi liittyä osuus- ja yhteisötalouden erityispiirteisiin uusien ja/tai innovatiivisten aloitteiden tukemiseksi.

9.4. Komitea suhtautuu lisäksi myönteisesti Euroopan komission jäsenen Anna Diamantopouloun tekemään ehdotukseen käynnistää pilottihankkeita, jotka yhdistävät osuus- ja yhteisötalouden organisaatioita ja muita yhteiskuntaelämän toimijoita, jotta löydettäisiin tällaisille kumppanuuksille hyvät toimintatavat.

9.5. Lisäksi tulisi erityistoimin huolehtia siitä, että parannetaan osuus- ja yhteisötalouden mahdollisuuksia saada tukea EU:n ohjelmista kuten TTK:n viidennessä puiteohjelmasta tai muista tukiohjelmista.

9.6. Komitean mielestä osuus- ja yhteisötalouden puitteissa toteutettavien EU-hankkeiden kohdalla palkaton vapaaehtoisuustyö tulee laskea osarahoitukseksi.

10. Osuuskuntia ja keskinäisiä yhtiöitä koskevat valkoiset kirjat

10.1. Komitea on pettynyt siihen, että komissio ei työohjelmansa mukaan hyväksykään näitä kahta alunperin tälle vuodelle suunniteltua valkoista kirjaa, joista toinen käsittelee osuuskuntia ja toinen keskinäisyyteen perustuvia organisaatioita. Komitea tukisi voimakkaasti tällaista aloitetta, jonka loppuun saattaminen edellyttää kuitenkin riittäviä määrärahoja. Aloite tarjoaa mahdollisuuden arvioida tilanne kyseisillä aloilla ja laatia suosituksia, jotka kannustavat osuuskuntien ja keskinäisten yhtiöiden kehittämistä Euroopan unionissa.

11. Komission organisaatio

11.1. Osuus- ja yhteisötalouden järjestöillä ja yrityksillä on läheisiä yhteyksiä miltei jokaiseen komission pääosastoon. Tärkeimmät ovat yritystoiminnan pääosasto, jonka alaan kuuluvat osuuskunnat, keskinäiset yhtiöt ja uudet yritysmuodot, sekä työllisyyden ja sosiaaliasioiden pääosasto, jolle kuuluvat osuus- ja yhteisötalous sekä paikallistason kehittäminen. Tällainen jako saattaa heikentää osuus- ja yhteisötalous -kentän kiinteyttä. On tärkeää, että yleisiin organisatorisiin kysymyksiin löydetään kiireellisesti tyydyttäviä ja koordinoituja ratkaisuja ja että osuus- ja yhteisötalouden toimijoita autetaan. Samalla komitea pohtii, mitä komissio tarkoittaa ilmaisulla "uudet yritysmuodot".

12. Mitä voidaan tehdä osuus- ja yhteisötalouden itsensä piirissä?

12.1. Lokakuussa järjestetyssä kuulemistilaisuudessa esitettiin useita esimerkkejä hyvistä käytännöistä. Komitea katsoo, että parhaiden käytänteiden levittäminen on avainasemassa osuus- ja yhteisötalouden edistämässä.

12.2. Esimerkkeinä mainittakoon mm.

- jäsenvaltiokohtaisten ja Euroopan tason koordinoitujen perustaminen
- tietoverkkojen perustaminen
- yhteistyö muun elinkeinoelämän ja ammattijärjestöjen kanssa
- kumppanuuksien solmiminen paikallis- ja alueviranomaisien kanssa

- taloudellisen ja yhteiskunnallisen tehokkuuden arviointimenetelmien kehittäminen; niihin kuuluvat esim. sopivat yhteiskunnallisen kirjanpidon menetelmät ja hallinnointijärjestelmien parantaminen
- strategisten kehityskeskusten perustaminen
- vertailuanalyysien kehittäminen
- vapaaehtoissitoutumisen etujoukossa toimiminen esim. siten, että suurimmat osuus- ja yhteisötalouden yrityksistä ja organisaatioista laativat muutoksenhallintaa koskevia selvityksiä⁽¹⁾
- hyvien esimerkkien tarjoaminen ammattitaidon kehittämisessä, työn organisoinnissa ja tasa-arvokysymyksissä

⁽¹⁾ Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Kuinka hallita muutosta – Teollisuuden muutosten taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia käsittelevä korkean tason työryhmä – Loppukertomus” (Gyllenhammarin ryhmän kertomus), EYVL C 258, 10.9.1999, s.1.

- käytettävissä olevien, erityisesti henkilöresurssien kehittämiseen suunnattujen EU-ohjelmien hyödyntäminen.

13. Pöytäkirjat

13.1. Osuus- ja yhteisötalous on toisaalta tärkeä osa talouselämää ja samalla myös osa järjestäytyntä kansalaisyhteiskuntaa. Tämä oma-aloitteinen lausunto on komitean panos unionin ja jäsenvaltioiden tasolla käytävään keskusteluun, joka koskee osuus- ja yhteisötaloutta, sen määrittelyä ja sekä yleistä että sisämarkkinoihin liittyvää roolia.

13.2. Komitea suosittelee, että komissio, Euroopan parlamentti ja jäsenvaltiot noudattavat tässä lausunnossa esitettyä linjaa laatimalla strategian, jonka avulla osuus- ja yhteisötalous otetaan täysimääräisesti mukaan hyvinvointipalveluiden luomiseen ja uusien, yrittäjyyteen liittyvien aloitteiden edistämiseen Euroopassa.

Bryssel 2. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

LIITE

talous- ja sosiaalikomitean lausuntoon

Seuraava muutosehdotus, joka sai vähintään neljänneksen annetuista äänistä, hylättiin käsittelyssä.

Kohta 8.4.2

Poistetaan viimeinen virke.

Perustelu

Kaupan alan pk-yritykset eivät voi hyväksyä kyseessä olevaa, työntekijöille tiedottamista ja heidän kuulemistaan koskevaa direktiiviehdotusta sellaisenaan. Direktiivillä luotaisiin liian raskaita lisävelvoitteita pienyrityksille. Sitä paitsi kohdassa käsitellyt kaksi kysymystä ovat toisistaan riippumattomia.

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tiettyjen vaarallisten aineiden ja valmisteiden markkinoille saattamisen ja käytön rajoituksia koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä annetun direktiivin 76/769/ETY muuttamisesta 22. kerran (ftalaatit) ja lelujen turvallisuutta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun neuvoston direktiivin 88/378/ETY muuttamisesta"

(2000/C 117/12)

Neuvosto päätti 29. helmikuuta 2000 EY:n perustamissopimuksen 95 artiklan mukaisesti pyytää talous- ja sosiaalikomitean lausunnon edellä mainitusta ehdotuksesta.

Asian valmistelusta vastannut "yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus" -jaosto antoi lausuntonsa 15. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Alma Williams.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 1. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 27 ääntä puolesta, 21 vastaan, ja 8 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Käsiteltävänä oleva ehdotus liittyy ennen kaikkea Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ja edelleen Amsterdamin sopimuksen 153 artiklassa tavoitteeksi asetettuun kuluttajien terveyden ja turvallisuuden korkeatasoiseen suojeluun. Komissio ehdottaa kuuden myrkyllisen ftalaatin käytön kieltämistä tietyissä vauvoille ja pikkulapsille, eli kaikkein heikoimmalle ja turvattomimmalle kuluttajaryhmälle tarkoitetuissa tuotteissa. Komissio ehdottaa vaarallisia aineita koskevan direktiivin⁽¹⁾ muuttamista 22. kerran sekä erillistä muutosta lelujen turvallisuutta koskevaan direktiiviin⁽²⁾.

1.2. Ehdotuksella on kuitenkin kauaskantoisia yleisiä vaikutuksia, ja se koskee seuraavia tärkeitä kysymyksiä tai aihepiirejä:

1.2.1. käytäntöjen yhdenmukaistaminen ja yhtenäisten sääntöjen käyttöönotto sekä sisämarkkinoilla että jäsenvaltioissa

1.2.2. vuorovaikutus muiden direktiivien, kuten yleisestä tuoteturvallisuudesta annetun direktiivin⁽³⁾ ja sen 9 artiklassa kuvailtujen kiireellisyysmenettelyjen kanssa

1.2.3. tuotteesta vapautuvan ftalaattitasen määrittämisessä käytettävien mittaustapojen luotettavuus

1.2.4. ympäristönsuojelijoiden esittämät vaatimukset käsiteltäessä tunteisiin vetoavaa ja käytännön seikkoihin puuttumista edellyttävää aihetta

1.2.5. riskinarviointimenettelyjen ja varovaisuusperiaatteen noudattamisen korostuminen entisestään.

1.2.5.1. Erityisesti on korostettava varovaisuusperiaatteen merkitystä. Kyseessä on melko uusi ja komission äskettäin antamassa tiedonannossa⁽⁴⁾ kuvailtu menettely, johon nyt turvaudutaan vasta kolmannen kerran. Menettely tarjoaa komissiolle mahdollisuuden ryhtyä toimiin tapauksissa, joihin ei liity riittäviä, ratkaisevia tai varmoja todisteita, mutta joissa toimettomuudesta aiheutuisi kansanterveydelle tai ympäristölle (kuten belgialaisten elintarvikkeiden dioksiini) kohtuuton riski. Keskeinen periaate on riskien arvioiminen mahdollisen uhan vallitessa. Toimiin ryhtyminen ei kuitenkaan edellytä, että riskinarvioinnin tulosten on oltava ratkaisevia. Toimettomuutta ei tule perustella tieteellisten todisteiden puutteella.

2. Taustaa

2.1. Mitä ftalaatit ovat?

Ehdotus koskee kuutta ftalaattia, jotka on eritelty ehdotuksen liitteessä. Ne ovat kemikaaleja, jotka on tunnettu jo kauan ja joita lisätään pehmentämään kovia muoveja (esim. polyvinyylikloridi, PVC). Pehmennetystä muovista voidaan valmistaa vauvoille ja alle kolmevuotiaille lapsille tarkoitettuja tuotteita, kuten pururenkaita, tutteja, helistimiä ja tiettyjä leluja kuten kylpyleluksi tarkoitettuja ankoja. Purulelujen kaltaisissa tuotteissa käytetään yleisimmin di-"isononyyli"-ftalaattia (DINP). Tiettyjä ftalaatteja esiintyy myös luonnostaan elintarvikkeissa, esim. banaaneissa.

2.2. Mitä ongelmia ftalaateista aiheutuu?

Ftalaatit eivät sitoudu PVC:hen ja voivat ajan myötä kulkeutua tai liueta. Rotilla tehty kokeet osoittavat, että ftalaatit voivat häiritä hormonitasapainoa sekä aiheuttaa syöpää ja vaurioittaa siten maksaa, munuaisia ja kiveksiä. Riski kohdistuu erityisesti

⁽¹⁾ Direktiivi 76/769/ETY, EYVL L 262, 27.9.1976, s. 201.

⁽²⁾ Direktiivi 88/378/ETY, EYVL L 187, 16.7.1988, s. 1.

⁽³⁾ Direktiivi 92/59/ETY, EYVL L 228, 11.8.1992, s. 24.

⁽⁴⁾ COM(2000) 1 final, 2.2.2000.

vauvoihin ja pikkulapsiin, jotka pureskelevat ja imevät mainitunlaisia esineitä pitkäköjiä aikoja. Puremisen yhteydessä muovi saattaa rikkoutua, mikä nopeuttaa ftalaattien vapautumista ja niiden kulkeutumista sylkeen. Lisäksi aikuiselle vaaraton sallittu päivittäinen enimmäisannos (Acceptable Daily Intake, ADI) on vauvoille vahingollinen, koska he ovat aikuisia kevyempiä. Ftalaatit saattavat lisäksi kumuloitua, ja vauva voi saada niitä myös muista lähteistä, esim. rintamaidosta.

2.2.1. Edellä mainituista syistä eräät jäsenvaltiot ovat voimakkaasti vaatineet ftalaattien kieltämistä pikkulapsille tarkoitetuissa tuotteissa. Tämän seurauksena komissio antoi heinäkuussa 1998 suosituksen⁽¹⁾ (ikä komission jäsenen Emma Boninin toivomaa kiireellistä kieltoa). Lisäksi ympäristöjärjestöt ovat ajaneet kieltoa osana laajempaa kaikkien PVC-tuotteiden kieltämiseen tähtäävää kampanjaa. Myrkyllisyyttä, ekomyrkyllisyyttä ja ympäristöä käsittelevä tiedekomitea (SCTEE) antoi lausuntonsa syksyllä 1999.

2.2.2. Soveltaen yleistä tuoteturvallisuutta koskevan direktiivin kiireellisyysmenettelyä komissio on saanut jäsenvaltioilta suostumuksen kieltää mainitut kuusi ftalaattia tilapäisesti määräajaksi, koska ne ovat vakava uhka lasten terveydelle. Kielto tuli voimaan 19. joulukuuta 1999.

2.2.3. Tässä käsiteltävä ehdotus koskee lainsäädännön pitkäjänteistä muutosta.

3. Yleistä: komitean näkemys

3.1. Komitea kannattaa tietyissä lastentarvikkeissa ilmeneviä ftalaatteja koskevaa komission asettamaa välitöntä kieltoa ja siten ehdotetun direktiivin 1 artiklaa.

3.1.1. Koska kielto on tilapäinen ja määräaikainen ja sitä tarkastellaan uudelleen 8. maaliskuuta, komiteaa kiinnostaa, mitä siirtymämenettelyjä tulevaisuudessa aiotaan soveltaa.

3.1.2. Komitea on tietoinen, että komissiolla oli valittavana kaksi mahdollisuutta: joko kieltää ftalaattien käyttö tai selvittää tarkastusten vertausarvoksi suurin sallittu päästöaraja tarkoilla testeillä. Komitea hyväksyy varovaisuusperiaatteeeseen vedoten komission päätöksen, koska ftalaattien kohdalla kyseiset testimenetelmät ovat vielä epävarmoja, epäluotettavia ja lisäksi vauvan imu- ja puruliikkeen simuloimisen vaikeuden vuoksi mahdottomia toistaa. Komitea huomauttaa lisäksi, että mahdollisesti kehitettäviin vaihtoehtoihin voi liittyä paljon uusia epäilyksiä ja epävarmuutta. Se kehottaakin tekemään runsaasti jatkoselvityksiä.

3.2. Komitea epäilee komission hahmottelemaa menettelyä, jota on tulevaisuudessa tarkoitus soveltaa tuotteisiin, jotka voidaan panna suuhun vaikkei niitä ole siihen tarkoitettu (2 artikla). Tällaisiin esineisiin, eli pääasiassa lyhyehkön ajan purtaviin tai imettäviin leluihin, liittyy riski, jonka komissio aikoo torjua varustamalla pakkaukset vanhemmille tai muille pikkulapsista huolehtiville tarkoitettulla varoitusmerkinnällä.

3.2.1. Komitea korostaa, että muotoiltaessa kaikenlaisia varoituksia, joilla pyritään tyydyttävällä tavalla kattamaan valtava määrä lapsille suunnattuja tuotteita, aiheutuu käytännön vaikeuksia, varsinkin jos varoitukset täytyy merkitä monilla kielillä pakkauksen lisäksi myös itse tuotteeseen.

4. Erityistä

4.1. 1 artikla

Edellä esitetyin varauksin komitea hyväksyy artiklassa esitetyn nykytilanteessa ainoana mahdollisuutena. Komitea kiinnittää lisäksi huomiota seuraaviin seikkoihin:

4.1.1. Komitea pahoittelee sitä, että vaarallisten tuotteiden markkinoille saattamista koskevan lainsäädännön lopullista muutosta voidaan menettelysystä soveltaa vasta vuosien kuluessa. Komitea kuitenkin huomauttaa, että siirtymäaikaa varten luodut väliaikaiset mekanismit on säilytettävä siihen asti vauvojen ja pikkulasten turvallisuuden takaamiseksi.

4.1.2. Komitea kiinnittää huomiota ongelmaan, joka liittyy perheissä sisaruksilta toisille periytyvien ja eri-ikäisten lasten käytössä olevien lelujen valvontaan. Komitea katsoo, että ongelmia aiheuttavat myös käytettyjen tavaroiden kaupoissa (esim. hyväntekeväisyyskaupoissa) myytävät lastentarvikkeet.

4.1.3. Komitea korostaa merkitystä, joka toimivaltaisten viranomaisten hoitamalla toimeenpanolla on (sekä Euroopan laajuisista koordinaatiota), ja muistuttaa niiden maiden ongelmista, joissa asiasta ei vastaa ainoastaan yksi viranomainen.

4.1.4. Komitea korostaa kiellon jatkuvan ja tehokkaan seurannan merkitystä sekä tarvetta järjestää erityisesti yhteisön ulkopuolisista maista ja kolmannen maailman maista tuotavia tuotteita koskeva markkinoiden valvonta.

4.1.5. Komitea korostaa vanhemmille ja kaikille lastenhoidosta vastaaville suunnatun tehokkaan tuoteturvallisuutta ja erityisesti ftalaatteja koskevan viestinnän merkitystä. Erityisesti tulisi harkita joidenkin valmistajien pakkauksissa ilmoittaman palvelunumerotoiminnan laajentamista. Lisäksi tarvitaan jo varhain aloitettavaa tahdikasta ja tasa-arvoista valistusta vauvojen ja pikkulasten hoidosta ja käyttäytymisestä.

(1) Suositus 98/485/EY, EYVL L 217, 5.8.1998, s. 35.

4.2. 2 artikla

Komitea huomauttaa, että ehdotetut varoitukset ovat niin vakavia, että ne vastaavat käytännössä kieltoa. Varoitusmerkin­toihin ehdotettu sanamuoto on lisäksi vaikeaselkoinen ja viestinnällisesti puutteellinen.

Mikäli mainittu merkintä kuitenkin hyväksytään tarkoituksen­ mukaisena toimenpiteenä, komitea huomauttaa seuraavaa.

4.2.1. Ei riitä, että varoitus on helposti luettava ja pysyvä. Sen on myös oltava ymmärrettävä.

4.2.2. Komitea epäilee lapsille tarkoitettuihin pieniin esineisiin liitettävien pysyvien varoitusten käytännöllisyyttä sekä suunnittelun että valmistuksen kannalta etenkin, mikäli varoi­ tus on tarkoitus esittää usealla kielellä.

4.3. Koska lelun ajoittaisesta imemisestä tai pureskelusta aiheutuva vaara on pieni, komitea suosittaa, että itse tuotteen painettavia pakollisia merkintöjä koskevasta ehdotuksesta luovutaan toistaiseksi sen toteutuessaan aiheuttamien vaikeuk-

sien vuoksi. Varoituksia tulisi merkitä pakkauksiin, milloin tila siihen riittää. Varovaisuusperiaatteen mukaan siihen perustu­ vien toimien tulee olla järkevässä suhteessa vaaraan, jota niillä on tarkoitus pienentää tai poistaa.

5. Päätelmät

5.1. Komitea korostaa uudelleen erityisesti lasten turvalli­ suuden ensisijaisuutta ja tukee komission pyrkimyksiä nykyi­ sen kiellon voimaan saattamiseksi. Komitea on kuitenkin edelleen huolissaan ftalaattipäästösten toteamisesta nykyi­ sin käytettävien testimenetelmien luotettavuudesta ja siitä, että vaihtoehtoisten materiaalien käyttöön liittyy uusia epävar­ muustekijöitä. Näin ollen se kehottaakin tekemään runsaasti jatkoselvityksiä.

5.2. Komitea hyväksyy sen, että komissio tuo 2 artiklassa julki käsityksensä, jonka mukaan vanhemmilla on oikeus sekä lastentarvikkeiden pakkauksissa että itse tuotteissa olevien vakavien varoitusmerkintöjen tarjoamaan tietoon. Mikäli ko­ missio haluaa siitä huolimatta ottaa kieltomerkinnät käyttöön, tulee sekä niiden sanamuotoon että viestinnälliseen toimivuus­ teen kiinnittää huomiota.

Bryssel 1. maaliskuuta 2000.

*Talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Työllisyys, talousuudistus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Kohti innovaation ja tiedon Eurooppaa"

(2000/C 117/13)

Talous- ja sosiaalikomitea päätti 23. syyskuuta 1999 työjärjestyksensä 11 artiklan 4 kohdan, 19 artiklan 1 kohdan ja 23 artiklan 3 kohdan mukaisesti antaa lausunnon aiheesta "Työllisyys, talousuudistus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Kohti innovaation ja tiedon Eurooppaa".

Asian valmistelusta vastannut "työllisyys, talousuudistus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus" -alakomitea antoi lausuntonsa 9. helmikuuta 2000. Esittelijä oli Peter Morgan ja apulaisesittelijänä toimi Ursula Engelen-Kefer.

Talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 1. ja 2. maaliskuuta 2000 pitämässään 370. täysistunnossa (maaliskuun 2. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon. Äänestyksessä annettiin 114 ääntä puolesta ja 5 pidättyi äänestämästä.

1. Johdanto

1.1. Neuvoston puheenjohtajavaltiot Suomi ja Portugali pyysivät 16. lokakuuta 1999 alustuksia aiheesta "Työllisyys, talousuudistus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Kohti innovaation ja tiedon Eurooppaa" Lissabonissa 23. ja 24. maaliskuuta 2000 järjestettävän Eurooppa-neuvoston ylimääräisen kokouksen yhteydessä käytävään keskusteluun. TSK on erittäin tyytyväinen, että siltä on pyydetty panosta tähän huippukokoukseen ja erityisen tyytyväinen siihen, että se on kutsuttu yhdessä parlamentin, komission, Euroopan keskuspankin ja työmarkkinaosapuolten kanssa korkean tason foorumiin, joka järjestetään Portugalissa kesäkuun alussa huippukokouksen seurantaan varten.

1.2. Eurooppa-neuvoston jäsenille 17. tammikuuta 2000 osoitetussa kirjeessä Portugalin pääministeri otti asian uudelleen esille. Seuraavassa ote kirjeestä:

"Euroopan rakentamisessa on alkamassa uusi ajanjakso.

Talouden elpymisestä huolimatta, työttömyyden, sosiaalisen syrjäytymisen ja sosiaalisen suojelun järjestelmien epätasapainoon liittyvien tulevaisuuden uhkien kaltaisista vakavista yhteiskunnallisista ongelmista ei ole päästy eroon. Ne heijastavat lisäksi syviä rakenteellisia ongelmia, joiden ratkaisu edellyttää rohkeita uudistuksia. Ongelmia korostaa lisäksi maailmanlaajuistumisen, tekniikan kehityksen ja väestön ikääntymisen kaltaiset väistämättömät haasteet. Eurooppalainen yhteiskuntamalli voidaan säilyttää ainoastaan löytämällä uusia kilpailutekijöitä ja yhteiskuntamallia uudistamalla.

Portugali toimii neuvoston puheenjohtajavaltiona vuonna 2000. Se tarjoaa sopivan ajankohdan pitkäjänteiselle pohdinnalle ja päätöksenteolle. Se onkin 23. ja 24. maaliskuuta 2000 Lissabonissa järjestettävän Eurooppa-neuvoston erityisistunnon tavoitteena. Haluamme tässä uudessa tilanteessa saattaa kasvua, kilpailukykyä ja työllisyyttä koskevan eurooppalaisen strategian ajan tasalle, sekä rikastuttaa Euroopan työllisyysoppimuksen sisältöä.

Haluaisin ottaa lähtökohtana esiin erään keskeisen asian. Muotoutumassa on uusi ajattelutapa: kansakuntien, alueiden, yritysten ja ihmisten vaurauden tärkeimmäksi perustaksi on muodostumassa innovaatioon ja tietoon pohjautuva talous. Eurooppa on jäänyt huomattavasti jälkeen. Sen tulisikin etsiä uudessa kilpailutilanteessa oma tiensä ja torjua samalla sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä uusia riskejä. Innovaatio ja syrjäytymisen torjunta on yhdistettävä.

Uskon, että voimme nykytilanteessa määritellä tulevaksi kymmenvuotiskaudeksi uuden strategisen tavoitteen: Euroopasta tulee tehdä maailman dynaamisin ja kilpailukykyisin talousalue, joka nojaa innovaatioon ja tietoon ja jolla talouskasvu kiihtyy, minkä tuloksena syntyy entistä parempia työpaikkoja ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus lujittuu.

Kasvun perusteiden uudistamiseen tähtäävässä taloudellisessa ja yhteiskunnallisessa strategiassa tulee yhdistää makrotalouspolitiikka ja sosiaalisen suojelun ajanmukaistaminen."

1.3. Portugalilainen puheenjohtajisto on sittemmin esitellyt 12. tammikuuta 2000 päivätyn asiakirjan "Työllisyys, talousuudistukset ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – innovaation sekä tietojen ja taitojen Euroopan kehittämiseksi".

1.4. Komitea ilmaisee tyytyväisyytensä asiakirjaan ja siinä esitettyjen ehdotusten yleisiin tavoitteisiin.

1.5. Komitea kannattaa ajatusta "vahvistavasta strategiasta". Sellainen on tämä lausuntokin ominaislaadultaan. Komitea tukee vähintään 3 %:n kasvutavoitetta koko EU:n alueella. Työttömyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi kasvutavoite voidaan asettaa korkeammaksikin. Komitea on yhtä mieltä siitä, että nyt on välttämätöntä kannustaa dynaamisuutta ja yrittäjyyttä sekä lujaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta edistävää kulttuuria. Myös komitea uskoo, että taloudellisessa ja sosiaalisessa strategiassa on Euroopan talouskasvun perustan uudistamiseksi yhdistettävä makrotalouspolitiikka, talousuudistukset ja rakennepolitiikka, aktiivinen työllisyyspolitiikka sekä sosiaalisen suojelun uudistaminen.

1.6. TSK:n vastaus pohjautuu ajatukseen, että Euroopan unionin kansalaiset ovat riittävän innovatiivisia ja yritteliäitä luodakseen tarvittavan määrän uusia ja kestäviä työpaikkoja.

1.7. Mikä Euroopassa jarruttaa työpaikkojen luomista? Liian harva yritys tai muu organisaatio onnistuu tietoresurssien innovoinnissa ja hyödyntämisessä. Luovuus on voimakas inhimillinen kyky. Miksei sitä Euroopassa hyödynnetä mahdollisimman laajasti? Millainen on edellä mainittu uusi ajattelutapa?

2. Uusi ajattelutapa

2.1. Tavallisesti termillä "uusi ajattelutapa" viitataan kasvuun, joka ei aiheuta inflaatiota, ja se liitetään Yhdysvaltojen rahapolitiikan johtamiseen. Kuten USA:n alhaiset työttömyysluvut osoittavat, uusi ajattelutapa merkitsee käytännössä korkeaa työllisyyttä, johon ei liity inflaatiota. Sosiaalisista syistä Yhdysvaltoja ei pidetä mallina Euroopalle. Euroopassa uutta ajattelutapaa voidaan tulkita seuraavasti:

- talouden kehityksen maksimointi ja samalla sosiaalisen syrjäytymisen ja ristiriitojen minimointi,
- talouden kilpailukykyyn varmistaminen samalla, kun säilytetään kilpailukykyinen yhteiskuntamalli,
- uuden teknologian käytön optimointi yhteiskunnan, luonnonympäristön sekä luonnonvarojen kannalta kestäväällä strategialla,
- kestävyysvarmistaminen kehittämällä osallistumiseen perustuvaa kulttuuria sekä yrityskulttuuria, jossa elinikäistä oppimista ja solidaarisuutta sovelletaan luovasti.

2.2. EU:n nykytilanteessa mainittu uusi ajattelutapa, eli talouskasvu johon liittyy myös sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja työllisyyden parantaminen inflaatiota lisäämättä, on mitä toivottavin lopputulos.

2.2.1. Myönteinen ja optimistinen taloudellinen ilmasto on rakennemuutoksen kannalta hyödyllinen. Kannattamattomien työpaikkojen karsiminen on sitä helpompaa, mitä enemmän toisaalla luodaan uusia ja kestäviä työpaikkoja ja mitä paremmat tulevaisuudennäkymät uudet työpaikat työolojen osalta tarjoavat.

2.2.2. Tätä kehitystä tukee siis talouspolitiikka, jolla pyritään kokonaiskysynnän tasaiseen kasvuun tuottavuuden parantamisen ohella. Nykyisiä ongelmia ei voida ratkaista kieltämällä talouskasvun merkitys. Puheenjohtajavaltion asiakirjassa mainittu 3 %:n kasvu on vähintäänkin tarpeen.

2.2.3. Jos uusi ajattelutapa on syntynyt kehityksen tuloksena, niin mitkä seikat ovat kehityksen takana ja mitkä tekijät voisivat saada samanlaisen kehityksen alulle myös EU:ssa? Vaikka kysymykseen ei ole tyhjentävää vastausta, voidaan erottaa joukko tekijöitä, jotka vaihtelevat taloudellisista ja elinkeinorakenteeseen liittyvistä seikoista kulttuurisiin, yhteiskunnallisiin, ekologisiin ja kestävyysvaatimukseen liittyviin tekijöihin.

2.3. Mitkä tekijät edistävät uutta ajattelutapaa ja mitkä piirteet ovat sille tyypillisiä? Mitkä seikat edistävät kasvua, johon ei liity inflaatiota? Seuraavassa muutamia selviä osatekijöitä:

- maailmanlaajuinen kilpailu, joka painaa tietyillä aloilla tuotteiden ja palvelujen hintoja alaspäin,
- tuottavuus, joka tietotekniikkaan ja televiestintään tehtyjen pitkäjänteisten sijoitusten ansiosta vihdoinkin näyttää saavan uuden ulottuvuuden,
- taidot, joiden vuoksi pieni osa työpaikoista on työmarkkinoilla etusijalla ja enemmistö vähäistä tai ei lainkaan ammattitaitoa edellyttävistä työtehtävistä on menettänyt arvoaan,
- tietotekniikasta johtuva rakennemuutos, joka on johtanut hierarkian purkamiseen sekä ulkoistamiseen, jotka molemmat voivat alentaa hintatasoa,
- palvelusektorin kehittyminen ja työpaikkojen siirtyminen palvelualalle,
- sekä sijainnin että työajan suhteen joustavien "elämäntapa-suhteiden" yleistäminen.

2.4. Mikäli inflaatiopaineiden aleneminen selittyy yllämainituilla tekijöillä, mitä kasvutekijät sitten ovat?

- dynaaminen tietotekniikka-ala tai täsmällisemmin ilmaistuna tietoyhteiskuntatekniikan (IST) ala, joka kattaa laitteistot, ohjelmistot ja palvelut,
- median ja rahoituksen kaltaisten tietoon perustuvien elinkeinojen nopea kasvu tietoyhteiskuntatekniikan kehityksen vanavedessä,
- perinteiseen pääomaan perustuvien elinkeinoalojen muuttuminen tietoyhteiskuntatekniikan ansiosta,
- riskipääoma-alan kasvu ja uusien, usein uutta teknologiaa hyödyntävien yritysten nopea lisääntyminen,

- kestävä kehitys edistävän politiikan vaikutuksen ilmeneminen ja sen myötä vanhojen elinkeinojen sopeutuminen ja uusien kehittyminen.

2.5. Kohdissa 2.3 ja 2.4 kuvatuilla tekijöillä on ollut myönteinen vaikutus uuteen ajattelutapaan ainoastaan edullisen vero- ja rahapolitiikan ansiosta. Ne ovat puolestaan edistäneet voimakasta tietotekniikkaan sijoittamista ja luoneet siihen mahdollisuudet.

2.6. Uuden ajattelutavan omaksumista on USA:ssa edistänyt erityisesti pääomamarkkinoiden asema. Teknologia-alan markkina-arvon suunnattoman voimakas kasvu on seurausta investointien merkittävästä uudelleen suuntauksesta. Riskipääomarahastojen valtava kasvu tarjoaa lisäesimerkin tästä uudelleenkohdentamisesta. EU:ssa ei vielä ole tämänkaltaisia pääomamarkkinoita. Euron käyttöönotto on ratkaiseva edellytys, mutta silti osake- ja riskipääomamarkkinat ovat edelleen puutteellisesti kehittyneitä. Viimeaikaiset rajatylittävät liiketoimet osoittavat uuden suunnan, mutta hallituksilta, pankeilta,

yrityksiltä ja sääntelyviranomaisilta puuttuu yhä yhteisönlaajuinen kunnianhimo ja näkemys, jotka ovat tarpeen uuden ajattelutavan juurruttamiseksi Euroopan unioniin. Mikäli Euroopassa on tarkoitus helpottaa rajatylittävien liiketapahtumien suorittamista, on muistettava, ettei jäsenvaltioiden välillä ole mahdollista päästä samanlaiseen työvoiman liikkuvuuteen kuin Yhdysvaltojen osavaltioiden välillä. Näin ollen sosiaalinen ulottuvuus edellyttää eurooppalaista ratkaisua.

2.7. Nämä kasvuun ja tuottavuuteen vaikuttavat tekijät vaikuttavat myös liiketoiminnan yhteiskunnalliseen, kulttuuriin ja organisatoriseen ulottuvuuteen.

2.8. Taulukossa 1 pohditaan japanilaisten tuotantomenetelmien vaikutusta teoksen *"The Machine that Changed the World"* pohjalta⁽¹⁾. Siinä pidetään lähtökohtana, että asiakkaat luovat työpaikkoja, että ihmiset ovat arvokkain tekijä ja että mikäli työntekijöiltä edellytetään mahdollisimman suurta tehokkuutta, heillä tulee myös olla päätösvaltaa.

⁽¹⁾ Womack, James P. et al., *The Machine that Changed the World*, 1990.

Taulukko 1: Yrityksen uusi ja vanha olemus

Vanha	Uusi
Ensisijainen tavoite: voitto	Ensisijainen tavoite: asiakastyytyväisyys
Voimavarat: tavaroita ja asioita	Voimavarat: ihmisiä
Ajattelijat ja tekijät ovat eri henkilöitä	Tekijät ja ajattelijat ovat samoja henkilöitä
Massatuotanto	Mahdollisimman joustava tuotanto (<i>lean production</i>)
Eriytetty markkinointi Tavarantoimittajat ja asiakkaat riittävän kaukana	Integroitu markkinointi Kumppanuuteen perustuvat suhteet sekä tavarantoimittajiin että asiakkaisiin
Hierarkkinen organisaatio, jossa toiminnalliset yksiköt on erotettu muista	Ryhmätyöhön perustuva organisaatio ja lisäksi useita "sekaryhmiä"
Tuottavuuden mittaaminen valvonnan vuoksi, rahallisten keinojen käyttö	Tuottavuuden mittaaminen sen parantamiseksi, rahallisia keinoja laajemmalla tavalla
Mittakaavasäästöt tärkeitä	Ajan säästö tärkeää

Lähde: Hall, *Soul of Enterprise* (1993: 281).

2.9. Taulukossa 2 kuvataan uutta organisaatioetiikkaa, joka perustuu työntäjän etsimisiin taitoihin, nopeaan muutokseen,

laajaan yhteistyöhön ja palkkiojärjestelmään.

Taulukko 2: Johdon vaihtoehdot

"Vallankumousta edeltävä"	"Vallankumouksen jälkeinen"
Elinikäinen työpaikka	Elinikäinen työllistettävyys
Muutoksen aiheuttamien riskien minimointi	Muutoksen tarjoaminen mahdollisuuksien maksimointi
Vastakkainasetteluun perustuva johtaminen	Yhteistyöhön perustuva johtaminen
Kapea-alainen näkemys pääsidosryhmistä	Laaja-alainen näkemys pääsidosryhmistä
Palkkioiden keskittäminen	Palkkioiden jakaminen
Hallintoasiantuntemuksen korostaminen	Teknisen asiantuntemuksen korostaminen
Jatkuvuuteen keskittymien	Jatkuvaan epäjatkuvuuteen keskittyminen
Eriyttäminen ja erikoistuminen menestyksen avaintekijänä	Kokonaisvaltainen lähestymistapa organisaatioon
Sirpaleinen kuva työstä ja yrittämisestä	Yhdentynyt kuva työstä ja yrittämisestä
Vanhoissa säännöissä pitäytyminen	Uusien sääntöjen etsiminen

Lähde: Cannon, Welcome to the Revolution (1996: 18).

2.10. Taulukossa 3 korostetaan erityisesti tietojärjestelmien vaikutusta organisaatiokulttuuriin. Kyseessä on uuden

ajattelutavan tarkastelu organisaation kannalta.

Taulukko 3: Siirtyminen teollisesta tieto-organisaatioon

Teollisen aikakauden organisaatio	Tiedon aikakauden organisaatio
Keskittyminen mitattaviin tuloksiin	Keskittyminen strategiaan seikkoihin soveltaen osallistumista ja päätösvallan jakamista
Pitkälle erikoistunut tietopohja, joka perustuu yhteen taitoon	Monitaitoisuuteen perustuva monialainen tietopohja
Henkilökohtainen vastuu	Ryhmäkohtainen vastuu
Selkeästi eriytetty ja jaoteltu paikka, rooli ja vastuu organisaatiossa	Matriisijärjestelmä – paikka, rooli ja vastuu joustavat
Lineaarinen ohjelmiin liittyvä panos-tuotos -ajattelu	Kokonaisvaltainen ohjelmointinäkemys
Reaktiivinen lähtökohta ongelmanratkaisussa: ongelmat ratkaistaan kun niitä syntyy – lyhytjänteinen keskittyminen, jolle on tyypillistä lähimpään (tulos)tavoitteeseen keskittyminen	Proaktiivisuus: asioiden ennakointi ennen kuin ne muodostuvat ongelmiksi, lyhytjänteisen pragmatismien ja pitkän tähtäimen päämäärien tasapainottaminen
Suunnittelu perustuu paikalliseen näkökulmaan	Paikallinen toiminta perustuu globaaliin näkökulmaan
Hierarkkinen ja lineaarinen tiedonkulku	Monitahoinen, "rajaton" tietoverkko
Huomiota kiinnitetään määrässä ilmeneviin eroihin	Huomiota kiinnitetään laatueroihin
Sijoitukset kohdistetaan tuotantolaitoksiin ja välineisiin	Sijoitukset kohdistetaan henkilöstön kouluttamiseen
Tehokkuuteen pyritään menetelmiä soveltamalla	Huipputehokkuus saavutetaan yhteisen arvopohjan ansiosta
Parannusehdotukset lähtöisin johtavalta eliitiltä	Parannusehdotuksia kaikilta tasoilta
Nykyhetkeen suuntautuva ja nykytietoon perustuva toiminta	Tulevaan suuntautuva toiminta ajan hermolla

Lähde: Hames, "The Management Myth" (1994).

2.10.1. Luovuuden avainasema kilpailussa menestymisessä korostuu entistä enemmän. Perinteisesti uusien ratkaisujen kehittäminen on ollut harvojen ja valittujen tehtävä. Kehityksen kiihtyminen edellyttää kuitenkin luovuuskapasiteetin moninkertaistamista. Tässä yhteydessä on olennaista, ettei edistetä ainoastaan perustietoa ja viimeisintä teknologiaa, vaan kaikkien alojen erikoisosaamiseen liittyvän taitotiedon lisääminen on yhtä tärkeää. Mikäli Euroopan talouden innovointikykyä halutaan parantaa, on elintärkeää edistää työllistettävyyttä sekä jatkuvasti sopeuttaa ja parantaa työntekijöiden taitoja.

2.10.2. Innovaatio on syvästi yhteisöllinen prosessi, jossa ihmiset ja heidän tietonsa, taitonsa ja luovuutensa on etusijalla. Näille taidoille on annettava tilaa kehittyä yhteistyöhön ja osallistumiseen perustuvassa työympäristössä ja perinteisen hierarkian estämättä. Tärkeintä ei ole ainoastaan sääntöjen noudattaminen, vaan tuotantoprosessin organisointi parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä edellyttää, että työntekijöille annetaan sananvaltaa. Ryhmittäin- tai työryhmän puitteissa jaotellun kaltaiset työn organisoinnin uudet muodot mahdollistavat työvoiman tietojen ja taitojen hyödyntämisen mahdollisimman hyvin ja laajentavat työntekijöiden toiminta- ja päätösmahdollisuuksia. Näin ne tarjoavat mahdollisuuden parantaa samalla sekä tuottavuutta ja kilpailukykyä että työoloja. Kaikkien työntekijöiden osallisuus edellyttää myös, että kehitetään työntekijöille tiedottamista ja heidän kuulemistaan sekä osallistumistaan yrityksissä ja toimintayksiköissä.

2.10.3. Tarkasteltaessa innovaatiota sosiaalisena eikä pelkästään teknisenä prosessina huomataan, että se edellyttää työn rakenteen perusteellista muuttamista ja siihen liittyen uusia työaikajärjestelyjä. On löydettävä uusia ratkaisuja liike-elämän tavoitteiden, työntekijöiden tarpeiden ja kuluttajien etujen yhteensovittamiseksi. Yritykset hyötyvät näin syntyvästä tuottavuuden lisästä samalla, kun työntekijät nauttivat kilpailukykyyn perustuvien työpaikkojen tarjoamasta turvallisuudesta ja pystyvät yhdistämään uran ja perhe-elämän entistä helpommin. Tavoitteena tulee olla kaikkien etujen oikeudenmukainen yhteensovittaminen ja uuden tasapainon löytäminen yhtäältä yritysten joustavuustavoitteiden ja toisaalta työntekijöiden arvostamisen ajanhallintaan sosiaaliseen suojeluun liittyvien tarpeiden välillä. Rakennemuutoksen jatkuessa muuttuvat myös työehtoja koskevat normit. "Normaalin työajan" uudelleenmäärittely edellyttää työehtosopimuksia (ja tietyissä tapauksissa lainsäädäntöä), jotta työntekijöiden oikeudet sosiaaliseen suojeluun taataan. Nämä seikat eivät kuitenkaan saisi haitata työllistettävyyttä ja kilpailukykyä.

2.11. Kolmessa edellä esitetyssä taulukossa hahmotellut muutokset ovat syvällekkäviä. Vakiintuneissa suur yrityksissä ei kyseisiä tavoitteita ole helppo saavuttaa. Tavoitteisiin on paljon helpompi päästä uusissa yrityksissä, joille ei ole kertynyt yhteisöllistä ja organisatorista perinnettä. Tämä selittää osittain

joidenkin uusien yritysten nopean kasvun ja menestyksen. Haasteena onkin näiden tavoitteiden saavuttaminen kaikissa yrityksissä.

2.12. Nopea rakennemuutos sisältää sekä riskejä että mahdollisuuksia.

- Melko kouluttamatonta työvoimaa työllistävä työvoimavaltainen toiminta väistyy pääomavaltaisempien ja ammattitaitoisempaa työvoimaa vaativien, yksilöiltä yksilöille ja yrityksiltä yrityksille suunnattuja palveluja tarjoavien yritysten tieltä.
- Sekä työuraansa aloittavilta että työssä olevilta edellytetään entistä parempaa ammattitaitoa. Samalla hankittujen tietojen "käyttöikä" lyhenee. Tämä edellyttää entistä nopeampaa muutokseen reagointia ja sopeutumista, mikä puolestaan edellyttää kouluttajien koulutuksen perusteellista tarkistamista.
- Työn organisoinnin uusiin muotoihin tulee kuulua työntekijöille annettavan vastuun lisääminen, mikä puolestaan parantaa heidän mahdollisuuksiaan hyödyntää koko potentiaaliaan. Lisäksi myös organisaation alimmilla tasoilla edellytetään entistä parempia ongelmanratkaisu- ja sosiaalisia taitoja.
- Työn vaihtaminen, joko samassa organisaatiossa tai siirtyminen toisen työnantajan palvelukseen yleistyy. Monien mielestä tähän liittyy erottamattomana osana työsuhteturvan heikkeneminen. Samaan aikaan uudenlaiset ja usein pysyvä työsuhdetta heikommin turvatut työsuhteet, kuten määräaikaiset työsuhteet, vuokratyövoiman käyttö, itsensä työllistäminen työntekijän kaltaisessa työsuhteessa jne. yleistyvät. Tämän vuoksi on kehitettävät ja sovellettava asianmukaisia strategioita ja investointeja työntekijöiden sopeuttamiseksi ja sosiaalisen suojelun takaamiseksi. Eräs rakennemuutoksen tärkeimmistä onnistumisen edellytyksistä on siihen liittyvä sosiaaliturva.
- Vähäisen ammattitaidon omaaville työntekijöille tarjoutuvat mahdollisuudet näyttävät vähenevän entisestään. Tämä lisää työttömyyttä, pienentää tulo-osuuksia ja kasvattaa palkkaeroja. Suuri pitkäaikaistyöttömien määrä pahentaa tilannetta. Tarvitaankin pitkäaikaistyöttömille suunnattua koulutus-, uudelleen koulutus- ja integrointipolitiikkaa. Työn saamista vaikeuttaa entisestään se, että osalle työntekijöistä sopeutuminen on hankalaa tai jopa mahdotonta.
- Köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen saattaa lisääntyä ja rakennemuutoksen nopeaa tahtia saattaa seurata uudenlainen marginalisoituminen. Lisäksi sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyy sekä suoria että epäsuoria kustannuksia, jotka kasvavat vaarallisen voimakkaasti. Niin yksityisten kuin julkisten elimien, myös yritysten, tulee sitoutua torjumaan tätä suuntausta riittävän toimin ja tehdä siten sosiaalisen syrjäytymisen torjunnasta kaikilla aloilla ensisijainen tavoite.

2.13. Euroopan työllisyys tilanteen kestävä parantuminen riippuu siis myös siitä, miten hyvin talouden rakennemuutosta erityisesti tietotekniikan osalta onnistutaan edistämään ja organisoimaan sosiaalisesti hyväksyttävällä tavalla ja miten yritysten innovaatiokykyä voidaan edistää.

2.14. Neuvoston puheenjohtajavaltion Portugalin tavoitteena on selvästikin Lissabonin erityishuippukokouksen avulla nopeuttaa ja korostaa Kölnin, Cardiffin ja Luxembourgin prosesseilla aloitettua innovaatioon ja tietoon liittyvää työtä.

2.15. Lissabonin Eurooppa-neuvoston tärkein tehtävä on tarkastella strategiselta kannalta Euroopan tilanteen ja uuden ajattelutavan suhdetta. Käynnissä oleva suhdannekierrosta johtuva talouden elpyminen voi tarjota tekosyyä olla ryhtymättä perusteellisiin toimiin, jotka ovat tarpeen, mikäli suhdanneperäinen talouden toipuminen halutaan muuntaa työllisyyden kestäväksi paranemiseksi johtavaksi rakenteelliseksi uudistukseksi.

2.16. Komitea on vakuuttunut, että Euroopassa on riittävästi innovaatiota, luovuutta, tietoa ja yrittäjyyttä, jolla uudesta ajattelutavasta luodaan menestys. Mainitut kyvyt on kuitenkin vapautettava. Esteet on korvattava mahdollisuuksilla. Rangaistukset on korvattava kannusteilla. Viime vuosikymmenellä vapautettiin Euroopassa monet teollisuuden alat kilpailulle. Nyt meidän on vapautettava eurooppalaisten energia.

3. Kohti uutta ajattelutapaa – innovaation ja tiedon Eurooppa

3.1. Lissabonin huippukokouksen tehtävä on nopeuttaa uuden ajattelutavan omaksumista. Käynnistetyt "prosessit" johtavat osittain tähän suuntaan. Tietojen ja taitojen Eurooppa on moniulotteinen ja sen kehittämiseksi on suunniteltu useita yhteisön politiikkoja. Pääasiassa tieteelliseen ja teknologiseen tutkimukseen pohjautuvan tiedon tulee olla rakenteeltaan sellaista, että sitä voidaan leivittää tavallisten ihmisten hyödynnettäväksi. Tiedon huippusuhdanteen tuotteena itsekin syntynyt tietotekniikka on tehokas väline tiedon levittämiseksi. Tämän tekniikan hallitseminen onkin olennainen osa tiedon Euroopan kehittämistä. Lissabonissa onkin tarpeen sitoutua suppeaan joukkoon erittäin näkyviä toimia, joilla luodaan uudelle ajattelutavalle suotuisa ilmasto ja kiihdytetään sen omaksumiseen johtavaa kehitystä. Lisäksi esitetään innovaatiota edistäviä toimia. Tietoon pohjautuvan yhteiskunnan osalta esitetään tietotekniikan avulla tapahtuvaan tiedonhankintaan keskittymistä.

3.2. TSK esittää seuraavien asioiden käsittelemistä Lissabonin huippukokouksessa:

3.2.1. Yhteiskuntamallin sopeuttaminen uuteen ajattelutapaan:

Yhteiskuntamallia ja sen eri ilmenemismuotoja on mukautettava työllisyyden esteiden poistamiseksi, kaiken ikäisten sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi ja erityisesti naisten kannalta yhdenvertaisten mahdollisuuksien takaamiseksi. Samalla tulee kuitenkin turvata sosiaalinen suojelu.

3.2.2. Yleinen tietotekniikkakoulutus:

Työllistettävyyden varmistamiseksi ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi tulee kuhunkin ikäpolveen ja niin naisiin kuin miehiinkin kiinnittää tässä yhteydessä erityistä huomiota.

3.2.3. Yrittäjäkulttuurin levittäminen ja edistäminen:

Tähän liittyviä aiheita ovat mm. yleiset ammatilliset taidot ja työllistettävyyden, yrittäjille ja työntekijöille suunnatut kannusteet sekä yrittäjyyden taloudellisen ja sosiaalisen arvon tunnustaminen. Yrittäjillä tarkoitetaan tässä yhteydessä uutta teknologiaa hyödyntävien ja uusille markkinoille suuntautuneiden pk-yritysten sekä osuus- ja yhteisötalouteen kuuluvien yritysten perustajia ja johtajia.

3.2.4. Vakiintuneiden yritysten auttaminen uuden ajattelutavan omaksumisessa:

Edellytetyn muutoksen laajuus ilmenee 2 kohdassa esitetyistä taulukoista ja niiden selityksistä.

3.2.5. Koulutuksen sopeuttaminen uuteen ajattelutapaan:

Vaikka ammatillinen ja yleissivistävä koulutus on keskeinen tekijä uudessa ajattelutavassa ja erityisesti työllistettävyyden kannalta, on merkille pantavaa, että USA:ssa uusi ajattelutapa liittyy yleisesti ottaen alhaiseen koulutustasoon. Yhdysvaltoja korkeamman koulutustason ansiosta sekä julkisen vallan ja yritysten tulella EU:lla on mahdollisuus luoda runsaasti uusia ja laadukkaita työpaikkoja. Inhimilliseen pääomaan sijoittaminen on innovaatioon, tietoon ja taitoon perustuvan yhteiskunnan perusta.

3.2.6. Kestävän kehityksen valjastaminen edistämään innovaatiota ja kasvua:

Unionin talouden ja kulttuurin täydellinen sopeuttaminen kestävän kehityksen periaatteisiin ja sääntöihin edellyttää syvätkäyviä muutoksia, perusteellista ”epäjatkuvuutta” sekä teknologista ja käyttäytymismalleihin liittyvää innovaatiota. Tällainen kehitys vastaa uutta ajattelutapaa.

3.3. Komitea pitää itsestään selvänä, että EU:n toimielimet ja jäsenvaltiot ottavat työmarkkinaosapuolet ja muut yhteiskunnalliset järjestöt mukaan Lissabonin huippukokouksen päätösten toteuttamiseen. Niiden osallistuminen on toimien onnistumisen kannalta välttämätöntä.

4. Yhteiskuntamallien sopeuttamien

4.1. Komitea on huolissaan siitä yhteiskunta- ja kulttuuri-mallin osa-alueesta, johon kuuluu työnsaanti, työsuhteturva, työttömyys ja työeläkkeelle siirtyminen. Hiljattain tehdyn analyysin mukaan EU:ssa on tarpeen luokitella erikseen reiniläinen, pohjoismaalainen, välimerellinen ja anglosaksinen malli. Ne eroavat toisistaan laajuudeltaan, mekanismiltaan, toiminnaltaan ja rahoitukseltaan. Tämän lausunnon argumentoinnin kannalta on tärkeää tiedostaa, että erojen vuoksi myös lopputulokset vaihtelevat mitä tulee mm.

- eri ikäisten työssä käyvien miesten osuuteen
- eri ikäisten työssä käyvien naisten osuuteen
- työuraansa vielä aloittamattomien nuorten osuuteen
- pysyvästi työmarkkinoiden ulkopuolella olevien työikäisten ikääntyneiden osuuteen
- jne.

4.2. Mihinkään nimenomaiseen malliin keskittymättä voimme pohtia yleisiä, kaikkein mallien toimintaan liittyviä kysymyksiä.

- Miksi tietyissä maissa niin monet nuoret ovat jääneet työmarkkinoiden ulkopuolelle? Mitkä ovat heidän työllistämisenä tiellä olevat esteet?
- Miksi tietyissä malleissa nuorten työmarkkinoille siirtymistä lykätään melkein vuosikymmenellä ja (voidaan väittää) juuri niillä kymmenellä vuodella, jolloin nuorilla on kaikkein eniten energiaa ja intoa?
- Miksi joissain malleissa työmarkkinoilla on enemmän yksin eläviä naisia kuin yksin eläviä miehiä, kun taas toisissa malleissa tilanne on selvästi erilainen?

- Missä määrin synnytykseen ja lastenhoitoon sekä työ- ja perhe-elämän järjestämiseen liittyvät määräykset helpottavat tai vaikeuttavat vanhempien työssäkäyntiä?
- Miksi suhdannetyöttömyys muuttuu tietyissä malleissa muita helpommin rakenteelliseksi työttömyydeksi? Mitkä tekijät estävät uudelleentyöllistymisen?
- Mikä tekijä yhdistää tietyissä jäsenvaltioissa eläkerahastoja ja varhaista eläkkeelle siirtymistä? Voidaanko tämä yhteys murtaa siten, että eläkkeellä olevat ihmiset voivat palata työmarkkinoille ilman, että heidän eläkeodotuksensa kärsivät?
- Mitkä ovat tärkeimmät köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä aiheuttavat tekijät, ja minkälaisella politiikalla voidaan kaikkein tehokkaimmin edistää syrjäytymisen torjuntaa kaikkein huonoimmassa asemassa olevien ryhmien kohdalla?

Ratkaisujen ja vastausten löytämiseksi näihin kysymyksiin tulisi EU:n huippukokouksessa ottaa tarkastelun kohteeksi verrokkianalyysiin liittyvät prosessit ja parhaiden käytänteiden vaihto.

4.3. Mikäli työsuhteturva ja sosiaalinen suojele ovat onnistuneesti tasapainossa, voidaan työllisyyttä entisestään parantaa vero- ja rahapolitiittisin toimin.

4.3.1. Joustavan työajan ja muiden työehtosopimus pohjaisen työaikajärjestelyjen käyttöönotosta ei pitäisi päättää yritysten voitontavoitteluun nojautuvien ajanhallintaperusteiden pohjalta, vaan sekä mies- että naispuolisille työntekijöille tulisi antaa nykyistä enemmän sananvaltaa oman työaikansa järjestämisessä. Sen lisäksi, että entistä joustavampaan työaikaan siirtyminen laajentaa yrityksen toimintamahdollisuuksia, sen tulisi myös tarjota työntekijöille mahdollisuus parantaa työ- ja yksityiselämän velvoitteiden yhteensovittamista. Työntekijöiden työaikavaihtoehtojen lisääminen avaa myös työllisyyspolitiikassa uusia mahdollisuuksia.

4.3.2. Mitä tulee työllisyydestä aiheutuviin kuluihin, pahimmat ongelmat liittyvät niihin malleihin, joissa sosiaalikulut katetaan työhön kohdistuvilla veroilla. Näitä rahoitusrakenteita on Euroopassa uudistettava harkiten.

4.4. Monien jäsenvaltioiden yhteiskuntamallissa eläkkeet ovat oma erityiskysymyksensä. Työikäisten ja eläkeikäisten suhde käy sekä miesten että naisten kohdalla yhä epäedullisemmäksi. Eläkeikä kuitenkin laskee ja nuoria on työttömänä. Lisäksi eläkkeisiin liittyvät maksuvelvollisuudet kasvavat kiusallisesti yli niihin varattujen varojen. Tämä voi puolestaan pakottaa nostamaan sosiaalimaksuja. Kaikki kolme ongelmaa odottavat ratkaisua.

Lyhyen aikavälin ratkaisuna

- varhaisella eläkkeelle siirtymisellä voidaan helpottaa yksikkökoon supistamista ja työpaikkojen luomista nuorille.

Pitkäjänteisesti ajateltuna sitä vastoin

- nuoret on saatava työmarkkinoille,
- varhaista eläkkeelle siirtymistä suosiva suuntaus on käännettävä,
- eläkejärjestelmien organisaatio ja rahoitus on uudistettava.

4.5. Tulevista sukupolvista huolehtiminen on yhteiskuntamallin tulevaisuuden kannalta välttämätöntä. Mitä lapsiin tulee, lasten hyväksikäytön torjuntapolitiikassa tulisi ottaa huomioon TSK:n aiheesta antamassa lausunnossa (CES 976/98) esitetty kokonaisvaltainen, ehkäisevä ja ennakoiva lähestymistapa. Tässä yhteydessä komitea pitää kiitettävänä puheenjohtajamaa Portugalin asettamaa tavoitetta poistaa lapsiin vaikuttava köyhyys vuoteen 2010 mennessä, ja antaa tavoitteelle täyden tukensa.

4.6. Jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan vertaileva tutkimus osoittaa, että kestävä menestys työttömyyden vastaisen taistelussa edellyttää integroitua lähestymistapaa, jossa yhdistyvät talous-, vero-, rakenne- ja työmarkkinapolitiikka. Tämä eri politiikkojen yhdistelmä edellyttää myös yritysten ja työpaikkojen tulevaisuuden varmistamista yhteiskunnallisin, organisaattorin ja rakenteellisin innovaatioin sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Yrityksissä tarvitaan sekä taloudellisia että sosiaalisia innovaatioita mielikuvituksettoman työpaikkojen vähentämisen ja toimintojen halvan työvoiman alueelle siirtämisen sijaan.

4.7. On selvää, että uuden ajattelutavan tulee myös kattaa yhteiskuntamalli. EU:n on säilytettävä säännöstönsä. Samalla on kuitenkin tarkasteltava eri mallien toimintamekanismeja. Ajattelumme tulee pohjautua luottamukseen, että mikäli uuden ajattelutavan avulla onnistumme rakentamaan innovaation ja tiedon yhteiskunnan, on kykymme luoda uusia ja kestäviä työpaikkoja merkittävä. Yhteiskuntamallin puitteissa tulisi keskittyä pääasiassa riittävän perustan ja suojelun takaamiseen, jotta työntekijät voivat kehittää ja soveltaa taitojaan mahdollisimman hyvin. Uuden ajattelutavan mukaisen yhteiskuntamallin ei tule olla defensiivinen, vaan perustua optimismiin ja vakaumukseen, että voimme luottaa ihmisten yritteliäisyyteen. Ilman sitä ei mistään mallista ole apua.

4.8. Kun pohditaan sitä, miten nykyisiä EU:ssa tavattavia yhteiskuntamalleja on tarpeen sopeuttaa uuteen ajatteluluun, on lisäksi tarpeen pohtia miten itäeurooppalaiset ja muut jäsenedokasvaltiot saadaan nopeasti omaksumaan tämä uusi ajattelu. Tähän liittyy epäilemättä yritystoiminnan rakenteiden uudistaminen sekä tarkoituksenmukainen ja stimuloiva yhteiskuntakehitys.

4.9. Komitea kannattaa puheenjohtajamaa asiakirjan 4 kohtaa, jossa todetaan, että ”työllistämismahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää Euroopan sosiaalisen mallin arviointia. Kyseinen malli on yksi Euroopan rakentamisen keskeisiä arvoja. Sen säilyttäminen globalisoituvassa maailmassa edellyttää, että sen taloudellinen perusta uudistetaan luomalla uusia kilpailutekijöitä, ja toisaalta, että itse malli uudistetaan. Näin voidaan saada aikaan sekä enemmän työpaikkoja että parantaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta”.

5. Tietoyhteiskuntaan liittyvä kansalaisten tekninen koulutus

5.1. Tietoyhteiskuntatekniikan henkilökohtainen hallitseminen ja hyödyntäminen ulottuu sekä koulutusta että työtä laajemmalle. Kyseessä on 2000-luvulla samanlainen perustaito, kuin autonajotaito oli 1900-luvulla.

5.2. Autoilun hitaan yleistymisen myötä 1900-luvulla kukin sukupolvi hankki ajotaidon sitä mukaa kuin katsoi sitä tarvitsevansa. Internetiin perustuvan yhteiskunnan kehittyminen ei vie sukupolveakaan. Niinpä opastusta onkin nopeutettava. Tämä vaatii aloitteita sekä julkiselta vallalta että elinkeinoelämältä.

5.3. Väestön tutustuttaminen Internetin ja sähköpostin käyttöön tarjoaa huomattavia yhteiskunnallisia etuja. Vanhukille, vammaisille ja sairaille se avaa uuden mahdollisuuksien maailman. On viitteitä siitä, että yksittäinen kuluttajan saa lähitulevaisuudessa perinteisiin jakelukanaviin verrattuna parempaa palvelua hyödyntämällä sähköistä kaupankäyntiä. Näin ollen ne, jotka eivät osaa käyttää Internetiä joutuvat todennäköisesti muita heikompaan asemaan. Tämä puolestaan voi merkitä, että jo nyt muita epäedullisemmassa asemassa olevien tilanne heikkenee entisestään.

5.4. Kansalaisyhteiskunnan on kehitettävä tietoyhteiskuntateknologiaan liittyvien riskien ja mahdollisuuksien arviointia, jotta kyseistä teknologiaa voidaan kehittää yhteiskunnallisia tarpeita vastaavaksi. Tämän vuoksi sekä kyseiseen teknologiaan liittyvistä mahdollisuuksista että sen rajoituksista tulee opettaa ja oppia. Virtuaaliyhteiskunta ei korvaa oikeaa yhteiskuntaa.

5.5. Miten yleinen opetus tulisi toteuttaa?

5.5.1. Kansalaisten perehdyttäminen IST:hen ei ole vain koulutuskysymys ja asianomaisten taitojen oppimiskysymys. Ensimmäiseksi on kyse ihmisten ajattelutavan muuttamisesta

- tiedonsaannin suhteen (tietomäärä, tiedonsaannin nopeus)
- sen osalta, mitä ihmiset ajattelevat tiedonkäsittelystä, sekä johtopäätökset
- kunkin tiedonosasen objektiivista arvoon nähden, ajatellen erityisesti nykyistä tarvetta suodattaa jatkuvasti tietoa ja arvioida tiedon luotettavuus.

Tämä kaikki huomioiden ammatillinen opetus ei riitä perehdyttämään suurta yleisöä IST:hen. Tarvitaan jatkuvaa koulutusta.

5.5.2. Alle 20-vuotiaiden tulisi oppia tietoyhteiskuntateknologiaan liittyvät taidot koulujärjestelmän piirissä. Mikäli opettajien oma asiantuntemus, opettajakoulutus ja koulujen laitteistot eivät vielä ole riittävällä tasolla, tulisi tilanne korjata pikakurssein. Tässä yhteydessä tulisi ottaa huomioon monien opiskelijoiden merkittävä osaaminen ja hyödyntää sitä.

5.5.3. Loppuosa väestöstä joutuu läpikäymään uudelleen koulutuksen ja koulutuksen. Koulutusvastuun ja toteuttamisvastuun kantavat väistämättä elinikäisen koulutuksen oppilaitokset ja instituutiot. On selvää, että vaaditaan viipymättä toimenpiteitä ja järjestelyitä tämän saavuttamiseksi.

5.5.4. Suuri osa työssä käyvistä oppii tarvittavat taidot työpaikallaan. Monissa jäsenvaltioissa on aloitettu erityisohjelmia. Tätä tukee kouluikäisten vaikutus. Kouluilla on mahdollisuus tarjota opetusta niille vanhemmille, jotka eivät työssään käytä tietoyhteiskuntatekniikkaa.

5.5.5. Huomattava osa hieman alle 60-vuotiaista työssäkäyvistä ei välttämättä ole työssään tekemisissä tietotekniikan kanssa. Varhainen eläkkeelle siirtyminen voi merkitä, että osa ikäpolvesta ei ole missään tekemisissä tietoyhteiskuntateknologian kanssa. Erityisenä haasteena on saada tämä ikäpolvi tarttumaan uudelleen työhön.

5.5.6. Yli 60-vuotiaiden ikäluokka on pitkälti sivuutettu. Mikäli heillä ei ole mahdollisuutta käyttää tietoyhteiskuntatekniikkaa, he joutuvat yhteiskunnallisesti muita huonompaan asemaan.

5.6. Julkishallinnolle suositellaan seuraavia toimia:

5.6.1. Tietoyhteiskuntateknologiaan liittyvän kouluissa annettavan opetuksen taso on varmistettava asettamalla tavoitteet siten, että ne takaavat taitojen yleisen omaksumisen. Tämä edellyttää lisää voimavaroja mm. opettajien koulutukseen.

5.6.2. Työssäkäyvien kohdalla on tarvittaessa rohkaistava tietotekniikkaa koskevaa yleissivistävää ja ammatillista koulutusta jo ennen kuin kyseistä taitoa tarvitaan työssä. Kaikilla työntekijöillä tulisi olla mahdollisuus taitojen hankkimiseen. Viranomaisten ja yritysten tuleekin olla päättäväisiä, että mahdollisuus toteutuu.

5.6.3. Työttömille ja niille eläkkeelle siirtyneille, jotka voidaan vielä saada palaamaan työhön, on tarjottava työllistymistä palvelevaa, yleissivistävää ja ammatillista IST-koulutusta. Tässä yhteydessä on lisäksi välttämätöntä tarjota vaihtoehtoja myös (vähemmistön muodostaville) ryhmille, joille IST-taitojen omaksuminen on mahdotonta.

5.6.4. Työelämästä syrjäytyneille sekä vanhuksille, vammaisille ja sairaille tulee tarjota IST-opastusta ja -koulutusta paikallisyhteisöjen puitteissa.

5.6.5. Kattavuuden saavuttaminen voi myös edellyttää edullisten tai ilmaisten laitteistojen tarjoamista. Ammattiyhdistykset ja yritykset voivat käyttää ostovoimaansa ja hankkia laitteita edullisesti työntekijöiden puolesta. Yhteisöjen (ks. kohta 5.6.4) lienee tukeuduttava julkiseen valtaan tai muihin osapuoliin. Internetin käyttö tulee myös edullisemmaksi tietokonetta yksinkertaisempien selailulaitteiden kehittymisen myötä.

5.6.6. Lissabonin huippukokouksessa jäsenvaltiot voitaisiin saada sitoutumaan näihin toimiin.

6. Yrittäjyyden kulttuuri

6.1. Huippukokouksen päätelmissä tulisi tunnustaa yritysten ja yrittäjien yhteiskunnallis-taloudellinen asema. Ne tarjoavat arvokkaan kanavan teknologian hyödyntämiselle, innovaatiolle ja tiedolle.

6.2. Lissabonissa tulisi pyrkiä poistamaan yrittäjyyttä haittaavat esteet samalla, kun pyritään hankkimaan hyväksyntää sen yhteiskunnallis-taloudelliselle roolille.

Toimet yrittäjyyden tukemiseksi:

6.2.1. Jokaisessa koulussa ja jokaisella kouluasteella tulisi panna alulle yrittäjyysaloitteita. Ammatinvalinnanohjaajia tulisi kouluttaa välittämään tietoa liike-elämässä luotavan uran tarjoamasta haasteellisuudesta ja jännityksestä. Koulusta valmistuvien nuorten tulisi pystyä ryhtymään yrittäjiksi 20–30-vuotiaina, eli kun he ovat luovimmillaan.

6.2.2. Verotusta muutettava on yrittäjien ja heidän työntekijöidensä kannustamiseksi. Veropolitiikan keinoin on luotava riskipääomaa houkutteleva ympäristö. Nämä toimet tulee suunnata pk-yrityksille ja palvelemaan uusien yritysten perustamista.

6.2.3. Yritysten perustamista ja kehittämistä haittaavien esteiden poistamiseksi tulisi niihin liittyvää sääntelyä ryhtyä uudistamaan. Yrityksen perustamiseen liittyvien asiakirjojen määrä tulisi kaikissa jäsenvaltioissa vähentää vuoden 2000 loppuun mennessä minimiin.

6.2.4. Yritysten kyky selvittää määräyksistä on rajallinen. Ne eivät pysty omaksumaan uusia määräyksiä vuodesta toiseen. Jopa suurehkoilla yrityksillä on vaikeuksia pysyä ajan tasalla hallinnollisten muodollisuuksien tulvassa, vaikka niiden kohdalla tästä aiheutuvat kulut ovat suhteessa pk-yrityksiin kohdistuvia pienemmät. Määräysten kohdalla vallitseva suuntaus on yritysten ja erityisesti pienyritysten kohdalla käännettävä ja niistä aiheutuvaa taakkaa on pyrittävä vähentämään.

6.2.5. Poliitikkojen on ryhdyttävä jyrkkiin toimiin yritysten ja yhteiskunnan yli pyyhkivän sääntelyaallon hillitsemiseksi ja kääntämiseksi. Ministeriöt eivät pysty osastojaon vuoksi arvioimaan yrityksiin kohdistuvan, eri ministeriöistä peräisin olevan sääntelyn kokonaismäärää. Euroopan komissiossa ja useimmissa jäsenvaltioissa asiaa on selvitetty vuosia laihoin tuloksin. Vaikutuksen aikaan saaminen edellyttää päättäväisiä toimia. Jäsenvaltioiden tulisi Lissabonissa sitoutua tähän pyrkimykseen uudelleen ja yhdistää siihen riittävän tehokas seurantaprosessi ja aikataulu. Viime aikoina useat tahot ovat puoltaneet pienyritysten peruskirjan laatimista. Se olisi erittäin näkyvä ja tehokas tapa käsitellä näitä kysymyksiä ja koota useimmat näkökohdat yhteen.

6.2.6. Erityisen tärkeää on, ettei sähköistä kaupankäyntiä tukehduteta heti sen syntyvaiheessa. Nk. *dot.com* -yritysten räjähdysmäinen kasvu on huomattava innovaation lähde. Ne kaipaavat rohkaisua. Komission päättäväisyys edistää sähköistä

kaupankäyntiä koskevaa lainsäädäntöä on erittäin tervetullut "*dot.eu* -alueen" kannalta. Komitea kannattaa "eEurope – Tietoyhteiskunta kaikille" -aloitetta⁽¹⁾ sekä komission aiheesta "Työllisyysstrategiat tietoyhteiskunnassa" hiljattain Lissabonin huippukokousta silmällä pitäen antamaa tiedonantoa⁽²⁾.

7. Vakiintuneet yritykset ja uusi ajattelutapa

7.1. Yritystoiminnassa muutos on jatkuvaa. Jokaisen yrityksen on mahdollista epäonnistua. Markkinavoimat muuttavat sääntöjä jatkuvasti. Yritysten on innovoitava säilyäkseen hengissä.

7.2. Innovaatio voi kohdistua jokaiseen liiketoiminnan osa-alueeseen, eli tutkimus- ja kehitystoimintaan, tuotteisiin ja tuotantoon, markkinoihin ja markkinointiin sekä palvelujen tarjontaan. Mikäli tämä edellyttää työn organisointia, tarvitaan erityisesti teknistä, rakenteellista ja sosiaalista innovointia.

7.3. Innovaatio merkitsee muutosta. Uudessa ajattelutavassa muutos on jatkuvaa. Yritysten, yhteiskunnan ja julkisen vallan on oltava valmiit hyväksymään tämä seikka. Yritysten tulee olla nykyistä joustavampia ja sopeutuvaisempia – vähemmän jäykkä ja hierarkiaan perustuvia.

7.4. On ryhdyttävä mm. seuraaviin toimiin:

7.4.1. Vielä nk. "sini- ja valkokaulustyöläisiä" erottavia tekijöitä on arvioitava uudelleen, koska joustavassa yrityksessä tavoitteena on ainoastaan yksi työntekijäryhmä.

Amsterdamin sopimuksen 13 artiklan mukaisesti on poistettava kaikki sukupuoleen, rotuun, etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumuksen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliin suuntautumiseen perustuva syrjintä.

7.4.2. Yritysten on saatava tietoyhteiskuntateknologiasta mahdollisimman hyvä kilpailuetu. Tämän seurauksena yritysjohtoon hierarkkinen rakenne voidaan purkaa, antaa työntekijöille päätösvaltaa, luoda uusia työpaikkoja ja korvata vanhoja. Nämä muutokset on tehtävä harkiten. Vastaavasti kielteisten vaikutusten lieventämiseksi ja muutoksen saaman hyväksynnän lisäämiseksi työntekijät tarvitsevat viranomaisten, ammattiliittojen ja yrityshallinnon tukea uudelleen koulutuksessa ja uudelleentyöllistymisessä.

⁽¹⁾ "eEurope – Tietoyhteiskunta kaikille", KOM(1999) 687 lopull.

⁽²⁾ KOM(2000) 48 lopull.

7.4.3. Ammattitaitoinen ja sopeutumiskykyinen työvoima on ensisijaisen tärkeää uudessa innovatiivisessa työympäristössä. Nykyään vain vähemmistö työvoimasta omaa riittävät taidot uuden teknologian hyödyntämiseksi ja voi siten saada työstään paremman palkkion. Enemmistöllä ei ole ammattitaitoa lainkaan tai vain jonkin verran ja heidän palkkionsa jää pienehköksi. Tulevaisuudessa vähenee ei lainkaan tai vain vähäistä ammattitaitoa vaativien työpaikkojen määrä, ja kaikkien työntekijöiden tulee koulutuksen ja uudelleen koulutuksen avulla hyödyntää koko kapasiteettinsa.

7.4.4. Komitea toistaa toiveensa, että kaikki enemmän kuin tuhat ihmistä EU:n alueella työllistävät yritykset ja julkisen alan laitokset laativat vapaaehtoisesti muutoksenhallintaraportin⁽¹⁾. Raportin tarkoituksena on antaa tietoa odotettavista rakennemuutoksista ja hahmotella ennakolta tulevan muutoksen hallintaa. Työntekijät ja heidän edustajansa tulisi ottaa mukaan raportin laadintaan ja sen inspiroimien toimien toteutukseen.

7.4.5. Talouden alueellisen ja toimialakohtaisen kehityksen ennakkoinnin ja suunnittelun helpottamiseksi komitea kehottaa komissiota lisäksi selvittämään mahdollisuutta perustaa eurooppalainen elinkeinoelämän muutosten seurantakeskus⁽²⁾.

8. Koulutuksen mukauttaminen uuteen ajattelutapaan

8.1. Koulutukselle tulisi asettaa seuraavat tavoitteet:

a) yksilötaso

- henkilökohtaisten mahdollisuuksien hyödyntämien
- työllistymisen varmistaminen

b) jäsenvaltiotas

- väestön potentiaalin hyödyntäminen
- uuden ajattelutavan mukaisen talouden ja yhteiskunnan edellyttämien taitojen kehittäminen.

8.2. Henkilökohtaisten mahdollisuuksien toteuttamisen perusedellytys on, että koulujärjestelmä valmistaa yksilön hallitsemaan elämänsä, selviytymään yhteiskunnassa, työyhteisössä, kehittämään sosiaalisia taitojaan ja kantamaan vastuuta. Vankat yleistiedot sekä puhe-, luku-, kirjoitus- ja laskutaidon kaltaisten perusvalmiuksien hallinta ovat keskeisen tärkeitä, jotta uudesta teknologiasta saadaan täysi hyöty. Näiden taitojen

puute on merkittävä syy marginalisoitumiseen. Nykypäivän työelämässä esiintyvät haasteet vaativat täyden kapasiteetin käyttöönottoa. Tietoyhteiskunnan tärkeysjärjestyksen kärjessä tulee olla kattava toimintasuunnitelma kaikenikäisten luku- ja laskutaidon takaamiseksi. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siirtolaisten ja etnisten vähemmistöjen tarpeisiin.

8.3. Jos koulujärjestelmässä pyrittäisiin nykyistä enemmän valmentamaan nuoria työelämään, tämä auttaisi heitä keskittymään omaan työllistettävyyteensä samalla kun korostettaisiin itsensä työllistämisen ja yrittäjyyden tarjoamia mahdollisuuksia. Samalla nuoret saisivat tietoa yritysten taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta panoksesta sekä yrityksen velvollisuuksista yhteiskuntaa kohtaan.

8.4. Tasavertaisten mahdollisuuksien edistämiseksi kognitiivisessa yhteiskunnassa on naisille taattava nykyistä paremmat mahdollisuudet päästä tekemisiin uuden teknologian kanssa. Joissain jäsenvaltioissa juuri uusi teknologia ei juurikaan ole varttuvien tyttöjen ulottuvilla kouluissa tai kodeissa, tai se on jopa kokonaan heidän ulottumattomissaan. Miesten ja naisten yhdenvertaisten mahdollisuuksien varmistamiseksi ja työmarkkinoilla naisiin kohdistuvan syrjinnän torjumiseksi tämä seikka tulee tulevaisuudessa oikaista. Aikaisemmin naiset hyötyivät palvelualan laajentumisesta. Tulevaisuudessa voidaan olettaa että miesten osuuden alalla työskentelevistä kasvavan. Eräs syy tähän on perinteisesti naisvaltaisten palveluammattien jatkuva rationalisointi, joka luo uusia työpaikkoja miehille tuotantoon läheisesti liittyvillä aloilla. Tämän vuoksi naisten on tärkeää omaksua tarvittavia taitoja, jotta he voivat jatkossa puolustaa asemaansa näillä markkinoiden nopeasti kasvavilla aloilla.

8.5. Työllistettävyyteen ja ammattitaitoon liittyvän huolen vuoksi olisi väärin vähätellä akateemisen koulutuksen merkitystä. Akateemisesti lahjakkaiden tulisi ihannetapauksessa opiskella mahdollisimman korkeatasoinen akateeminen tutkinto ennen työelämään siirtymistään. Monet yritysmaailman lahjakkuuksista loivat poikkeuksellisen ansiokkaan akateemisen uran ennen tuloaan liike-elämään. Hyvin koulutettu akateeminen väestö voi antaa panoksensa kaikilla yhteiskuntaelämän tasoilla ja heitä tarvitaan tietoyhteiskunnan johtaviin asemiin.

8.6. Innovaatiota ja tietoa hyödyntämään pyrkivän talouden tulee pohjautua tieteeseen ja teknologiaan. Tarvitaan riittävästi korkeatasoista tieteellistä, teknistä ja liikkeenjohdollista osaamista, jonka tulee jakautua työvoiman keskuudessa tasaisesti. Tiedettä ja teknologiaa sisältävät opinto-ohjelmat eivät ole riittävän houkuttelevia. Uusi lähestymistapa tiede- ja teknologia-aineiden opettamiseen ja oppimiseen koulutusjärjestelmän kaikilla tasoilla on asetettava etusijalle. Lisäksi on varmistettava nykyistä läheisempi yhteys teoreettisen luonnontieteiden opiskelun ja teollisuudessa tapahtuvan käytäntöön soveltamisen välille.

⁽¹⁾ Ks. TSK:n lausunto aiheesta "Kuinka hallita muutosta – Teollisuuden muutosten taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia käsittelevä korkean tason työryhmä – Loppukertomus", EYVL C 258, 10.9.1999.

⁽²⁾ Mt.

8.7. TSK valmistelee lausuntoa aiheesta "Koulutuksen eurooppalainen ulottuvuus: luonne, sisältö ja tulevaisuuden näkymät", jossa se hahmottelee aiheeseen liittyviä ehdotuksiaan. Lissabonin huippukokouksessa EU:n tulisi sitoutua parantamaan nykyisen työvoiman ammattitaitoa jäsenvaltioiden ja yritysten aloittein, ja edistää samalla yrittäjäkulttuurin entistä parempaa ymmärtämistä ja tukea.

9. Kestävä kehitys

9.1. Olisi vaikea kuvitella uutta ajattelutapaa ilman kestävää kehitystä. Ajattelutavan on oltava kestävä ja siksi sen on perustuttava innovaatioon ja tietoon. Tärkeimpiä tässä yhteydessä huomioon otettavia seikkoja ovat:

9.1.1. Jätteiden määrän sekä maan, veden ja ilmakehän saastumisen valvonta ja vähentäminen.

9.1.2. Maaperän ja veden kestävä käyttö maataloudessa, metsätaloudessa, puutarhavihellyssä, kaupunkisuunnittelussa, teollisessa toiminnassa, liikenteessä, matkailussa ja urheilussa.

9.1.3. Kestävien polttoainevarojen hyödyntämisen kehittäminen ja orgaanisten polttoaineiden ja muiden rajallisten luonnonvarojen käyttö.

9.1.4. Maalla ja merellä tapahtuvan elintarviketuotannon tasapainottaminen nykyistä paremmin kysynnän ja kestävyysmukan sekä nykyistä suuremman huomion kiinnittäminen elintarvikeketjun laatuun.

9.1.5. Yksityisen ja julkisen liikenteen nykyistä parempi tasapaino ja sitä tukeva nykyistä järkipäisempi lähestymistapa maankäytön suunnitteluun ja maankäyttöön.

9.2. Asianmukaisen tietopohjan kehittäminen tarjoaa keinot kestävyysmukan entistä parempaan hallintaan. Mahdollisuuksia avautuu sekä julkiselle että yksityiselle tutkimukselle, mutta julkiset aloitteet ovat välttämättömiä.

9.3. Ympäristönsuojeluun ja kestäväan kehitykseen liittyvän teknologian hyödyntämiseen liittyy valtava työllistämispotentiaali.

9.4. Mikäli kohdassa 9.1 kuvattu tavoite halutaan savuttaa, tarvitaan teknisiä, teollisia sekä käyttäytymiseen ja kulttuuriin liittyviä innovaatioita. Onnistuessaan innovaation tulisi johtaa nykyisten yritysten elpymiseen sekä uusien ja menestyvien pk-yritysten perustamiseen. Jäsenvaltioiden on luotava riittävät kannusteet (sekä keppiä että porkkanaa) tällaisen innovaation edistämiseksi.

9.5. Taloudellisesti, ekologisesti ja yhteiskunnallisesti vakaan tulevaisuuden mahdollisuus kasvaa, mikäli sille pystytään luomaan laaja teknisestä ja organisatorisesta asiantuntemuksesta koostuva perusta ja kehittämään sitä edelleen. Eräs edellytys tähän on toimiva ja tehokas innovaatiojärjestelmä, jossa tutkimuksen, koulutuksen, tuotannon ja organisoinnin sekä teknologian siirron ja jäsenvaltioiden innovaatiopolitiikan välillä on monimuotoista vuorovaikutusta.

9.5.1. Tämän lisäksi Euroopassa on välttämättömiä edistää tulevien innovaatioiden lähteenä ja perustana – sekä niiden määrän että laadun suhteen – olevaa tutkimus- ja kehitystoimintaa.⁽¹⁾ Tutkimiseen ja kehittämiseen liittyvistä työmahdollisuuksista tulee samalla tehdä niin puoleensavetäviä, että lahjakkaimmat saadaan houkuteltua alalle ja pysymään Euroopassa. Jo kouluopetuksessa on tarjottava enemmän tasokasta opetusta matemaattis-luonnontieteellisissä (ja mahdollisesti myös teknisissä) aineissa.

9.6. Lissabonin huippukokous voisi antaa kohdassa 9.1 esitettyjen seikkojen tutkimisen nykyisten EU:n ohjelmien ja sitoumusten valossa komission vastuulle. Näin neuvosto voisi harkita lisätoimia, joilla varmistetaan, että uusi ajattelutapa on kestävä kehityksen mukainen.

9.7. Kestävyyteen liittyvä ulottuvuus on uusien jäsenvaltioiden liittymisen kannalta erityinen haaste.

10. Julkinen valta ja uusi ajattelutapa

10.1. Kun otetaan huomioon tässä lausunnossa esiin tuodut seikat ja jäsenvaltioiden aloitteiden valtava määrä, avainkysymys kuuluukin, tarvitaanko myös julkisessa vallankäytössä uutta ajattelutapaa?

10.2. Perinteinen näkemys, jonka mukaan valtio on itsenäisen palvelujen toimittaja tulee korvata valtion ja yhteiskunnan yhteistyösuhteella. Suuri yleisö odottaa valtiolta sääntöjen ja määräysten noudattamisen lisäksi asianmukaisten palvelujen tehokasta toimittamista.

10.3. Valtiollisessa uudistuspolitiikassa tulee

- keskittyä enemmän hajautettuihin yhteistyöverkkoihin,
- painottaa nykyistä enemmän taloudellista tehokkuutta ja suorituskykyä.

Tähän liittyy hallinnoinnin tehokkuuden parantaminen sekä vaihtoehtoisten toteuttamistapojen taloudellisuuden punnitseminen.

⁽¹⁾ Ks. myös komission tiedonanto "Kohti eurooppalaista tutkimus-alueita" – KOM(2000) 6 lopull.

10.4. Valtion- ja julkishallinnon rakennemuutos on kokonaan toinen, monimutkainen ja pitkälinen tehtävä. Sen edistä-

miseen liittyvät ehdotukset esitetään erillisessä TSK:n lausunnossa.

Bryssel 2. maaliskuuta 2000.

Talous- ja sosiaalikomitean

puheenjohtaja

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI
